

Predgovor autorice

Potaknuta povjerenjem kojeg su iskazali svi kandidati na neovisnim listama koji su učestvovali na izborima 1999. i 2001. godine, želim kroz ovaj tekst ujedno i odgovoriti na pitanja koja su mi znali postavljati .

Knjiga je odraz mojih stavova da se može utjecati na političku zbilju i bez niskih udaraca. Ovo je i poziv na aktivno političko djelovanje koji je proistekao iz spoznaje kako je dobro strahom zatomljeno, a strah je moguće nadvladati spoznavanjem.

Najdragocijenije iskustvo u mom dosadašnjem političkom angažmanu jest proživljena vjera u dobro svih koji su se odazvali mojem pozivu da oslobode svoju pozitivnu energiju i priključe se malobrojnoj skupini koju sam potaknula u proljeće 1999. kako bi dali svoj doprinos na putu u budućnost. Entuzijazam i bezrezervnost svih koji su sačinjavali neovisne liste kojima sam bila nositeljica, 98 na parlamentarnim izborima 1999. i dodatnih 79 na izborima za lokalnu upravu 2001., teško je opisati mojim osobnim doživljajima ispunjenosti i sreće. Stoga ovaj tekst posvećujem svima njima iz zahvalnosti što su moju vjeru uzvisili svojom ljubavlju prema čovjeku.

Uzvišeni osjećaj obveze, koju su mi povjerenjem darovali, ujedno je i najveći poticaj daljnjem djelovanju.

mr.sc.Đula Rušinović-Sunara,dr.med.

glava 1.

U očekivanju Godota

Siječanj 2002. godine

U mnogo sam navrata, kako sebi tako i drugima, pokušavala objasniti kako je došlo do mogeg političkog angažmana. Možda zbog brojnih usmenih iznošenja nisam osjećala potrebu da to i pismeno izrazim. No, ovo «danas», koje mnogi opisuju kao depresivno stanje nacije, potiče me da to učinim. Bilo kao znak otpora depresiji, bilo kao pokušaj da, u vrijeme kada sam bez zaposlenja, s bremenom borbe za egzistenciju cijele obitelji, ipak učinim neki pozitivni korak, ma koliko on izgledao bespomoćan ili neučinkovit. Tek, odlučih da započnem razmatrati vlastite osvrte na svoja politička gledišta i stajališta kako bih osmislila vrijeme iščekivanja. Riječ «beznade» namjerno izostavljam, jer mi je darovan duboki optimizam i uvjerenje da svako stanje i svaki događaj imaju svoju pozitivnu stranu u cjelokupnom životu te da, ukoliko se ne vidi jasno što je to pozitivno u ovom trenutku, to ne znači da pozitivnosti nema.

Moja politička angažiranost započela je još davno, u doba kada sam bila izabrana za predsjednicu omladinske organizacije u osnovnoj školi «Pećine» u Rijeci. Bila je školska godina 1972/73.

Uz dodijeljenu mi funkciju podrazumijevalo se uključenje u rad Mjesne zajednice. Kako su po mjesnim zajednicama aktivisti bili, isključivo i jedino, partijski dužnosnici, tako je to značilo i upoznavanje s radom partijskog aktiva. Nisu mi bile previše jasne moje zadaće, ali se sjećam da sam aktivno sudjelovala na sastancima kada god bih dobila za njih pozive, kao i u svim akcijama koje bi bile organizirane. Taj period, vjerojatno već i zbog moje mladosti, a bila sam tada u 14-oj godini, ostavio je vrlo malo jasnih slika ili definicija. Više je to bilo uvod u ophođenje sa starijima i politički moćnima. U to sam vrijeme bila u Rijeci poznata po svojim sportskim uspjesima. Bila sam vrlo darovita plivačica, odabrana (1973.) za pripreme za Olimpijadu u Montrealu (1976.), višestruka državna rekorderka te nositeljica 25 zlatnih i još toliko srebrenih i brončanih, što državnih, što republičkih, što međunarodnih odličja, među kojima sam i danas posebno ponosna na dva europska srebra.

Svoje samopouzdanje, stečeno u sportu, pretočila sam i u svoje odnose s ljudima, kako s partijskim funkcionerima u Mjesnoj zajednici, tako i s nastavnicima, što se kasnije prenijelo i na profesore na fakultetu. Nisam nikada oklijevala reći što mislim. Kasnije sam shvatila da su drugi dobro pamtili moje «istupe», čak i u njima gledali potencijalnu «opasnost» po sebe i/ili svoj položaj. U to vrijeme, pred kraj osnovnoškolskog obrazovanja, nisam toga bila svjesna. Ipak, to su bili počeci mogeg društvenog djelovanja u kojima sam naknadno našla korijene za mnoge svoje procjene tuđih stavova. Iz tih razloga držim važnim spomenuti tu epizodu svojeg ulaska u političko djelovanje.

Kada sam pohađala treći razred gimnazije, došlo je vrijeme novačenja mladih partijskih kadrova. Tada se smatralo neupitnim da se mladi i perspektivni uključuju u partiju. Nisam razmišljala treba li postati članom partije ili ne, već sam se inercijom prijavila za «novačenje». Naime, odgojena uz majku i oca koji su bili članovi partije, koji su se njoj zahvaljujući i odškolovali i hranili obitelj, nije u meni postojala dilema oko ispravnosti te pripadnosti Partiji. Tek sam mnogo kasnije shvatila da sam u tom trenutku zanemarila da se otac opredijelio za rad u privatnom odvjetništvu nakon što je očito imao probleme s onima koji su se zvali partijskim bogovima.

Tijekom informativnog razgovora, na kojeg smo bili pozvani nas desetak iz razreda kao potencijalni kandidati za ulazak u partiju, dogodio se moje prvo razočarenje. Jedna od kandidatkinja, naočigled lažno, predstavila je svoje dotadašnje «aktivističko» djelovanje. Osjetila sam se pozvanom da je javno upitam što je meni, ali i drugima iz razreda, na jednom od odmora rekla, a što je bilo u suprotnosti s izjavom pred tadašnjim i bivšim sekretarom partijskog ogranka gimnazije. Nastala je rasprava kojom je dovedena u pitanje njena kandidatura. No tada se, iznerviran predugom raspravom i istekom radnog vremena, za riječ javio bivši sekretar. U želji da prekine diskusiju te privede kraju sastanak, održao je govor prema kojem je ocijenio nevažnim da li je osoba «u duši partijaš ili ne, da li je lažac ili ne» te zaključio riječima: «mi ćemo od nje napraviti partijca». Ovakav kraj prvog partijskog sastanka u meni je proizveo želju da ne prihvatim crvenu knjižicu. Kako sam se držala odgovornom za samu prijavu za učlanjenje u Partiju, zatražila sam od oca da me upozna s mogućim posljedicama odbivanja prihvaćanja članstva. Objasnio mi je da bi, u tom slučaju, jedinu neugodnost doživio tadašnji sekretar, koji je službeno smatran predlagачem potencijalnih članova. Kako se upravo on svojski zauzimao da se razjasni započeta diskusija, u mojim je očima zadobio mnogo pozitivnih poena kao iskrena i poštena osoba. Ne želeći biti uzročnicom njegova prozivanja za odgovornost, prihvatila sam dodijeljenu crvenu knjižicu, ali s duboko poljuljanim idealima. Pošto sam izrazila svoje dvojbe o pozitivnosti partijskog načina djelovanja, a koji mi je u suštini bio potpuno nepoznat, dobila sam napatuk kojeg nisam odmah dobro razumjela, ali mi se odmah učinio neispravnim. Kasnije sam mnogo puta slušala istu sintagmu. Izgovarali su je i neki uvaženi političari u Hrvatskoj. Radilo se o napatku po kojem partiju, ukoliko ne valja, treba razbijati iznutra. Na žalost, još nisam iznalašla načina da prenesem svoje iskustvo kako je takav put pogrešan. Danas se mnogi političari opravdavaju za djelovanje unutar stranke kojoj okreću leđa upravo s riječima kako je to bio jedini mogući put za onemogućavanje djelovanja onoga s čime se ne slažu.

Za ovo imamo niz primjera iz povijesti. Kako povijest pišu pobjednici, tako oni i prikazuju nacionalne padove i vlastite uspjehe destrukcije sveopćeg dobra upravo kao napredak civilizacije. Na primjeru Ivice Račana i Komunističke partije zapravo možemo dobro sagledati kakvi su rezultati rušenja partije iznutra. Ništa se suštinski nije promijenilo. Naziv je, i to samo donekle, promijenjen, dok je suština kolektivne odgovornosti, prema kojoj nitko nije odgovoran, ostala ista. Maska za prikrivanje kontinuiteta istoznačnog djelovanja! Jedino čega se, naizgled, Partija odrekla jest velikosrpska politika. Međutim, djelovanjem usmjerenim na suzbijanje djelovanja sposobnih a isticanjem podobnih, zapravo se u suštini ništa nije izmijenilo. Takvi «pobjednici» su nam kroz povijest nanijeli mnogo boli i tuge. Takvi ne dozvoljavaju čovječanstvu da se odmakne od robovlasničkog sustava izrabljivanja drugih, iskorištavanja i zlostavljanja čak i male djece. O najnovijim dosezima civilizacije, zahvaljujući kojima se otimaju i ubijaju mala djeca da bi se došlo do organa za presađivanje, da ni ne govorim. Naravno da, posebice mlado i neiskusno, ljudsko biće mora proći kroz školu života da bi došlo do spoznaja. Na žalost, sa spoznajama se ne rađamo. Njih

moramo sami steći. Kako ipak nasljeđujemo i sve bolje prijarnike za spoznaje, tako nam je spoznaja sve dostupnija. To ipak ne znači da ćemo lako do nje doći bez osobnog zauzimanja.

Konačno mi je danas jasno da se “iznutra razbijati” može samo ljuska od jaja. Ono što drugi podrazumijevaju pod unutrašnjim razdorom vidim jedino kao izdaju i/ili veleizdaju. Tvrditi da treba činiti kompromise sa zlim ili sa samim zlom jest doista velika zabluda današnjice za koju ne mogu a da ne okrivim površnost i neznanje.

Tijekom studija redovito sam prisustvovala sastancima partijskog ogranka i uvijek postavljala isto pitanje koje je, također uvijek, ostajalo bez odgovora: Kada ćemo prestati razgovarati o neplaćenim članarinama i kada ćemo početi angažirano djelovati u unapređenju studentskog statusa i podizanju kvalitete studija? Već tada sam držala da to što vrlo očito samo ja postavljam takva pitanja nije depresivno, sve dok u meni ima poticaja za postavljanje takvog pitanja. Na svaki sam sastanak dolazila s novom energijom, iako sam znala da neće biti pomaka. Naprosto sam dolazila govoriti.

Uostalom, mislim da Kartagu treba razoriti!

Tek se jedan od tih sastanaka razlikovao od drugih. Pred sam kraj studija, sekretar partije je iznio stajalište ogranka prema kojem se treba založiti da u kadrovskoj politici zapošljavanja asistenata treba dati prednost onima koji imaju crvenu knjižicu. Na tu sam izjavu zatražila riječ i dala svoj komentar koji je vrlo obzirno, ali odrešito odbacio potporu svakom uplitanju u odabir asistenata prema partijskom ključu. Na to su se svi bivši sekretari fakulteta uzvrpoljili, dok jedan od njih nije dao izjavu da ja «moram shvatiti da je nemoguće surađivati s katedrom za anatomiju baš iz razloga što tamo nema ni jednog partijsaša». Odmah sam uzvratila rečenicom: «Dokažimo da smo dobri partijci tako što znamo surađivati i s onima koji nisu u partiji». Pri tom sam očima tražila po velikoj predavaonici Medicinskog fakulteta u Rijeci bar jedno klimanje glavom kao znak odobravanja. “Od sto glasa, glasa čuti nije...” Sutradan je jedan od profesora na riječkom Korzu prepričavao taj doživljaj s riječima «slušao sam je k'o Boga..» No, dok sam u njega gledala tijekom sastanka, tražeći bar mali znak podrške, pognuo je glavu. Nakon te epizode sam shvatila da je veliki strah, prisutan kod većine, mahom “dobro” opravdanje za njih same da ništa ne čine. Bila sam sasvim načisto sa sobom da neću šutjeti: prvo zato što mi po habitusu nije primjereno šutjeti, a drugo što nisam bila u prilici razumjeti strah, dijelom poradi svoje mladosti, a dijelom i poradi osjećaja samopouzdanja stečenog tijekom sportskih dana.

Po završenom fakultetu, rujan 1982.godine, «dopala» me funkcija predsjednice Stažističke sekcije pri Zboru liječnika Rijeka. Tada je to bila jedina društvena organizacija nezaposlenih u tadašnjoj Jugoslaviji. Djelovala je desetljećima, a njen je zadatak bio da vodi evidenciju o datumu diplomiranja i datumu upošljavanja na liječnički staž, kako bi se izbjeglo da pojedinci «preko reda» dobivaju to pravo, dok drugi čekaju mjesecima. U toj sam se funkciji zamjerila tadašnjoj sivoj eminenciji, ravnatelju KBC Rijeka, tražeći od njega da se pridržava ugovora kojeg je sam potpisao i kojeg je prekršio upošljavanjem nekoliko kolega odmah po završenom studiju. Prozvana od samih kolega da ispitam je li istina kako se neki nalaze na platnom spisku bolnice kao stažisti, istovremeno glumeći da čekaju na red pri upošljavanju, morala sam doznati činjenice. Kako sam osjećala sveprisutni strah uposlenih, tako sam na prepad iskamčila uvid u spise kadrovske službe bolnice i time postala svjedokom da među papirima nema preporuke potpisane od strane Predsjednika stažističke sekcije za navedene kolege. Time sam htjela isključiti mogućnost da je prijašnji

predsjednik učinio prekršaj po navedenom ugovoru između ravnatelja KBC-a i Zbora liječnika Rijeka, a ujedno i dobiti potvrdu da nitko nije krivotvorio moj potpis. Tako sam postala i svjedokom kršenja ugovora od strane ravnatelja bolnice. Čim je to shvatio, očigledno preplašen, kadrovski je službenik naprosto otrčao po upute. U roku dvije minute bila sam primljena kod ravnatelja koji je pokušao metodom zastrašivanja u meni proizvesti osjećaj krivnje za «upad» u kadrovsku kartoteku. Dočekao me vrlo povišenim glasom navodeći kako jedino bolnica upošljava završene studente na liječnički pripravnički staž... i: «kako se netko može i usuditi prigovoriti im?». Kako mu nije uspjelo zastrašiti me, obećao je i obećanje izvršio: u roku tri mjeseca svi će završeni studenti biti uposleni u KBC na stažiranje, a Đula, osim obaveznog staža, posla u Rijeci nikada neće dobiti. Čak ni kada su se profesori, voditelji klinika ginekologije, kirurgije i radiologije, svojski zauzimali da me, kao perspektivnu mladu liječnicu, dobiju baš za svojeg specijalizanta, nije se ništa moglo učiniti kako bi ravnatelj promijenio svoje mišljenje. Čak niti nakon dobivene magistarske titule u dvadeset i sedmoj godini. Tako sam dvije godine, tada obaveznog radnog staža u općoj praksi, odradila u Kopru, Malom Lošinj, Puli, Barbanu, Bakru i Opatiji, ali ni dana u Rijeci. Odlučna da specijaliziram upravo kirurgiju, nakon godinu dana potrage za nekim objavljenim najtječajem, našla sam se na Klinici za kirurgiju u Splitu u studenom 1986. godine. Sve do nakon položenog specijalističkog ispita iz opće kirurgije, 5.srpnja 1991., riječki se profesor svojski zauzimao da me se zaposli na njegovom odjelu, no nije mu uspjelo promijeniti odluku ravnatelja.

Vrijedno je zabilježiti i prisustvovanje Omladinskoj konferenciji o nezaposlenosti koja se održala u zgradi CK u Zagrebu u ožujku 1983.g. Kako je moja funkcija Predsjednika stažističke sekcije bila jedinstvena, jer je to bila jedina organizirana i priznata društvena asocijacija nezaposlenih, tako sam, večer prije telefonski pozvana od strane tadašnjeg predsjednika omladine grada Rijeka da prisustvujem navedenoj Konferenciji. Kada sam upitala trebam li govoriti na tom skupu, odgovorio mi je da mogu ako hoću, ali da je bitno samo da dođem. U sebi sam osjećala ponovno potrebu da nešto kažem, kad sam već pozvana da sudjelujem, makar i u prazno govorila. Cijelu sam noć razmišljala što bih i kako trebala reći te sam pred jutro zapisala nekoliko natuknica. Dvjestotinjak prisutnih predsjednika omladinskih organizacija su u svojim izlaganjima, poput pokvarene gramofonske ploče, iznosili podatke o nezaposlenim mladim školovanim ljudima u njihovim gradovima uz podatke o broju ostarjelih radnika, posebno na rukovodećim pozicijama, koji su odavno prešli vrijeme za umirovljenje te zauzimaju radna mjesta mladima. U početku sam bila pospana i umorna, jer sam na put krenula već u pet ujutro. Osim toga, u vlaku sam bila s ostalim predstavnicima omladine iz Rijeka te me je diskusija u vlaku indisponirala. Tako sam u vlaku pomišljala i na to da nema razloga zatražiti riječ na skupu. No, proradio mi je «nerv» u trenutku kada sam, iako pospana, shvatila da sam došla slušati kako «trebamo stvoriti stavove». Tada je to bila popularna poštapalica i vjerojatno je u partijskim krugovima dobro «kotirala». Kada sam dobila riječ, prvo sam morala razbiti ogromnu tremu od nastupa pred prepunom dvoranom. U tom sam trenutku bila vrlo svjesna svojega straha od prvog javnog govora. Bila sam svjesna i toga da svakako želim reći to što sam naumila. Danas se više sjećam svojih reakcija nego li riječi koje sam izgovorila. Jasno mi je u sjećanju kako sam sama sebe na početku govora ohrabrila riječima kojima sam to činila i tijekom plivačkih natjecanja: «ja to hoću, ja to mogu». Jasno se sjećam i da sam, nakon predstavljanja, započela s rečenicom: «Molim vas lijepo, pa valjda su stavovi stvoreni još četrdeset pete, kada ćemo već jednom početi raditi i sprovoditi ih u djela?» Iza toga sam, otprilike i ovim riječima, zatražila da starci koji sjede u rukovodećim foteljama te svoje fotelje premjeste ispred televizora, kako bi mi mladi sjeli tamo gdje su oni

zasjeli u našim godinama, a još su uvijek tamo. Zatim sam govorila o tome kako se naši fakulteti ponašaju kao proizvodni pogoni i proizvode diplomirane mlade ljude, a profesori su plaćeni po broju studenata, odnosno proizvodu. Ako je tako, neka se onda tržišno i ponašaju: neka oni i brinu gdje će sa svojim proizvodom, a ukoliko to ne mogu, neka ukinu proizvodnju. Kod upošljavanja neka budu nazočni, ali uz neka prava pri odlučivanju, i mladi iz dotične firme te neka nadgledaju slanje u mirovinu onih koji su godinama nadišli svoj radni vijek. Sve u svemu, izgovorila sam svega nekoliko rečenica i vrlo jasno rekla što mislim. Za vrijeme moga govora mogla se muha čuti. Neki članovi predsjedništva CKH bili su nazočni konferenciji i s izbuljenim očima i nevjericom gledali u mene.

Pred kraj mojeg izlaganja za riječ se prijavio Ivo Družić, tada najmlađi član CKH, profesor na ekonomskom fakultetu. Čim sam ja sjela on je započeo s govorom, mimo redoslijeda prijavljenih koji su zatražili riječ, i nastojao odvratiti pažnju od onoga što sam rekla. U jednom trenutku se nagnuo prema meni i rekao: «Ali vi morate shvatiti da mi, profesori, a i ja sam profesor na fakultetu, nećemo ukinuti svoje radno mjesto iako postoji hiperprodukcija kadrova..». Na to sam ustala, upala mu u riječ i, mada bez mikrofona, na sav glas izgovorila da me cijela dvorana čuje: «Ma ja vas mogu razumjeti, ali vas ne mogu tolerirati.» Istog časa sam postala svjesna da sve što sam prije rekla gubi na težini svakom daljnjom minutom njegova dosadnog i demagoškog govora te sam, sve u stojećem stavu, pokupila svoje stvari i izašla još tijekom njegova izlaganja. Time sam privukla pozornost mnogih u dvorani, a neki su me čak upitali gdje ću, na što sam opet glasno izgovorila da imam pametnijeg posla nego li tu sjediti. Pamtim da me okružilo sedam novinara. Sjećam se da su se predstavili kao novinari sarajevske Slobode, beogradske Borbe, ljubljanskog Dela, zagrebačkog Vjesnika, omladinskog lista Val, dok za još dvoje ne pamtim za koje su novine pisali, ali mi se čini da je jedan od njih bio iz Vjesnika u srijedu. Svoje sam izlaganje ukratko ponovila, no cenzura nije dozvolila da se išta iznese osim šturog podatka da je kongres održan te da je skup pozdravio i prof. Ivo Družić. Omladinski list Val jedini je prenio nešto što je trebao biti izvadak iz mojeg govora, ali toliko izvan konteksta da se ničim nije dalo naslutiti ono što sam rekla. Tada sam se prvi put osvjedočila u postojanje cenzure.

Dok sam radila u Puli, 1985. godine, bila sam od strane zaposlenih u Medicinskom centru predložena za omladinskog rukovoditelja u partijskom ogranku. Taj se prijedlog odbio s obrazloženjem kako ne mogu potvrditi moju partijsku pripadnost, jer da im još nisu stigli moji dokumenti iz Malog Lošinja, gdje sam prije radila. To se zbivalo nakon što sam tijekom rada u Puli uredno od plaće izdvajala za članarinu preko pola godine, a da me nitko nije izvijestio da je upitna moja partijska pripadnost. Vidjela sam u tome mogućnost da učinim nešto za sebe: iskoristila sam pruženu priliku da naprosto otmem svoje dokumente u trenutku kada su se oni pojavili u gradskom komitetu, naravno uz scenarij velike dreke, i jednostavno više te dokumente nikome nisam predala. Kasnije su mi neki rekli da je bio «veliki prekršaj» službenika u komitetu koji su dozvolili da uopće uzmem u ruke svoju dokumentaciju te da su vjerojatno oni sami zataškali ovaj događaj znajući da ću ionako uskoro otići iz Pule.

Brojne druge aktivnosti, ili nastupe i istupe, mogu također svrstati u svoje političko odrastanje, kao i period šutnje od 1985 do 1991. U tom sam vremenu bila podlegla uvjerenju da treba «raditi svoj posao» i šutjeti na uočene društvene nepravilnosti i nepravde. Tako su me, kao i sve druge, učili svo vrijeme. Kaznu, da ne mogu dobiti posla u gradu u kojem sam odrasla i u kojem sam imala vrlo dobro riješeno i stambeno pitanje, zapravo sam prihvatila kao dar jer mi je to omogućavalo da ne moram živjeti uz svoje roditelje, koji su poput valjda većine

roditelja, svojom posesivnošću naprosto gušili moju osobnost. Dakle, to za mene nije bila kazna, te se nisam niti osjećala kao netko tko ispašta svoje ispade i istupe, pa sam pod pritiskom običajnog prihvatila da «ja s tim nemam ništa». Stoga mi je razumljivo kada se kod mnogih današnjih inertnih intelektualaca očituju takvi stavovi. Razumijem njihove osjećaje, kao i opravdanja što ne vide nikakva razloga da sebe stave na političku vjetrometinu.

Opet moram reći : mogu shvatiti, ali ne mogu tolerirati.

Dozvolit ću sebi ovdje malu digresiju o toleranciji. Za mene pojam tolerancije doista ne predstavlja vrlinu. Tolerancija bi trebala imati značenje uvažavanja, no ona to nikako za mene nije. Uvažavanje držim nečim drugim. Uvažavati za mene znači i poštivati. Poštovanje ne možete osjećati zato što to morate. Tolerirati za mene znači da, unatoč tome što mi nešto ide na živce, eto «ipak podnosim», iako pri tom osjećam prisilu. Toliko o školi tolerancije koju moramo proći prije ulaska u Europsku uniju! Demokracija ili mačak u vreći?

Zašto i kako je nastupio politički preporod u mojem životu ne može biti objašnjeno bez ovih uvodnih napomena. Držim da bez ovog političkog prediskustva ne bih ni mogla, ni znala, politički ocjenjivati pa ni djelovati. Način na koji djelujem nije nimalo prihvaćen od strane današnjih aktualnih političara. Oni misle da je to pokušaj borbe s vjetrenjačama. Držim da je njihovo kratkoročno “sagledavanje pojmova” zapravo pokušaj da se za mandata okoriste svojim položajem te da je to možda za njih dobro rješenje, no i to samo ukoliko budućnost svoje djece vide negdje izvan Hrvatske. Ovo su nam bitne razlike. Mnogi nikada nisu javno priznali da su politički laici, neškolorani za politiku i potpuni autsajderi na političkoj sceni, iako su toga vrlo svjesni. Dapače, suvereno lažu narodu u oči govoreći kako vrlo dobro znaju što rade, dok uistinu dvojim da imaju pojma ne samo što rade, nego ni što bi trebali raditi. Mogla bih ovdje i imenovati neke od najeminentnijih političkih glava ovog trenutka u Hrvatskoj, koji su mi pred svjedocima pognuli glavu i skrušeno priznali da to doista jest istina. Kako mi nije namjera ostavljati zapise o tome kako neki ne priznaju svoje neznanje ili greške, već mi je namjera obrazložiti moje vlastite stavove, a koji nemaju ama baš ništa s imenima u političkim krugovima Hrvatske, tako ću ostaviti njihovoj savjesti da i dalje rade bez znanja posao za kojeg ne samo da nisu školovani, nego ga suštinski ne razumiju.

Narod shvaća da je prevaren i bez da oni priznaju svoje pogreške! Nezgoda je i što nepriznavanjem podupiru partijsku podobnost, čime gube vjerodostojnost kao stručnjaci za bilo koju struku za koju su se i školovali. Daljnja je nezgoda što time uvelike onemogućavaju individualna djelovanja onih koji, s daleko boljim predznanjem, žele doprinjeti stvaranju države Hrvatske. Dapače, od njihovih lažnih predstavljanja nije se moguće niti javnosti predstaviti, a da vas narod ne uvrsti u istu košaru s njima. Kako su sami do političkih iskustava dolazili iznenada, na brzinu, gotovo pod prisilom trenutka, uvjerali su mnoge da «nema alternative». Kako je jaz između mojih razmišljanja i njihova djelovanja ogroman, tako doista razumijem da nisu u mogućnosti sagledati moje stavove. Dakako, za svaki slučaj oni ih žurno proglašavaju neispravnima, neupotrebljivima i promašenima. Zato i želim ispisati genezu svojih stavova kako bi bar donekle bilo jasno da sam do sagledavanja pojmova došla postupno. Nikako, iako se mnogima baš tako čini, ni naglo niti na brzinu. Mnogi su ocjenili da sam se pojavila ni iz čega. Neki drže i da sam se pojavila zato što sam povrijeđena, tj. jer su bila povrijeđena moja prava te da je sve samo izraz vlastite osvete prema nepravdi meni učinjenoj. Na žalost, mnoga svoja prediskustva ne mogu detaljnije opisivati već i stoga što je od njih više ostao osjećaj do li jasna sjećanja. Toliko su bila ugodna!

Istina jest da sam se trgnula iz perioda šutnje u trenutku kada sam shvatila da nije bitno to što sam dragovoljac domovinskog rata, majka četvero djece, prvi privatni kirurg u Dalmaciji, stručnjak s četiri subspecijalizacije, znanjem četiri strana jezika, poznavanjem rada na računalu, magistar medicinskih znanosti od svoje 27 godine i što sam diplomirala s 23 i to prije isteka pet godina od upisa na medicinski fakultet. Nije bilo bitno tko sam ja, već što se i takvoj bez teškoća krše najosnovnija ljudska prava i to upravo zato što sam žena i majka. Shvatila sam da se ničim ne štiti žena i obitelj. Tada sam sjela i dobro promislila.

Kocka je pala: treba sve iznijeti na vidjelo i boriti se. Boriti se do iznemoglosti i ne odustati. Napravila sam osnovnu strategiju i sve što od tada radim ima svoj slijed. Niti bolest poput karcinoma nije me omela na mojem putu, iako mnogi misle da je ona bila osnovni pokretač mojeg djelovanja. Ona to nije, ali je svakako bila dodatno čeličenje da bih izdržala ovu drugu borbu. Ona mi je također dala na poklon spoznaje o tome kako je moguće sve ljude povezati oko prava pacijenata mnogo lakše nego li oko bilo kojih drugih ljudskih prava. Za takvu strategiju je potrebno jako puno rada i jako puno vremena pa se mnogima opet čini da je to što radim neučinkovito. Upravo zato sada ovo pišem – vjerujući da onome što govorim i radim moram nečim dokazati slijed. Brojni press clipping nije dostatan da se rastjeraju sumnje upravo zato jer su prečesto osobni interesi vodiljom političkih djelovanja. Kada sam izlazila na parlamentarne izbore 1999. godine, moje djelovanje, slobodno bih mogla reći jedini je suštinski prepoznao prof. Ante Lauc iz Osijeka. Mada udaljen prostorno, ali i područjem djelovanja, samo telefonskim razgovorom ostvarili smo blisku komunikaciju lakše nego li mi je uspjelo s mnogim drugim intelektualcima. Naime, bitno je shvatio sve što sam govorila jer je i sam došao do istih spoznaja. On navodi u svojoj knjizi* «Metodologija društvenih znanosti» da sam došla do istih zaključaka iz drugih premisa, a da je potpuno neovisno o tome i akademik Ivan Supek na istom tragu promišljanja.

*str.425 Lauc, A. Metodologija društvenih znanosti, Osijek, 2000.

Do sada sam mnogo puta odbila suradnju s raznim stranačkim predstavnicima pa i samim najvišim političkim čelnicima, osjećajući da bi to bilo žrtvovanje ideje poradi tzv. osobnog uspjeha. Uspjeh je izboriti se da država u kojoj živim i koja jest moja domovina, bude upravo najbolje rješenje za život mene i moje djece. Ukoliko oni jednog dana budu mislili kako je ljepše živjeti negdje drugdje onda sam izgubila i bitku i Domovinu!

Porod i preporod

Kada sam jednog poslijepodneva, u kolovozu 1995.godine, osjetila bol u donjem dijelu trbuha, spoznala sam da moja mjesečnica kasni. Pokušavajući se sjetiti koliko kasni zapravo sam odmotavala film sve do početka radova na uređenju moje privatne kirurške ordinacije. Radovi su zapčeli odmah iza Prvomajskih praznika. To je predstavljalo premalo vremena za sve potrebite radove da se od neuporabljivog stana dobije kirurška ordinacija koja zadovoljava sve zakonske uvjete za izdavanje radne dozvole. Tako sam svakodnevno, od sedam ujutro pa sve do kasno u noć, bila zaokupljena brojnim teškoćama, nabavkom materijala, nadgledanjem radova, planiranjem dnevnih zadataka i sl. Ordinacija je otvorena prema planu. Svečano otvaranje održano je u petak, 7. srpnja 1995. godine, a prvi radni dan je bio ponedjeljak 10. srpnja. Konačno sam, u odmotavanju redoslijeda događaja, ustanovila da je posljednja mjesečnica bila još krajem svibnja. Obratila sam se suprugu izražavajući sumnju da sam trudna. Njegova je reakcija bila izraz oduševljenja. Ukoliko je to istina, rekao je, tada je to dijete Božji znak!

Koliko je bio u pravu, pokazati će se tek nakon porođenja. Slijedeća moja misao bila je usmjerena na zabrinutost što će se dogoditi sa svim onim što sam uložila u privatnu ordinaciju, jer je odmah bilo razvidno da neću moći raditi već i zbog rizičnosti svoje pete trudnoće po redu. Treća po redu trudnoća završila je spontanim pobačajem nakon povratka s ratišta, u srpnju 1993.godine. Nakon toga sam u ožujku 1994. godine otvorila trudničko bolovanje, na samom početku četvrte trudnoće, poradi rizičnosti. Na Svi Svete, 1. studenog 1994. rođen je Vinko, Pobjednik, kako ga je nazvao na samom krštenju svećenik. Dakle, ova peta trudnoća je bila rizična od samog početka. Što to znači za privatnu, tek otvorenu, ordinaciju najbolje znaju oni koji su se ikada u svom životu susreli sa započinjanjem vlastitog privatnog posla bilo koje vrste, a moj je imao i posebne zahtjevnosti kirurške ordinacije. Istog sam trenutka u mislima odvrtila moguće scenarije. Suprug je to primjetio te umirujućim glasom ponavljao da je to Božji dar i da mu se treba radovati.

Sutradan ujutro, na ginekološkom pregledu, kada sam vidjela na ultrazvuku ritmične otkucaje tek formiranog malog srca, još uvijek nisam željela promišljati. Pridigla sam se i upitala: što sad? Čestitam, rekao je ginekolog. Preko puta ordinacije bila je prostorija s telefonom na kojem se može dobiti vanjska linija. Otišla sam ravno do telefona i nazvala supruga. Nakon što sam priopćila «novost» on je gotovo kliknuo od sreće. Ja sam i dalje gledala u prazno. «Ne brini, znam što sada misliš. Bog je dao - Bog će i dati!» veselo je klicao s druge strane telefonske žice. «Dobro», čula sam samu sebe kako mu odgovaram, a iz glave sam naprosto izbacila sve misli da ne bih ušla u napast razmišljati što će me sve zadestiti poradi toga Dara. Krila sam od svih svoju trudnoću znajući da ću naići na nerazumijevanje. Tek kada je prošlo nekoliko mjeseci, kada je bilo prekasno za eventualni namjerni pobačaj, usudila sam se reći svojem najboljem prijatelju. On je sa osjetnim strahom u glasu izgovorio: «Mala, moraš pobaciti! Nećeš moći hraniti ni ovo troje ne budeš li dala sve od sebe da pokreneš privatnu ordinaciju. Znaš da je svaki privatni posao povezan s radom od jutra do sutra! Kako ćeš kada nećeš moći mjesecima raditi? Od čega ćete živjeti? Suprug ti ima samo prihod od porodnog za treće dijete, a i da radi, primanja su mu premala da vas sve prehranjuje.» Znala sam da mu neću moći objasniti, koliko god mu objašnjavala. Zato sam jednostavno ponovila suprugove riječi. Slegnuo je ramenima, ali se vidjelo da je iskreno zabrinut. Tako je započela epizoda koja je navjestila preporod i potvrdila život.

Tada nisam ni približno bila svjesna onoga što će se dogoditi i kojim će tijekom krenuti moj život. Ipak, bila sam svjesna da ništa neće biti kao prije i čvrsto sam odlučila da ću pustiti da me On vodi.

Takvom sam odlukom doista izmjenila svoj život i koliko god da pokušavam prijateljima i poznatima objasniti svoju zahvalnost za dodijeljen mi križ, vidno ne nailazim na razumijevanje. Stoga sam odlučila pokazati ono što ne mogu riječima dokazati! Zato mi nije jednostavno napisati sve ono što se zbivalo i što se zbiva. Dakle, tih je dana morala biti stvorena neka strategija za preživljavanje. Izračunala sam da bih mogla možda izdržati raditi negdje do kraja listopada. Tada bih trebala otvoriti trudničko bolovanje i odmah po porodu započeti raditi, a porodiljni dopust prepustiti suprugu. Tu je bio prvi problem: u to vrijeme majka je bila obvezna koristiti prvih 180 dana porodiljnog dopusta ili će izgubiti pravo na njega, odnosno to pravo nije mogla prenijeti na supruga prije isteka 180 dana. Kako bi u međuvremenu prestalo porodno za treće dijete, tako bi suprug morao ići raditi u brodogradilište, ja bih radila u privatnoj ordinaciji od jutra do sutra. A tko bi bio s troje sitne djece i novorođenčetom? Primanja nam svakako ne bi dozvolila plaćanje babysittera, a baka servis nam nije dostupan. I da jest, koja se baka s preko šezdeset može uhvatiti u koštac s četvero sitne djece? Proučila sam sve Zakone i propise o porodiljnim dopustima i trudničkim bolovanjima i došla do još poražavajućije spoznaje: privatna poduzetnica nema pravo na 100% tnu nadoknadu tijekom trudničkog bolovanja. Zatim nema ni pravo, prema Zakonu koji je tek trebao stupiti na snagu od 1.siječnja 1996., primati porodiljnu nadoknadu za treće dijete do njegove treće godine, kao što će to biti zakonsko pravo za majke koje rade. Dakle, privatne poduzetnice ne rade! Nazvala sam Ministarstvo rada i socijalne skrbi kao i Ministarstvo zdravstva te pitala da li postoji poseban propis ili zakonsko rješenje za one privatne poduzetnice kojima je zakonom određeno da samo vlastitim radom mogu zarađivati? Ono što sam dobila kao objašnjenje bilo je naprosto neprihvatljivo. Privatnica nije uposlenik tj. nema ugovor o radu i to znači da ne radi te da ne može ostvariti pravo majke koje je dano samo onima koje imaju ugovor o radu!!!

Ovu neshvatljivu diskriminaciju majki koje imaju pravo na porodiljnu nadoknadu samo ukoliko predstavljaju nečije roblje duboko me pogodila.

Vidjela sam u tome duboko zasađene patrijarhalne korijene. Mome zgražanju nije došao kraj ni dan danas.

Pandorina kutija patrijarhata otvorila se za mene tek tada. Odgovor na pitanje zašto nema privatnica mogućnost primiti 100% tnu nadoknadu za vrijeme trudničkog bolovanja bio je jednako poražavajući : «Jer bi bila u mogućnosti ipak raditi, a pri tom primiti naknadu za bolovanje! Tko bi je mogao kontrolirati je li doista na bolovanju ili ipak radi i još uz to prima naknadu za bolovanje?» Kada sam upitala što je s onima koje doista ne mogu raditi i još uz to moraju i otkazati privatni «obrt» (tu su zakonski svrstani privatne liječnice prema ovom pitanju) jer Zakon izričito traži da mogu zarađivati isključivo svojim radom, gotovo da se nisam onesvijestila na paušalni odgovor : «Pa i nema baš puno takvih!»

Danima sam razmišljala kuda krenuti i što poduzeti. Suprug je rekao da se vjerojatno to meni postavlja kao zadatak i da je vjerojatno Dar došao baš iz tog razloga – da to riješim!

I tako sam započela tražiti rješenja.

Došla sam do zaključka da, ukoliko samo pošaljem dopis nadležnim ministarstvima ili Saboru, neću uspjeti dočekati niti odgovor prije nego li rodim. Tada će tek biti kasno da se nešto poduzme jer ću biti vezana za bebu i dojenje te vrlo iscrpljena, kao što sam to bila i prva tri puta nakon poroda. Dakle, trebalo je nešto učiniti prije nego li bude prekasno, iako je očito da se ni jedan zakon ne može preko noći mijenjati! U zakonima naprosto nema zaštite mene kao majke.

S tim se nikako nisam mogla složiti. Postavila sam pitanje zašto zakon ne štiti onoga tko je za društvo dao upravo najbolje od sebe, a od njega ne traži privilegije već ono što ga po već postojećim društvenim pravilima treba pripadati? Zašto to ne pripada upravo majku privatnu liječnicu i to samo ukoliko je specijalistica, dok kao liječnica opće prakse ima mogućnost da netko umjesto nje radi u privatnoj ordinaciji ukoliko ima ugovor sa zdravstvenim fondom?

Da li zato što su sve specijalistice već odavno rodile prije nego li su otvorile privatnu ordinaciju?

Jesam li ja posebno kažnjena zato jer sam završila fakultet prije roka i zato što sam specijalizirala još uvijek u fertilnoj dobi?

Ili sam kažnjena što imam hrabrosti ići u rizik privatne ordinacije iako sam žena? Zašto ja mislim da imam pravo rađati četvrto dijete?

Zar mi nije troje dosta?

Tko mi daje pravo da zadržim neplaniranu trudnoću?

Tu sam počela razumijevati da intelektualci nisu stvoreni za rađanje. Čemu uopće razmnažati pamet!? Neka se množe oni koji nemaju mozga da shvate da svijet nije za djecu!

Što će nam pametna djeca? Trebaju nam samo ona od kojih možemo uzeti organe kada se razbolimo i eventualno po jedno da nas naslijedi. Ostala djeca su teret i nama i društvu!

Prvi put sam jasno shvatila da je ljudska sebičnost najgora izopačenost modernog društva: Mi ne živimo da bi produžili vrstu. Mi ne postojimo da bi omogućili našoj djeci da uživaju u ljepotama života.

Mi postojimo da bi sami uživali i to po mogućnosti u tome što naš susjed ne uživa. Ovakav svijet je odjednom počeo izranjati posvuda oko mene!

Tada sam dozvala u pomoć svo svoje samopouzdanje iz sportskih dana i odlučila da takav svijet niti trebam niti hoću prihvatiti! Ne želim društvo koje ne priznaje život kao najveću vrednotu!

Odlučila sam pokrenuti javnost i kroz medije dati popularnost svojoj borbi kako ne bi mogla ostati baš bez ikakva odgovora. Kako osobno tada nisam

poznavala ni jednog novinara u Splitu, nazvala sam prijatelja i pitala kako doći do novinara koji ne bi izvrnuo moje riječi. On je u tome imao iskustva i često je u novinama davao iskaze, što o svom privatnom poduzetništvu, što o turizmu općenito. Uz to se i aktivno bavio politikom kroz stranku. Preporučio mi je osobu s kojom je najčešće surađivao.

I tako je počelo!

Kroz nekoliko dana u novinama je osvanula i slika na naslovnici:

Naslovnica «Slobodne Dalmacije» od 16.prosinca 1995. –
Vodim djecu u Sabor!

«Slučaj» splitske liječnice dr.Đule Rušinović-Sunare

- Jel' se propagira četvrto dijete? Propagira se. Pa evo ga!

Str.11, piše Meri Šilović

Naslov:

«Slučaj» splitske liječnice dr.Đule Rušinović-Sunare: Kako biti i kirurg i privatnik i majka četvero djece.

U okviru:

“Sa svojim problemom idem u Sabor. Ne mogu čekati ni tko zna koju sjednicu ni iduću godinu, hoću da Sabor riješi moju situaciju odmah i sad. Meni je bilo izvan pameti kad sam saznala za četvrto trudnoću da će mi netko osporiti pravo na ovo ili ono zbog ovoga ili onoga. Jel'se propagira četvrto dijete? Propagira se. Pa evo ga!”

Članak:

«Dok se o lošoj demografskoj slici Hrvatske raspravljalo već na svim razinama, a ovih dana s podosta zabrinutih tonova i na razini hrvatske Vlade, dok don Ante Baković mjesecima (sad već i godinama) odašilje svoje apele «rađajte što više», pa ne videći boljega izlaza već pomišlja na uvoz djevojaka iz bijeloga svijeta, splitskoj liječnici dr. Đuli Rušinović-Sunari «ukazalo» se da kao majka četvero djece nigdje nije predviđena. Nevolja je u tome da sustav nigdje i ni u kakvu slučaju nije zamislio majku četvero djece, koja je k tome kirurg i privatnica. Da je kojim slučajem privatnica i trgovkinja, dr. Đulu ne bi zadesilo ni pola problema koji su joj minirali i privatni i poslovni život.

Do svoje 36. godine splitska je liječnica uspjela specijalizirati opću kirurgiju, magistrirati medicinske znanosti, roditi troje djece, a od kolovoza 1991. godine bila je aktivna sudionica Domovinskog rata kao jedna od voditeljica mobilnih kirurških ekipa KB Split.

-Moje su nevolje započele prije šest mjesecikad se «dogodilo» četvrto dijete. Ne znajući za trudnoću, upravo sam dala otkaz u bolnici i započela s radom u privatnoj ordinaciji. Nastupaju komplikacije u trudnoći i eto «zla». Nastao je totalni raspad sustava. Po svemu što mi se događa, ja sam četvrto dijete trebala abortirati! Jer to je izgleda jedino rješenje za moju situaciju. Onda bih mogla raditi, privređivati i hraniti svoje troje djece. Pored sve dobre volje da mi pomognu nitko u postojećim administrativnim službama ne može riješiti moj problem. Već dva mjeseca moje troje djece, suprug, ja i četvrto na putu preživljavamo od muževljevih 700 kuna!

U začaranome krugu

-Što je s Vašom privatnom ordinacijom?

- Kao privatnica zaposlila sam bila jednu radnicu kao pomoćno osoblje. Budući da sam na bolovanju, moram zatvoriti ordinaciju, jer moja «radnja» ne može funkcionirati bez moje struke. To znači da ja svojoj radnici moram dati otkaz ili

naći zamjenu za moje radno mjesto. Kirurga u Hrvatskoj ima oko 400 i zaista ih ne možete naći na birou za zapošljavanje. Kad je već tako, savjetovali su mi – uzmi dopunski rad. Ali, zakon o zdravstvenim djelatnicima govori da dopunski rad za liječnike nije odobren, osim ako...A kako kirurzi već dopunski rade na svom radnom mjestu, oni u principu ne bi smjeli nikako dopunski raditi. Ali, recimo da mi i to odobre i da nađem nekog od kolega koji će me zamijeniti 15-ak sati mjesečno (jer više ne može!) i održati ordinaciju otvorenom. Jasno je da tu prihoda neće biti i da ga ne mogu očekivati.

- Stiže li Vam nadoknada plaće za bolovanje?

- Najprije dva mjeseca ni kune nisam dobila jer se nije znalo uopće imam li na to pravo ili nemam! A onda sam ipak dobila tu nadoknadu, ali ne sto posto, nego 80 posto, zato što imam privatni obrt, a obrt je profitabilan način zarađivanja.

A to što je moja privatna djelatnost službeno proglašena neprofitabilnom, nikoga se ne tiče. Znači, ja kao kirurg specijalist ne smijem biti profitabilna, ali ako sam trudna, onda me se više ne računa kao kirurga neprofitabilca, nego kao privatnika profitabilca, pa ne smijem roditi, nego moram abortirati! A ako ne abortiram, onda ću biti kažnjena sa samo 80 posto naknade za bolovanje!

Baveći se svojom mukom ovih dana, otkrila sam još nešto. Dobila bih punu, sto postotnu naknadu za bolovanje da sam najamni radnik kod privatnika, a kako sam privatnik onda me sljeduje samo 80 posto. Zašto samo zato što sam žensko moram biti najamni radnik da bih ostvarila svoja prava i ne smijem biti sama sebi gazda? Ako je riječ o pravima koja su nam dana, onda ne bi smjelo biti «ili si žensko ili si privatnik». A mene čak nitko osim države ne može niti uzeti u najam, jer se moju struku niti ne smije kao neprofitabilnu uzeti u najam!..Pored svega, za bolovanje mi se ne obračunava prosjek zadnjih šest mjeseci rada, nego samo razdoblje od kada sam privatnica. A malo koji privatik u prvih šest mjeseci zarađuje, uglavnom vraća dugove koje je napravio pokušavajući postati privatnik.

Ipak ću roditi

-Mislite kredite?

- Ne, nego dugove! Dvije godine sam, naime, obijala pragove raznih banaka tražeći kredit za otvaranje privatne kirurške ordinacije. Nisam ga dobila i na kraju svega se zapitala: tko je ozakonio lihvu? I tko je odobrio da se lihva servira narodu kao normalan kredit?

-I?

- Vlada je odobrila kamate do 13 %, pa je sve što je iznad toga lihva, zar ne? Zbrojite i podijelite ono što nude hrvatske banke i ne možete dobiti kamatu ispod 22 %! Na kraju sam morala prodati stambeni prostor dobiven* od mojih roditelja (* kao otpremninu) te sebe, supruga i troje djece «izbaciti na ulicu». Da bih došla do ordinacije koja sad zbog mog četvrtog djeteta ne može raditi!.. I evo šlag na kraju: kako ja moram roditi u doba kad mi suprug ide na dopunsko porodno što je odobreno za treće dijete do treće godine života on to pravo automatski gubi! A nije riječ o blizancima koji imaju iste potrebe. Moje dijete od godinu i pol tražit će šetnju na koju ga neću moći povesti jer ću morati biti doma s bebom. To dopunsko porodno suprugu se daje za treće dijete Kako bi netko mogao biti uz njega.Moje treće dijete će to pravo izgubiti zbog mog četvrtog djeteta!

-Što ćete napraviti?

- Roditi četvrto! I hoću sa svojim problemom u Sabor! Već sam razgovarala s našim splitskim saborskim zastupnikom dr. Tukićem i s nadbiskupom Jurićem. Ne mogu čekati ni tko zna koju sjednicu Sabora ni iduću godinu, hoću da mi Sabor riješi ovu situaciju odmah i sad jer moja djeca jedu odmah i sad!Meni je bilo izvan pameti kad sam saznala za četvrtu trudnoću da će mi netko reći da ja nemam pravo na ovo ili ono zbogovoga ili onoga! Jel'se propagira četvrto dijete? Propagira se! Pa evo ga!!!»

Iz ovog se članka nije moglo zaključiti da sam već bila upoznata sa većinom zakonskih prepreka na koje ću tek naići po rođenju svojeg četvrtog djeteta. Dapače, reakcije mnogih su upravo suprotno govorile. Uglavnom su mi se obraćali kao nekome tko ne shvaća uzaludnost borbe s vjetrenjačama.

Čak su i novinarski komentari u Danu i Feralu odisali sažaljevanjem nad mojom naivnošću:

Dan, 24. prosinca 1995.

«Komentar plus

Prava stvar

Rušinović-Sunara- Istupom splitske liječnice dr. Đule Rušinović-Sunara kojim je zatresla temelj Vladine populacijske politike i pokazala koliko je praznoga deklamatorstva u silnoj službenoj želji za rađanjem novih Hrvata, stvoren je napokon jedan pozitivan «slučaj» u hrvatskom državnom zdravstvu. U razgovoru za «Slobodnu Dalmaciju» dr. Rušinović optužila je vlast da različitim zakonskim rješenjima destimulira majke koje žele imati četvrto dijete. Ona je upravo trudna s četvrtim djetetom, a istovremeno vodi neprofitabilnu privatnu kiruršku ordinaciju u Splitu, jedinu takvu u Dalmaciji, pa je na vlastitom slučaju otkrila mnoštvo glupih i proturječnih propisa zbog kojih – upravo zato što očekuje četvrto dijete - neće biti u mogućnosti držati ordinaciju otvorenom i neće moći dobiti ni zamjenu, neće imati prihode, neće moći dobiti pun iznos bolovanja, muž joj neće moći dobiti dopunsko porodno i još mnogo toga što svjedoči o potpunom raspadu sustava kad žena sa privatnim poslom u zdravstvu očekuje četvrto dijete.

Nakon što su je, izgleda, ohrabрили nadbiskup Jurić i zastupnik Tukić izjavila je «Idem u Sabor! Jel'se propagira četvrto dijete? Pa evo ga! Rodit ću četvrto! Ali hoću da mi Sabor riješi ovu situaciju odmah i sad jer moja djeca jedu odmah i sad!»

Što mislite, kako će proći «amandman» dr Rušinović?

Ako ga podnese netko iz oporbe – vidjeli smo, bilo to pametno, pa čak i u skladu sa Vladinom politikom – nema šanse! Zato za ovaj pravi potez dr. Rušinović savjetujemo da strategiju podesi prema učinkovitosti. Djeca su ipak najvažnija. Zato pustite dr. Tukića i obratite se dr. Radiću. On ima petero djece i nema nikakvih problema.»

Članak u Feralu izašao je dosta kasnije. Vjerujem da je to bilo i nakon članka u Areni od 1. veljače 1996.

Feral tribune

«Slučaj trudne poduzetnice

Jedan feral morao bi odletjeti u Split, gdje jedna do suza sretna majka upravo ovih dana očekuje rođenje četvrtog djeteta.

*Liječnica dr. Đula Rušinović-Sunara odlučila se i u svom poslovnom i privatnom životu posvetiti temeljnim zahtjevima na kojima je proklamirana nova Hrvatska: slobodno poduzetništvo i demografska obnova. Njezine nevolje počele su prije šest mjeseci kada je, nakon dvije godine obijanja pragova raznih banaka i upoznavanja s njihovim lihvarskim zajmovima, prodavši stan svojih roditelja (*radi se o otpremnini, odnosno doti), uspjela otvoriti kiruršku ordinaciju i istovremeno ostati u drugom stanju.*

Zbog teškoća u trudnoći ona nije mogla raditi i već dva mjeseca njezina obitelj preživljava od muževljevih 700 kuna.

Administracija je kao i obično spora, ali dostižna. Buduća majka još ne dobiva naknadu za bolovanje, ali pravi apsurd uslijediti će kada je počne dobivati: umjesto stopostotne nadoknade, koliko joj pripada u trudnoći, ona će primiti samo osamdeset posto , jer se bavi privatnim poduzetništvom – koje se smatra profitabilnim, i to na osnovu one dobiti koju je zaradila tek počevši se baviti privatnom praksom. Najveći besmisao slijedi po

sretnom događaju: kako će ona roditi upravo u vrijeme kada joj suprug ide na dopunsko bolovanje odobreno za treće dijete do tri godine života, on to pravo automatski gubi, jer će roditelj morati ići na porodiljski dopust, grbačeći i s ostalo troje djece. Zamršeno, zar ne? Unatoč nevoljama, Svetoj obitelji bilo je mnogo lakše. I sada ti u Hrvatskoj poželi biti žena, privatna poduzetnica i imati četvero djece, koliko se propagira idealnim za novu hrvatsku obitelj. Birokracija će joj zagorčati život na svakome koraku i propisima i njihovim neizvršavanjem. Jedna razvedena zagrebačka majka požalila se da joj bivši muž, nakon četiri godine sudovanja, još uvijek za kćerku plaća svega - dvije kune alimentacije. Možda i ne slučajno, jer se rastrošni otac bavi – sudskim vještačenjem.»

Objavljeni članak u Areni bio je reakcija novinarkе Gordane Pahlić i njenog tadašnjeg urednika kojom se nije dozvolilo javnosti da zaboravi svoju započetu borbu s administracijom.

ARENA, broj 1833 od 1. veljače 1996.

Piše: Gordana Pahlić

Podnaslov:

«Nosim već četvrto dijete, ali zakon mi ne dopušta da prehranim obitelj. Dok su državnim dužnosnicima puna usta fraza o nužnosti rađanja što više djece, dr. Đula Rušinović-Sunari i njezinom suprugu uskraćuje se pravo na redovni i dodatni porodiljni dopust te potpuna naknada u tom razdoblju, pa s troje djece mora preživjeti sa 700 kuna»

U okviru izdvojeno

Prof. Andrija Hebrang, Ministar zdravstva: «Doktorica Đula nema pravo naći zamjenu za svoje radno mjesto u ordinaciji za porodnog dopusta, samo može uzeti nekog na dopunski rad.»

Dr. Jure Radić, potpredsjednik Vlade: «Namjeravamo majkama s četvero djece omogućiti da se odluče hoće li ostati na poslu ili će ga ostaviti ali ipak zadržati naknadu i sva prava.»

Članak:

«Zakon mi ne dopušta da budem hranilac obitelji i majka, već mi je direktno naređeno da me mora hraniti muž. Ne znam tko im je dao pravo pisati protuustavne zakone i tko je taj koji ih na to treba upozoravati. Zar ja? Ja sam liječnik, a ne pravnik. Mene bi bilo sram da me jedan pravnik dođe učiti kako se previjaju rane – ogorčeno govori splitska liječnica dr. Đula Rušinović-Sunara, koju do poroda četvrtog djeteta dijeli tek nešto manje od mjeseca.

Upravo ovih dana, dok su na posljednjem saborskom zasjedanju u raspravi o Nacionalnom programu demografskog razvitka svim zastupnicima bila puna usta velikih riječi o golemim pravima majki i djece i zakonima njima u prilog, umjesto da dane provodi u šetnji i odmarajući se, Đula je prisiljena obijati pragove raznih socijalnih, zdravstvenih i pravnih institucija ne bi li našla rješenje svojih problema. Naime, kako to u Zakonu o radu stoji, kao liječnica u privatnoj praksi nema pravo na dodatni porodiljni dopust do tri godine za treće i četvrto dijete!?

Ostali bez prihoda

Tridesetšestogodišnja magistrica medicinskih znanosti, specijalistica opće kirurgije, majka je Marcele (7), Ivana (5,5) i jednogodišnjeg Vinka, a četvrto dijete očekuje otprilike 22 ožujka. Za svo troje djece koristila je svega 13 mjeseci porodiljnog dopusta, jer je morala raditi, a pravo na dodatni porodiljni dopust koristio je suprug Pavao Sunara, inženjer strojarstva.

-Međutim zbog otvaranja obveznog porodiljnog dopusta za četvrto dijete, moj će suprug izgubiti pravo na dodatni porodiljni za treće dijete, a to dvoje djece nema iste potrebe radi dobne razlike, pa jedan roditelj nikako ne može pružiti ono što se zapravo htjelo pružiti tom djetetu dajući roditeljima pravo na porodiljni dopust. Mali Vinko će imati nepunu godinu i pol dana kada rodim četvrto dijete, a i on ima pravo na šetnje i brigu. Još k tome, budući da je nemoguće prehraniti to četvero djece ako ja ne radim, bit ću prisiljena prekinuti obvezni porodiljni dopust nakon isteka minimalna 42 dana, čime je automatski onemogućeno mom suprugu da koristi porodni dopust za četvrto dijete, dok je za treće pravo već izgubio.

Unatoč dobroj volji da se Đuli pomogne, nitko u administrativnim službama ne može riješiti njen problem, pa ona, suprug i troje djece moraju preživjeti od suprugu isplaćenih 700 kuna. No, dr.Đula Rušinović-Sunara rješenja ovih problema trebaju odmah i sad, jer, kako kaže, i njena djeca jedu odmah i sad. Poradi njene trudnoće svi su ostali bez prihoda i još k tome bez stana koji je prodala kako bi podigla kredit za ordinaciju koji još nije dobila ni uza sve «prednosti», koje su prema obećanjima Vlade ulaganje u privatnu djelatnost, rađanje četvero djece, sudjelovanje u obrani domovine, završene visoke škole i uska specijalizacija.

-Ne želim vjerovati da je jedino rješenje mog «slučaja» - pobačaj! Kad sam saznala za četvrtu trudnoću nije mi bilo ni na kraj pameti da će mi netko reći kako nemam pravo na ovo ili na ono poradi ovoga ili onoga! Da li se propagira četvrto dijete? Propagira se ! Pa evo ga!!

Dr.Đula Rušinović-Sunara bila je među deset najboljih studenata medicine u Rijeci, gdje je diplomirala, magistrirala i položila specijalistički ispit, a 1993. godine provela je tri mjeseca na subspecijalizaciji u Parizu. Završila je i Glazbenu školu, a u plivanju je osvojila pedesetak medalja i dvaput bila viceprvakinja Europe. U domovinskom ratu bila je voditeljica mobilnih kirurških ekipa KB»Firule» i do polovice 1992. spašavala je živote ranjenicima u Vrlici i Metkoviću u gotovo nemogućim uvjetima.

Apel zastupnika Tukića

Ne znajući da je već dva mjeseca trudna, dr.Đula Rušinović-Sunara dala je otkaz u KBC Split i 10.srpnja 1995. otvorila privatnu kiruršku ordinaciju.

-Moje nevolje su započele kad se «dogodilo» četvrto dijete, a ja sam zapravo dala otkaz i započela raditi u svojoj ordinaciji ne znajući za trudnoću. Tad su nastupile komplikacije u trudnoći. Otišla sam tada na socijalno i problemi s kojima sam se tada susrela do danas se nisu riješili. Rekli su da mi se za bolovanje ne obračunava zadnjih šest mjeseci rada, već samo razdoblje otkada sam privatnik, a i negira se moje pravo na stopostotnu nadoknadu plaće za vrijeme bolovanja uslijed komplikacija u trudnoći, sve pod izlikom privatnog obrta, tj. profitabilnosti takvog posla. Istovremeno se zaboravlja da je medicinska struka službeno dobila pridjev neprofitabilne djelatnosti, poradi čega nemam pravo zaposliti kolegu u puni radni odnos. Iz toga slijedi zaključak da žena ne smije biti i privatni obrtnik i trudna, pa još k tome imati komplikacije u trudnoći, a da pri tom ima prava na stopostotnu nadoknadu plaće. To smiju samo žene najamni radnici. Koja je to diskriminacija?

Opisom svojih problema izazvanih trudnoćom i porodom četvrtog djeteta dr. Đula Rušinović-Sunara obratila se 8.prosinca 1995. Hrvatskom saboru preko splitskog zastupnika dr. Tukića i ponudila svoj prijedlog razrješenja svojih, a pretpostavlja i budućih sličnih problema i teškoća, predlažući da se zakonski izjednače sve majke i buduće majke glede uvjeta za određivanje visine naknade plaće tijekom bolovanja uslijed komplikacija u trudnoći, odnosno porodiljnog dopusta.

Novo tumačenje zakona

Predlaže da se odobri rad visokospecijalističkih djelatnosti u medicini ukoliko je riječ o privremenoj zamjeni za djelatnika na bolovanju iz privatne djelatnosti, da tijekom obveznog porodiljnog dopusta nema dokidanja prava na dodatni porodni dopust na ime

starijeg djeteta te mogućnost korištenja dodatnog porodiljnog dopusta na ime starijeg djeteta do njegova isteka i tek onda preuzimanje prava dodatnog porodiljskog na ime mlađeg djeteta. A za hitne slučajeve koji zakonom nisu predviđeni valja osnovati saborsko tijelo koje će odmah donositi pravosnažna rješenja, makar i privremena, dok se ne izmjeni zakon.

Splitski saborski zastupnik dr. Tukić upoznao je Odbor za predstavke i pritužbe Sabora s prosvjedom i ovim prijedlogom dr. Đule Rušinović-Sunara. I doista, 10 dana kasnije, 18. prosinca tajnik Odbora za predstavke i pritužbe Ivan Beg uputio je Đulin prosvjed i prijedlog Ministarstvu rada i socijalne skrbi, ministru Josi Škari, Ministarstvu zdravstva, ministru Andriji Hebrangu i Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, direktoru Stjepanu Tureku.

Na kućnu adresu, 22. siječnja 1996. dobila je dr. Đula Rušinović-Sunara odgovor koji su joj 10. siječnja uputili iz Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, rukovoditelj Odjela za zdravstveno osiguranje, Željko Stazić i direktor Turek u svezi ostvarenja prava na naknadu plaće za vrijeme komplikacija u trudnoći.

-Oni nisu odgovorili na moj prosvjed, jer su jednostavno Odboru napisali tumačenje zakona. I ja to znam, ali stvar je u tome što zakon ne vrijedi, ili točnije rečeno mene u zakonu nema, ili ga oni tumače jednom na jedan, a drugi put na drugi način.

Sto posto samo ludima

U njihovom «odgovoru» između ostalog stoji:»U slučaju imenovane ne primjenjuje se odredba zakona o radu u svezi ostvarivanja prava za treće dijete na porodni dopust do treće godine života djeteta jer Zakon o radu određuje prava i obveze iz radnog odnosa koji se odnose na zaposlenu ženu na osnovi ugovora o radu između poslodavca i zaposlenika. Gđa Rušinović-Sunara ima pravo na nadoknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad u svezi komplikacija u trudnoći obveznog i dodatnog porodnog dopusta do godinu dana života djeteta za četvrto dijete, ali ne i na porodni dopust do treće godine života djeteta za treće dijete.»

-S ovim njihovim odgovorom otišla sam na socijalno da mi isplate naknadu plaće, ali tamo su mi rekli da moram čekati da dobijem rješenje na osnovi tog odgovora. Ono što me najviše iznenadilo jesu uvjeti koje bi morala ispunjavati da bih imala stopostotno plaćen porodiljni dopust. Trebala bih biti mentalno oštećena, dakle luda. Tada bi moj muž mogao koristiti 100 posto plaćen porodiljni dopust.

Ogorčena neefikasnošću «odgovornih» kojima se obratila s prosvjedom i prijedlogom svog «slučaja», uputila je 25. siječnja pismo s apelom za pomoć dr. Ljerki Mintas-Hodak, potpredsjednici Vlade, u kojemu joj prenosi odgovor na svoj prosvjed koji su iz Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje uputili Saborskom odboru i još jednom joj predočava sve teškoće u kojima se našla, te ju moli da ukoliko nema vremena za pisani odgovor, neka je barem nazove telefonom.»

Kroz ovaj članak je vidljivo da sam bila svjesna toga da se nitko u Saboru neće pomaknuti dok ne bude kroz javnost prozvan. No, bila je naivna procjena onih koji su to pratili i mislili da sam se ja zadovoljila s onim što je iza toga uslijedilo. Zapravo, tek je ovakav način rješavanja problema u meni potpirio potrebu za daljnju borbu i neodustajanje. No, bolest koja se otkrila na samom kraju ove razvikane trudnoće pokazala je da mi je Dar poslan s drugom namjerom. On mi je sačuvao život i dao na znanje da mi je taj život poklonjen da nešto učinim, a ne da prekrižim ruke, sjednem i plačem. Ovaj znamen sam tako shvatila i prihvatila. Vjerujem da nemam pravo skrštenih ruku sjediti nakon što mi je poklonjeno da živim više nego li su mi namijenili oni zbog kojih sam se toliko nervirala da sam od stresa i rak dobila!

To što je u trenutku poroda bilo jasno da moj problem nije novac kojeg sam kao privatnica izgubila ulagajući u privatni posao u zdravstvenom sustavu

koji nije iznašao nikakvu zaštitu majčinstva za najviše specijalistice u zdravstvenoj struci, kao ni zaštitu privatnog ulaganja u vlastitu ordinaciju niti kroz mogućnost da ta ordinacija radi ukoliko ste npr. trudni ili dulje bolesni.

To što je time jasno prikazana diskriminacija žena i majki za mene i nije bio poseban problem.

No to što se najveći stručnjaci u državi drže za budale koje mogu privatno raditi isključivo u Zagrebu ukoliko su žene, za mene je bio porazan zaključak. Naime, u privatnoj djelatnosti ste mogli zaposliti u dopunski rad samo profesore, a takvih je «na lageru» samo u Zagrebu. Čak ni Rijeka, sa znatno duljim stažem u radu Medicinskog fakulteta, ne raspolaže s dovoljno takvog kadra na području kirurgije. Činjenica da te, 1995. i 1996. godine u Splitu nije bilo profesora kirurgije mogla bi sama za sebe govoriti kada bi se razumjelo i sve ono zbog čega je ta titula bila uvjetom za dobivanje dozvole za dopunski rad. No, to je bila vrlo komplicirana kamuflača da se onemoguću liječnike da se prehrane vlastitim radom. Naime, tako bi isplivali oni sposobni.

Što bi onda bilo s podobnima?

Zato je vrlo odgovarajuće da je sposobnima omogućeno uzeti pokoju «plavu kovertu»* čime postaju korumpirani griješnici. Tako bivaju uhvaćeni u vrzino kolo u kojem nije važno da li si sposoban, već da li si podoban. Ukoliko nisi podoban, lako ti je naći grijeh s kojim te se drži na lancu. Ovo je ujedno i jedan od ključnih načina djelovanja u društvu sa sustavom kojeg neki opisuju sintagmom «Ivica Račan nekad i sad». Jeftino kupljen socijalni mir ili još jeftinije kupljena intelektualna snaga?! Ovu činjenicu znaju svi političari i na vlasti i u opoziciji. Razlog za njihovu šutnju može imati samo jedno objašnjenje: Ili su korumpirani ili su podobni i nesposobni!

Ovakvo je razmišljanje vrlo jednostavno, ali koliko god razmišljala nikako se od njega ne mogu odvojiti. Tada dolazi na scenu «pomirenje» i «oprost» u kojem bi oni poštenu trebali oprostiti i pomiriti se s onima istima koji od njih prave budale najmanje posljednjih 50 godina. Prije toga su bili neki drugi i to činili nekima drugima. Pri tom osobno mislim da oprost jest potreban, kako nalaže naša kršćanska vjera i Katolička crkva. To pak znači nešto drugo od onoga kako je to shvatio «Ivica Račan».**

*Prof. Amnon Carmi (umirovljeni sudac iz Izraela, Predsjednik Svjetske udruge za medicinsko pravo te voditelj Međunarodnog centra za zdravstvo, pravo i etiku) u rujnu 2000. me je upitao da li još uvijek postoje «plave koverte» uz objašnjenje da je taj izraz prvi puta čuo još prije dvadesetak godina na području bivše Jugoslavije kada mu se objašnjavalo kojim je mehanizmom sprege plava koverta postala izvorom sredstava za bolji život u komunizmu, sustavu koji je propagirao veću jednakost među jednakima.

**Ivica Račan ovdje nije uzet kao persona, već kao personifikacija režima prije devedesete i poslije nje. Ovom se prilikom duboko ispričavam što se radi baš o tom imenu, ali to već nije u mojoj moći. Sustav ni po čemu nije bio odmaknut od ideja prema kojima se traži podobnost i poslušnost ni prije ni poslije te se u narodu dade naći ovakvih prikaza i naziva vrlo često. Tek da ne bi bilo zaboravljeno, mislim da jest pogodno to tako i zapisati. Naime, osobno me smeta izraz «Tuđmanizam» koji se pojavio u javnosti netom nakon smrti prvog nam Predsjednika. On mora da je nastao i prije njegove smrti, ali je na vlasti bila njegova stranka te se nije smjelo u javnosti tako nazivati ono što se držalo negativnostima i režimom. Cim je s vlasti sišao HDZ odmah se u javnosti

objelodanio i izraz. Kako se bojim da još dugo neće s vlasti otići ovi koje narod zove «Račan nekad i sad», tako mi se ipak čini primjerenim zapisati - kako se ipak ne bi u međuvremenu zaboravilo.

Oprost nikako nije izlika da se za počinjeno zlo ne odgovara! Sve mi se čini da je baš tako zamišljano da se prikaže kršćanski oprost od onih koji vjeruju da ne vjeruju.

O oprostima ja ne trebam izreći ni riječi. Dovoljno dobro o tome govore svećenici i drugi koji će to znati daleko bolje objasniti onima koji to ne razumiju. No, sve mi je jasnije zašto je bio u pravu Narsadin Hođa kada je govorio: ako znaš - ne moram te učiti, a ako ne znaš – tko bi te naučio?

Do spoznaje moraš doći sam.

Prije nego li netko spozna mora htjeti spoznati. Zatim se treba otvoriti kako bi spoznaja i ušla.

Kako je sve vrlo jednostavno i ujedno vrlo složeno, tako je nemoguće objasniti onome koji misli da već zna. Onaj koji zna da ne zna, najbolje zna da neće niti znati!

Iz ovoga onda slijedi da se nekoga može naučiti samo tako da mu se ukaže na ono što je potrebno da bi se spoznaja primila, pa ukoliko to sam i dalje želi već će on nekako i sam naučiti. To je pandan izreci o tome da gladnima ne treba dati hrane, već ih naučiti loviti. Činjenica je pak da im treba i dati hrane, kako ne bi umrli od gladi prije nego li nauče loviti, ali i da ih treba naučiti loviti.

Naučiti što je to oprost nekoga, koji ničim ne pokazuje da to želi naučiti, također je potreba današnjice. Jer, onaj koji ne zna što je oprost neće niti htjeti oprostiti, a bez da oprost neće biti zadovoljan. Ako nije zadovoljan ne može oko sebe stvarati ništa osim nezadovoljstva i time širi zlo. Time dobivamo vrlo dalekosežne posljedice od samo jedne «izgubljene ovce». Zato se i veselimo povratku grješnika više nego li krotkima.

Ne zato što se on jedan vratio, već što je time spriječeno da on takav, zalutao, odvede i zavede druge nevine.

Ovu biblijsku priču često prepričavaju u drugom kontekstu oni koji ne vjeruju da je biblijski prikaz jedino moguć način objašnjavanja onima koji ne znaju. Na žalost, mnogi i ne žele spoznati pa ostaju zatvoreni za ovakve prikaze istine. Žalosno je što su u potpunosti otvoreni za očite laži koje tako jednostavno prihvaćaju.

To i jest prednost koju je iskoristio «Račanov» režim. Oni najbolje znaju da sto puta ponovljena laž postaje prihvaćena poput istine te zatim i postaje istinom. Sjećam se da je gospodin Tomac u poslijepodnevnom TV programu, da li se emisija zvala Panorama ili Hrvatska danas više ne pamtim, neposredno nakon što je na izborima uvjerljivo najjača oporbena stranka bila HSLŠ, suvereno izjavio da «Mi u SDP-u, kao najjača operbena stranka,.....» U čudu sam čekala TV Dnevnik, a zatim i «Slikom na sliku» (ako dobro pamtim da se tadašnja kasna emisija dnevnih vijesti tako zvala) te sam prelistala cijeli dnevni tisak narednih dana tražeći demantij od strane gospodina Dražena Budiše u kojem bi se usprotivio što je SDP, a ne HSLŠ, nazvan najjačom oporbenom strankom. Čak sam očekivala i od vladajućeg HDZ-a da izrekne takav demantij. Nakon što to nije nitko učinio, uhvatila sam se za glavu i uspaničeno rekla suprugu, a i nekolicini prijatelja, da je tragično što do demantija nije došlo jer da to znači dogovor među strankama o vraćanju SDP-a na vlast nakon što je HDZ «zaribao» i nije više u stanju od naroda prikrivati krađu onih koji sjede na pozicijama moći.

Povijesnu ulogu HDZ-a kao pokreta držim neupitnom. Držim upitnim je li itko i od najbližih suradnika Predsjednika shvatio njegovu ideju? Ovo je, dakako, moje viđenje političke situacije koje nije utemeljeno na poznavanju prvog Predsjednika, gospodina Tuđmana, i/ili njegovih skrivenih misli, već na osjećajima koji su produkt bogatog poznavanja ljudske psihologije kroz rad i kontakt s preko 100 000 pacijenata, ali i mojeg predznanja o političkom djelovanju partije.

Već početkom 1991. godine, dok sam bila na dijelu specijalizacije u Rijeci, pred polaganje samog specijalističkog ispita, položenog 5. srpnja 1991., postavila sam sumnju da će se dogoditi upravo ono što se danas i događa: partija je na neko vrijeme ustupila mjesto najžešćoj oporbi kako bi je žestoko iskompromitirala i stvorila preduvjete za svoj povratak na vlast.

Ovo se pokazalo kao dobra taktika i u drugim zemljama koje danas zovemo tranzicijskim. Mi se razlikujemo utoliko što smo morali i ginuti za sve to.

Pitanje potrebe ratovanja na ovim prostorima bolje će vjerujem objasniti povjesničari, međutim, ono je samo odraz nepokorivosti naroda koji je stoljećima, čak milenijima, empirijski došao do zaključka da je bolje biti razjedinjen, a time i onemogućavati neke bitnije pomake, nego li dozvoliti da se zlo današnje civilizacije i ovdje, u samom prirodnom raju u kojem se može živjeti bez mnogo muke i znoja, širi i hvata korijenje.

Tu se približavam sociološkom fenomenu ovih prostora kojeg, prema mojim spoznajama, naši sociolozi nisu baš primjereno opisali. Naime, imam jak dojam da su svoje doktorske dizertacije usaglašavali s literaturom iz nekih drugih svjetova, gotovo vanzemaljskih za ovo područje.

Za mene jest bitno i držim važnim shvatiti, zašto i s kojim «opravdanjem» se narod, koji je živio i živi na ovim prostorima, nije nikada dobro uklapao u društvene kalupe modernih civilizacija, pa tako ni u one koje se danas u svijetu drže naprednima? Za razmatranje toga problema važno je krenuti u prapovijest i upitati se čemu je uopće bilo potrebno ljudski život organizirati u društvenu zajednicu?

Razumijevanjem suštinskog razloga formiranja ljudske zajednice može se doći i do dijagnosticanja uzročnika devijacije društvenog poretka, kao i do iznalaženja rješenja ili izlaza iz takve situacije.

Narod je na ovim prostorima jednostavno bio u prednosti da može preživjeti bez mnogo truda čime je odbio pokoravati se bilo kome, a kamo li gorima od sebe.

Npr. Hitler, Staljin, pa i Napoleon, bili su samo devijantni primjerci ljudske rase, a ipak su uspjevali predvoditi mase ljudi čineći od njih amorfnu masu.

S druge strane, nije moguće shvatiti boljega od sebe, već samo sebi ravnoga te nitko neće dozvoliti da na vlast dođe netko bolji od njega. U tom pogledu znači da nećemo moći imati dobrog vladara dok se ne shvati potreba da vodi bolji.

To nije za očekivati sve dok je narod neuk. Zato i jest potrebno čim više naučavati široku populaciju ukoliko želimo da predvode oni koji znaju.

Silom vladaju nasilni. Znanjem mogu vladati samo dobri, a oni nisu nasilni. Oni čekaju da ih narod odabere i neće to dočekati sve dok puk ne bude znao mnogo više nego li danas zna.

Da bi se puk učilo treba stvoriti želju za znanjem i otvorenost za primanje istog. Dakle, postići kritičnu masu da bi se ostvario neki pomak nije ni lako ni naivno. Zahtijeva dugotrajan i predan rad! Ukoliko se to tako ne shvati, može doći do isforsiranih i neshvaćenih pomaka koje se onda «prihvaća» kao silu odnosno prisilu. Tada će puk izraziti i svoj neposluh, mada bi bolje bilo reći nerazumijevanje ili nedoraslost situaciji.

Ovo je dakako dobro znano onima koji vladaju, makar to naučili i na krivi način. No, oni tada znaju činiti pomake «bez pitanja» – tko ne zna ne može mu se ni objasniti, a tko zna ne treba mu objašnjavati. U ovome se našao i Predsjednik Tuđman te je, prema svemu, pomislio kako će autokracijom prisilno naučiti narod da je bolje «ovako» nego li «onako». Držim da su to iskoristili oni ljenjivci koji nisu mogli čekati da im svane bolje sutra pa su, okrećući se za suncem, shodno današnjem trenutku, pomislili da ono izlazi na zapadu.

Iskoristili su prisilni način naukovanja da bi neku svoju korist prikazali kao opće dobro koristeći se pri tom jedinom poznatom tehnikom – «Račan nekad i sad». Ovakvim su načinom gotovo u cijelosti poništili pozitivne pomake koje je proizveo HDZ kao pokret, dok se partitokracija na velika vrata vratila na vlast. Mogućnost da ovaj narod, «neposlušan» kroz stoljeća, to ne dozvoli, nada je da ćemo ući u bolje društveno uređenje nego li ga imamo. No da bi «neposluh» doveo do pozitivnog rezultata treba daleko više vremena nego li kada se poslušna znanje!

Ovakvo, rekla bih stihijsko, razvijanje ljudske zajednice može se pratiti od samog njenog prapočetka. Prednost današnjice je upravo tehnologizacija koja omogućuje brzu komunikaciju i izmjenu informacija te vjerujem da će u vrlo bliskoj budućnosti ipak svanuti bolje sutra. Odnosno, vjerujem da ćemo shvatiti ono što nam Biblija govori već na prvoj stranici Knjige postanka: da jednog čovjeka čini komplementarnost muškarca i žene. To da muškarac sam nije čovjek nego samo njegov dio i to da žena sama nije čovjek nego također njegov dio.

Kroz 50 000 godina postojanja povijesne ljudske zajednice ljudi su 47 000 godina utrošili u spoznavanje da patrijarhat nije dobar oblik vladanja zajednicom. Samo 3 000 godina su utrošili na spoznavanje da patrijarhat također nije dobar oblik upravljanja zajednicom.

Posljednjih 150 godina je ideja rušenja patrijarhata počela poprimati i globalne razmjere.

Nekoliko desetaka godina u kojima postoje oblici upravljanja ljudskom zajednicom na način da po polovinu parlamenta i vlade čine muškarci i žene, uče nas da je to najuspješniji oblik vladavine čovjeka.

Biblija je to vrlo jednostavno rekla.

Crkva je kroz stoljeća vođena patrijarhalno i udaljavala se, na trenutke i previše, od srži upravljanja društvom na jednakim osnovama obaju spolova. Pri tom se opravdavala time da Zemljom vlada Bog, a ne čovjek. Zaboravila je kroz svoju praksu, uz to patrijarhalnu, da je Bog dao zemlju na upravljanje čovjeku, a nikako muškarcu ili ženi.

No, to držim upravo dokazima grješnosti svakog ljudskog bića i oni ne trebaju zbog toga biti osuđivani. Tome nas opet uči On, govoreći o tome da će se suditi svakome, ali ne na Zemlji.

Tako smo došli do onoga što je u srži oprosta i opraštanja, a onda i u srži pomirenja. Pomirba jest prije svega s Bogom, kojeg možemo poistovjetiti i s

neumitnosti prirodnih procesa, ukoliko je to nekome lakše prihvatiti, pa onda sa samim sobom, a tek onda s onima oko nas.

Dakle: i za oprost i za pomirbu moramo shvatiti neumitnost, prihvatiti i sebe i druge onakve kakvi jesmo, a tek onda promišljati kako da i drugima to približimo kako bi smo zajednički živjeli u miru i blagostanju.

Sve ove zadaće ljudskom biću nisu ni nemoguće ni nedostupne, ali pod jednim osnovnim uvjetom – da shvati što je i koji mu je zadatak. Jednostavnu činjenicu, kojoj nas uči i Biblija i prirodne znanosti, da je čovjek komplementarnost muškog i ženskog bića, ipak nismo savladali iako je često u razgovoru namećemo kao neupitnu istinu.

Naprосто je poražavajuće pogledati koliko je danas u zapadnom svijetu, u kojem se drži da postoji spoznaja o ljudskim pravima i kakvo - takvo njihovo uvažavanje, neshvaćen odnos spolova.

Ponegdje je čak došlo i do zlostavljanja muškaraca kao osvetnički čin za stoljetna zlostavljanja žena. U skandinavskim zemljama postoje tako rigorozni zakoni koji štite ženu i majku da je postalo zastrašujuće biti muškarcem i suprugom. Zbog toga je institucija braka*** izgubila na vrijednosti upravo u tim zemljama. No, gubljenje institucije braka zapravo ne predstavlja korak unapred nego korak unazad.

***Institucija braka jest zaštita obitelji i treba da pruži sigurnost, a ne da bude oblik represije nad neposlušnim partnerom koji ne ispunjava svoje robovske dužnosti. I u ovoj spoznaji daju se nazrijeti pozitivni pomaci posljednjih desetljeća nakon što je seksualna revolucija izgubila svoj zamah ostavljajući iza sebe beznađe cijelog mora ljudskih polovina da se bore s teškoćama ovozemaljskog života. Ovo je sve vrlo pozitivan pomak ka istinskoj spoznaji o dopunjavanju muškarca i žene u cjelinu čovjeka.

Zašto toliko inzistiram na ovoj spoznaji?

Upravo jer je ona bitan preduvjet da bi se primilo i bilo koje drugo znanje odnosno spoznaja. Dakle, ukoliko želimo nešto pomicati, nije dovoljno spoznati nego omogućiti i drugima da spoznaju. To me vraća u epizodu koju sam doživjela u četvrtom razredu osnovne škole.

Bila je to vrlo velika životna pouka i vjerujem da je njena najveća važnost upravo u tome što sam je i tada, sa svega 10 godina, upravo tako i shvatila i prihvatila.

Nakon kontrolnog uratka iz matematike učiteljica je donijela ispravke na nastavu. Moj je rad bio ocjenjen s dobrim (3), a jedan od tri zadatka bio je prekrizhen crvenom kemijskom kao neispravno riješen. U čudu sam nekoliko puta ispočetka pokušala riješiti zadatak i uvijek sam dolazila do saznanja da je zadatak ispravno riješen.

Tada sam podigla dva prsta i rekla učiteljici da mora da je pogriješila. Odnijela sam svoj uradak do katedre i pokazala svoj prekrizheni zadatak. Očito nije znala objasniti zašto moje rješenje nije dobro, te me poslala dječaku koji je bio neupitno najbolji matematičar u razredu. No nije ni on znao objasniti po čemu moj zadatak nije dobro riješen. Slegnuo je ramenima i rekao da se valjda može i tako riješiti, a ne samo onako kako ga je riješio on i većina u razredu. Naravno da se nisam zadovoljila takvim obrazloženjem pa je i sama učiteljica uvidjela da tu nešto nije u redu. Uzela je zadatak i preko odmora ga postavila matematičaru iz viših razreda, mom kasnijem razredniku.

Nastavnik matematike je riješio zadatak na način na koji sam i ja postavila problem što je nemalo iznenadilo učiteljicu. Kad mu je pokazala rješenje kakvo su ponudila većina djece u razredu, on se nasmijao i rekao da oni koji su tako riješavali nisu dobro pročitali zadatak. Loše su shvatili što se pita pa su

posljedično tome i pogrešno postavili problem. Nakon odmora učiteljica je pred svima ispričala susret s nastavnikom matematike, odala priznanje mojem pažljivom radu i ostavila ocjenu dobar zapisanu u dnevniku. Zapitala sam je zašto ne promjeni moju tricu u peticu. Odgovorila je da bi onda morala previše petica pretvoriti u tricu i da je bolje da ostane kako jest. Naravno, u konačnici nije uzela tricu za dobar, nego za odličan, i nije ni bilo upitno koliko će biti moja konačna ocjena. Ipak, tada sam naučila veliku životnu lekciju: moja najveća nagrada za znanje nije dobiti peticu već druge naučiti kako će je i oni dobiti!

Najveća nagrada jest pružiti znanje drugome, a ne sam naučiti.

Pri tom sam naučila i još jednu važnu stvar: čak i onda kada svi misle da nisi u pravu, pa čak i kada tvoji učitelji to govore, to ne znači da nisi u pravu!

Možda je interesantno napomenuti kako ja vidim razlog zbog kojeg sam samo ja bila dovoljno pažljiva u čitanju postavljenog matematičkog zadatka: Naime, kako nisam previše voljela sjediti za knjigom, a imam dar dobrog razlučivanja što je bitno naučiti, a što je samo suhoparni podatak koji mi ne služi u rješavanju usputnih problema i situacija, što mi je u životu uvijek bilo od koristi, tako sam često bila kampanjac. Znajući da nisam uvježbala, niti posebno se pripremala za kontrolni uradak, jednostavno sam vrlo pažljivo pročitala zadatak znajući da ga mogu riješiti i sa do tada usvojenim znanjem iz matematike. Dakle, oni koji su mnogo vježbali prepoznali su ga kao neki od već riješenih zadataka i površno pročitali zadane vrijednosti, vjerujući kako se radi o klišeju za rješavanje, kojeg su već mnogo puta vježbajući kod kuće i vidjeli i riješili. Sličnost tih problema navela ih je na pomisao da se i rješavaju jednako.

Tako sam već u četvrtom osnovne shvatila koliko je prejudikacija velika teškoća za savladavanje životnih situacija.

Mnogi, također olako, druge svrstavaju u grupne karakterizacije gubeći uvid u potrebe, ali i mogućnosti jedinke. Jedno od takvih grupiranja jest i grupiranje u političke stranke. Upravo grupiranje u stranke držim jednom od najgorih tekovina patrijarhata, koji nas je milenijima stajao mnogo krvi i dječjih suza.

Svaki put, kad izgovorim nešto u ovom stilu, doživim «packu» od veleučenihih političara, čak i od onih koji nisu nikada obnašali nikakvu funkciju, već se samo broje u članstvo neke od, danas već gotovo stotinjak, stranaka na hrvatskoj političkoj sceni.

Kako stranački način vođenja politike vezujem za patrijarhalne tekovine, tako zapravo redovito izazivam negodovanje gotovo svih koji se politikom bave, već i iz razloga što su muškarci. Nigdje i nikada nisam prozvala muškarce za krivce, ali valjda sami najbolje osjećaju svoju krivnju. Jednako tako, nisam nikada grubo prozvala žene za propust, no one ga osjećaju i ne žele priznati da su doista mogle spriječiti mnoga krvoprolića.

Nakon gotovo deset godina braka, moj je suprug rekao da sam bila u pravu kada sam rekla da su muškarci koji moraju isticati moć i upotrebljavati silu samo jadni, napušteni nečiji sinovi koji su cijelog života zakinuti za prekrasan osjećaj poroda i nošenja djeteta pod svojim srcem, koji ne mogu suspregnuti zavist prema ženi čak niti kada rađa njegovo dijete. Čak se i onda osjećaju jadnima i odbačenima, jer je neki tamo drekavac, pa makar i njihov, njoj važniji od njega, dok je njegovoj majci on bio uvijek najvažniji.

Ovo bi Freud možda ljepše rekao, a ne dvojim ni da bi psihijatri znali mnogo bolje o tim kompleksima opširno govoriti. Oni su toliko sveprisutni kroz milenije da su žene odlučile učiniti nešto da muškarce izlječe od kompleksa i – dopustile da nastane patrijarhat. Za ovo je naravno prejednostavno i prešturo frojdovsko objašnjenje. Zapravo, ovo se odvijalo kroz milenije, u vrlo drugačijem psihološkom okružju. Zato sam i napominjala da je potrebno od samog početka nastanka ljudske zajednice analizirati kako je došlo do pojave patrijarhata, koji je zaglavio u muškom nadmetanju i demonstraciji sile. Ljubav, kao osnovni pokretač svijeta, ostala je zatočena negdje u romantičnim sanjarenjima tinejđera i/ili nepopravljivih romantika.

Pokušavala sam objašnjavati nastanak patrijarhata i na ovaj način: Kada je prvobitna ljudska zajednica nastajala, imala je svrhu zaštite nejake djece. Kako je nejačad mogla preživjeti samo uz majčino mlijeko i majčinu njegu, tako se zajednica prvenstveno morala pobrinuti kako zaštititi majke i djecu, bilo za vrijeme hladnoće, bilo od mogućnosti napada zvijeri ili čak pripadnika drugih plemena. S vremenom se iskristalizirala i potreba za zaštitom najstarijih, jer su oni imali i najviše znanja stečenog iskustvom, a što je cijeloj zajednici značilo bolju zaštitu od prirodnih nepogoda, zvijeri ili drugih plemena, jednako kao i mogućnost nalaženja izvora hrane na mjestima, koja je eventualno najstariji član zajednice mogao naći po sjećanju iz svoje mladosti, a što drugi nisu mogli pamtiti. Dakle, uloga ljudske zajednice je bila, u svrhu preživljavanja i produženja vrste, vrlo jednostavna i prozaična.

No, način na koji se postizala zaštita majki i djece se usavršavao do te mjere da su se i zamkovi podizali zapravo oko same žene i djece. Žena je time bivala sve više izolirana od zbivanja izvan «zidina». Ona je to čak držala za prednost, jer nije smatrala bitnim da svoju energiju troši izvan svoje vlastite obitelji. Potonje je za nju, kao majku, moglo predstavljati samo nepotrebno gubeljenje energije. Slikovito prikazano, oko žene se milenijima dizao sve veći «zid» zaštite dok nije ostala izolirana u tolikoj mjeri da više i nije mogla naročito utjecati na zbivanja. Kako i nije vidjela neke praktične koristi od miješanja u taj, mogu ga ovdje nazvati «muški svijet», napravljen ionako samo zbog njene zaštite, zapravo je s vremenom prihvatila tzv. potčinjenu poziciju, jer je osjećala da time hrani njegov ego i da se on tako osjeća znatno jačim i boljim. Bila je svjesna da on ionako ne može bez nje niti produžiti vrstu niti ispuniti sebe kao čovjeka.

On toga nije bio svjestan. On je samo hranio svoj ego, a svoje komplekse iz dana u dan liječio silom i nasiljem.

Tu držim da je žena trebala daleko ranije shvatiti da jest jedina pozvana da rađa, ali i da jest jedina pozvana da svoje dijete doji, ali i da jest jedina pozvana da ga nauči osnovnim postavkama u životu.

Na žalost, nekoliko milenija patrijarhata toliko je suprimiralo njena iskonska znanja da je ona naizgled postala bespomoćnom.

Ovome je nemalo doprinjela i Crkva sa svojim načinom zaštite majke. Majka je uzdignuta do te mjere da je ostala izolirana od svijeta! Ovo su Franjevci priznali te zatražili i oprost od žena, objavljeno u Glasu Koncila, čini mi se u proljeće 2000 godine.

Ženska bespomoćnost vjerujem da je nastala zato što su muškarci iskoristili to što ona nikada nije djelovala u grupi. Ona je poput svake majke jedina pozvana da odgaja svoje dijete, ona je «individualac», jaka i nezamjenjiva svojem djetetu.

Ona je i prirodom obdarena da može preživjeti i zaštititi svoje dijete i kada ostane bez muškarca.

Ona ne traži smisao života, ona **s njim i u njemu** rađa.

Ona najbolje zna da je lakše kada je muškarac uz nju te mu je prepustila sve društvene uloge koje je on htio, osjećajući da su sve one minorne kad je u pitanju obitelj, a obitelj je temelj društva.

Dakle, u društvu je uloga muškarca suštinski minorna, ali je upravo zato On nastoji prikazati jako važnom i nezamjenjivom, u strahu da će postati nepotreban. Kako Ona ni u kom slučaju ne želi ostati bez njega, jer svojom majčinskom ljubavi osjeća puninu jedino kroz jedinstvo čovjekove cjeline, tako je ona ta koja mu prašta svakakve nepodopštine. Time se Ona dragovoljno odrekla mogućnosti da netko njenu prirodom danu poziciju shvati kao povlaštenu upravo iz razumijevanja kako je neprirodno dijeliti spolove na dominantni i potčinjeni.

Reći danas da je došlo vrijeme da se muškarcima «ispraši tur» bilo bi previše feministički. Žena nikada nije htjela isprašiti tur svojem muškarcu!

Ona želi podgrijavati njegov osjećaj moći, kojeg joj on demonstrira na svakom koraku, upravo držeći ljubav za najveću pokretačku silu.

Samo se podsjetimo kako će jedan svjetski političar iz dvadesetog vijeka ostati u povijesti zapamćen po tome što mu je titula predsjednika najsnažnije vojne sile svijeta poslužila da naredi svojoj službenici da mu bude ljubavnica i da je prisili na oralni seks!

Treba uočiti da nije za to razapet na stup srama čak niti od samih žena. Zašto? Zato jer one shvaćaju da se radi o seksualnom razmetanju nedozrela dječaka, a one vole svako malo dijete.

Feministice su ostale u manjini sa svojim oštrim osudama. Nisu ih podržale sve one žene koje su bile svjesne da je to djetinjarija, kao ni svaki onaj muškarac koji je potajno zavidio njegovoj ulozi Predsjednika SAD-a zato što bi i on sam rado nešto takvo naredio nekoj službenici.

Sve ovo ima i te kakve veze sa stranačkim načinom vođenja politike!

Naime, zdrava žena je posebna, isključiva, predodređena, ona ne posjeduje želju za drugačijim oblikom zajedništva osim obiteljskim. Ona se ne osjeća jačom u društvu: ona je najjača kada je "sama" sa svojim djetetom i svojim muškarcem.

Dakle, ženi nije primjereno da pita kako će odgajati svoje dijete ili da nekome prepusti brigu o svojoj obitelji.

Ona nije sklona vjerovati kako će njen izbavitelj biti stranački vođa.

Ona je sklona vjerovati kako je njen izbavitelj onaj koji je može najbolje zaštititi od vanjskih utjecaja, pa tako i politike.

Na žalost, zaštitu su mnogi našli jedino moguće im iskazati silom i kupovanjem novcem!

Za žene su takve igre bile bespredmetne. One su kroz povijest uvijek izabirale obitelj.

Muškarac je pak bio ljubomorani i na to što između djeteta i njega uvijek ima prednost dijete pa je izmišljao razne nepodopštine kako bi on bio u centru pažnje. Njemu je trebala grupa da bi njoj nametnuo vladavinu muškarca u obitelji.

Po prilici tako vidim nastajanje i političkih stranaka.

To ne znači da se udružen ne može postići više. Dva loša ubiše Miloša!

Ipak ne vidim ništa posebno dobra u onome što su dosada kroz povijest postigle stranke.

Ukoliko je netko nešto dobro napravio onda taj ima svoje ime i prezime. Bez grupe pojedinac nije moćan, ali mu grupa svakako nije dala znanje.

Grupa mu je dala moć.

Znanje, bez moći da se utječe na zbivanja, samo po sebi ne znači ništa.

No, davanje moći pojedincima bez znanja postala je svakodnevna praksa diljem svijeta upravo zahvaljujući stranačkom načinu vođenja politike.

Moćnici nisu oni koji znaju, već oni koji demonstriraju silu. To je tužna istina čovječanstva! Ovo može izmjeniti samo žena majka. Zašto? Zato jer je njezin spiritus movens ljubav, a ne sila.

Naravno da je ovo vrlo pojednostavljena verzija muško-ženske priče i svjetske politike. Ipak, ni jedan muškarac nije u mogućnosti argumentirano pobiti ovakvu «verziju povijesti». Uvjerena sam da će uskoro biti postignuta kritična masa ženskoga uma, bolje rečeno majčinske ljubavi.

Zašto u to vjerujem?

Zato jer je konačno žena izborila pravo na edukaciju, javnu riječ i glas, nakon tri milenija patrijarhata. To znači da će vrlo skoro žena sama doći do zaključka da njenom djetetu nitko ne može prodavati drogu niti staviti pušku u ruke ukoliko ona to ne dopusti. Vidi to ovaj današnji muški svijet i straši se njene dominacije!

S druge strane, njena dominacija ne bi ništa promijenila u sveukupnom odnosu snaga. Dapače, vjerojatno bi izazvala muško ogorčenje i još veću upotrebu sile.

Vjerujem da to žene osjećju jako dobro i da neće upasti u zamku feminizma prema kojoj je «i žena čovjek».

Naime, ona osjeća da žena sama za sebe nije čovjek, već njegova sastavnica, mnogo bolje i snažnije nego li je to ikada i jedan muškarac mogao osjetiti. Njena povijesna zavedenost i njeno povijesno zastranjivanje nije tako strašna stvar da to ona ne bi sama ispravila. Naravno, kada za to dođe vrijeme – kada se postigne kritična masa samosvjesnog ženskog uma i ženskog srca. Preduvjet je znanje. Ono treba biti stalno dostupno da bi u trenutku otvaranja uma bilo moguće da i u njega uđe.

Na žalost, oko nas nije prisutno znanje, nego iskrivljena istina. I kada se nečiji um otvori da primi nešto novo, najčešće prima iskrivljenu istinu.

Trnoružica

Moje političko djelovanje od samog je početka usmjereno na najsnažniji, ali i najteže pokretljivi dio biračkog tijela - uspavanu ljepoticu.

Ne zato što živim u lažnoj nadi da će se preko noći sve žene osvjestiti i shvatiti da im je mjesto u Saboru ukoliko misle stvarno zaštititi i sebe i svoju obitelj, već zato što, iako treba jako mnogo napora da se upravo taj dio ljudske vrste pokrene, dok se ne pokrene svi će pokušaju da stvorimo svijetlu budućnost završavati na pokušajima bogaćenja pojedinaca «u ime» naroda, znanosti i/ili nacionalnih dobrobiti.

Ukoliko na tom polju postignem i najmanji pomak, držim da sam učinila jako mnogo za budućnost svoje djece.

Zato me, naravno, mogu boljeti objede da sam ista kao i drugi političari. Već i stoga što doista promišljam ženski i majčinski te ni u kom slučaju ne mogu biti slična onim ženama koje su sebe potčinile stranačkim interesima, a još manje onim muškarcima koji su zaboravili da su bez žene ništavni.

Za ženu majku nema većeg interesa od djeteta i obitelji.

Stoga sam i napravila strategiju sastavljanja isključivo ženskih lista i bila sigurna da će to biti moguće bez ikakva statuta ili obilježja grupe. Sastavljeno je sedam lista, no Izbornom povjerenstvu je prijavljeno 6 lista, jer je lista za Rijeku i Primorsko goransku županiju s Istrom stigla prekasno do Zagreba. Kada sam najavila da ću napraviti nestranačke, nezavisne liste za više izbornih jedinica, razni političari su govorili da nije moguće već i zbog toga što nismo nikakva niti udruga niti zajednica te da se bez programa ne može okupljati tako veliki broj ljudi. Ja sam im vrlo jasno dokazala da ženska logika ne priznaje njihovu, mušku, politikantsku logiku.

Ipak, u novinarskim komentarima moj je politički potez bio ignoriran, jer je u svemu odskakao od muškog načina vođenja politike te je u startu proglašen nepodobnim.

Kakve li muške zablude!

Moje su liste bile u svim izbornim jedinicama u prvoj polovini popisa lista prema postignutim rezultatima, pored brojnih stranaka koje su godinama djelovale na političkoj sceni i uživale svu potporu medija već i proglašavanjem za «ozbiljne» političare samo zato jer misle i govore muškim jezikom.

Ovo je ujedno dokaz da niti naši novinari ne poznaju osnove političke retorike! Dakle, govor može također imati muška i ženska obilježja te se u retorici razlikuje muški i ženski politički govor!

Naši sveznajući političari i politikanti ni jednom gestom nisu pokazali uvažavanje onih birača koji su mi dali potporu.

Onih koji su meni i mojem načinu prezentiranja politike dali glas, na primjeru posljednjih lokalnih izbora u Dalmaciji, svibanj 2001., bilo je više nego li je bilo recimo poklonika stranke DC (Demokratski centar). No, ta stranka ima značajan ugled i snagu prema političkim komentatorima. ??!?!?!?

Svaku izjavu članova ili čelnika DC-a novinari uredno prenose kao politički značajnu. Mojih političkih komentara**** je bilo, ali nisu nikada ugledali svjetlo dana ni u jednom mediju, posebno ne tiskovinama.

U mojem načinu vođenju kampanje bilo je daleko više mudrosti i uspjeha već i po tome što za moje kampanje, kako

****Moje se političke izjave guraju pod zdravstvo i postavlja se pitanje što ja tražim u politici kada nemam stranku. Snaga mojih glasova daleko je veća od snage glasova DC-a npr., a da i ne spominjemo nekakvih strančica poput SRP-a i slično.

Ovdje naprosto moram iskazati svoje doživljavanje upravo DC-a kao stranke.

Zašto baš te stranke?

Zato što je nastala otcjepljivanjem gospodina Mate Granića i gospođe Vesne Škare-Ožbolt od matične im stranke, HDZ-a, nakon što su na izborima dobili glasove kao članovi upravo te stranke.

Podsjetimo, parlamentarni izbori nisu dozvoljavali da se stranačke osobe mogu vezivati svojim imenom za glasove birača već i po samom načinu sastavljanja stranačkih lista.

Vrlo je jasno da se svaki stranački opredjeljen kandidat mogao kandidirati kao nezavisan, po zakonom određenim uvjetima, ukoliko je želio biti osobno izabran. Dakle, mandati u hrvatskom saboru koje su «zaradili» na stranačkim listama, kako oni tako i brojni drugi političari prije njih, nisu ni prema kojem Zakonu, a naročito ne prema moralnim načelima, smjeli pripasti osobama.

To što se upravo njih, njihov način djelovanja, bolje rečeno manipuliranja masama, uzdiže kao dobar način vođenja politike, jest žalostan primjer neznanja i nemoralna ne samo političara, već i onih koji bi trebali biti njihov glavni moralni drill – novinara.

Dakle, najočitiiji primjer veleizdaje proglašava se svakodnevno za mudro vođenje stranačke politike čime se podilazi njihovu samoljublju i potiče, ne samo njihovo, nemoralno ponašanje.

za parlamentarne tako i za lokalne izbore, nije utrošeno više od troškova za nekoliko rezervoara goriva uz rezultate koji su vrlo impresionirali stranačke čelnike i sveskoliku hrvatsku javnost. Čak su mi poznati podaci da su nekim stranačkim vođama njihovi savjetnici pokušali navoditi moju strategiju kao uzor i preporuku. No, kako im je moja strategija suštinski nerazumljiva, tako je njima i neupotrebljiva. To je poglavlje za sebe.

Moj je suprug nedavno nešto komentirao s riječima: nije lako biti najbolji i prvi. Ako si sam na cilju, moraš se stalno vraćati i jednog po jednog za ruku primiti i do cilja dovoditi. Biti sam na cilju nema nikakvu svrhu!

Ovu sam lekciju naučila u četvrtom osnovne i mnogo sam puta vidjela da me ne razumiju zašto hoću i druge naučiti onome što znam. Naravno da je to devijacija onih koji misle da je ljudsko znanje monopol. Uglavnom to misle oni koji u njemu ne vide napredak čovječanstva nego izvor svoje osobne zarade i to one od koje nitko osim njih i ne može imati koristi. Tragični primjeri monopola na znanje koje za sebe zadržavaju «profesori» najžalosniji su na području medicine. Upravo je monopol na znanje jedan od oblika provođenja režima «Račan nekad i sad». Napamet naučeni podaci nisu znanje, mada to praktički nije priznato ni u jednoj obrazovnoj ustanovi.

Dakle, obrazovni sustav nije ni malo prilagođen spoznajama današnjice, već je ostao na srednjovjekovnom nivou učenja napamet tuđih spoznaja kako bi kolekcijom čim većeg broja tuđih spoznaja znali više od pojedinog mislioca ili znalca.

Danas to nije potrebno. Danas je već i znanstveno dokazano da znanost ne zna ništa više od onoga što je u Bibliji zapisano.

Tehnološki napredak nas je odveo na Mjesec, ali pravedno upravljati ljudskom zajednicom još nismo naučili!

Dapače, tehnologija nas uvelike osamostaljuje te od nas čini samotnjake, koji ne uviđaju potrebu ispunjenja sebe kao čovjeka upotpunjenjem sebe u jedinstvu muškarca i žene.

Tehnologija zavodi na pomisao da smo samodostatni.

Pojam čovjeka sveo se na jedinku ljudske vrste, na sebe, a ne vidimo da smo samo njegova, uvjetno rečeno, polovina.

Polovica možda i može sama za sebe stajati, ali uvijek kao polovica, nikada kao cjelina.

Potreba za cijelom jabukom mnogima je postala samo pitanje estetike i, kada su uvidjeli svoju bezuspješnost u pravljenju cjeline od samo jedne polovine, nametnili su i drugima estetsko mjerilo prema kojem je čak polovica ljepša od cjeline, ne bi li se sami osjećali bolje.

Na žalost, oni se zbog toga ipak ne osjećaju bolje, a mnoga djeca se nikad niti neće upustiti u traženje cjeline primajući za nauk pogrešne teze ili estetska mjerila.

Zato je pitanje istine jako važno.

Istine kao neupitnog temelja svega živoga i neživoga. Istine koju nismo, i ne možemo biti, dostojni spoznati već i time što smo premalen dijelić unutar svemirskog beskraj. Naša malenost valjda i jest razlogom svih naših kompleksa, ali i veličanjem uspjeha kada ih savladamo.

Najčešće primjećujem da se «svađamo» oko istine, odnosno da svatko nastoji prikazati «svoju istinu». Dakle, nisu nas kroz pokoljenja, kroz školovanje, a niti kroz kućni odgoj naučili da je istina samo jedna. Držim da ovdje ne trebam govoriti o tome da je istina jedna i da se svađajući oko nje zapravo svađamo oko toga čija je slika ljepša. Ili što očekujemo kada zatražimo majku jednog djeteta iz neke grupe da odabere najljepše dijete u grupi. Njeno je njoj uvijek najljepše!

Zato vjerujem da treba govoriti o tome kako prenositi spoznaju o jednoj istini.

Tome u prilog znanost baš i ne govori ukoliko nam je predstavljaju onako kako je i meni tijekom školovanja predstavljana.

Znanost mi je prikazivana kao neprikosnovena istina. Ukoliko je nešto znanstveno dokazano, onda tome možemo vjerovati.

Zamislite iznenađenja kada sam otkrila da znanost ne zna! Nije me iznenadila, mada vjerujem da mnoge znanstvenike jest, činjenica da se nedavno i znanstveno dokazalo da je i znak jednakosti u matematici laž.

Prije više godina sam pratila dokumentarnu seriju o znanstvenim spoznajama vezanim za postanak Svemira! Najugledniji znanstvenici svijeta na području astrofizike, Nobelovci, pred cijelim svijetom govore o tome kako su dobili Nobelovu nagradu za tezu koju su matematički potkrijepili očitim dokazima da bi im nakon nekoliko godina ista nagrada bila dodijeljena za suprotnu tezu, također matematički potvrđenu!

Ovime želim reći samo to da se bojimo reći da nešto ne znamo do te mjere da smo razgovore među «stručnjacima» počeli mjeriti brojem nabrojene literature na koje se pozivaju ne bi li procijenili koji više zna i kojem bi se priklonili, a onda njegove spoznaje pretvorili u svoje «znanje» te se njime šepirili pred ... (najčešće suprotnim spolom).

Bojim se da nije potrebno imati takvo znanje.

Takvo znanje ćemo uskoro na internetu moći dobiti ukucavanjem samo jedne, možda dvije, ključne riječi! Enciklopedisti više neće biti na cijeni.

No, ne znači da neće biti znanja koje treba cijiniti.

Kreativno znanje i inteligencija zapravo ne moraju biti ni malo na cijeni ukoliko nemaju predznak djelovanja za sveopće dobro.

Cijeniti će se znanje koje danas nema naročiti znanstveni ugled, iako je dobro došlo u svakoj životnoj prilici – znanje ljubljenja bližnjeg!

Recite mi kako naučiti ljubiti bližnjeg?

Tko da nas uči tome?

Zar majka: zlostavljana u obitelji, izolirana od svijeta, zamotana u feređu, umotana u nerc, šest puta udavana, pet puta rastavljena, od svakog šefa za stražnjicu uštipnuta?

Ljubav ne možemo dati ako je nismo primili.

Uostalom, što možemo dati ako nemamo?

Kako optužiti drugoga da nam nije dao kad nije imao što dati?

To je također znanstvena istina koju se može jednadžbama ispisati:
Prazan skup je samo prazan skup.

U trenutku kada sam najviše ljudske ljubavi primila napisala sam knjigu «Vrata» uz posvetu:

«Sposobnost darivanja je iskaz naše ljubavi prema daru kojega dobivamo od Boga kao izraz Njegove ljubavi prema nama.»

Ta je rečenica u hipu, doslovno bez ikakva promišljanja, prstima pretvorena u pisanu riječ. Nisam je smišljala. Jednostavno sam pred samo tiskanje knjige primjetila da bi bilo dobro knjigu posvetiti suprugu koji je prošao doista kroz izuzetno zahtijevan period u životu brinući se o četvero djece bez ikakvih primanja, ali i mogućnosti zarade jer ih nije imao kome ostaviti, dok sam ja bila na 380 km daleko na operaciji od invazivnog karcinoma, a zatim i na zračenju, također crpeći iz njega snagu za podršku meni. I čim sam promislila kako bi njemu trebala biti posvećena knjiga, pogledom sam zatražila papir i kemijsku te jednostavno ispisala misao koja još nije imala vremena niti da se u glavi formira. Tek sam kasnije promišljala o toj rečenici i o onome što ona doista govori.

A govori to da doista možemo dati samo ono što imamo i to sa zahvalnošću što imamo, jer imamo zato što nam je dano. Govori i to da sve što imamo jest vrijedno samo ako možemo dati: i znanje i život i ljubav....

Neovisna i slobodna

Povremeno se dnevna zbivanja toliko ispune politikantskim demagoškim pričicama da je teško ostati neosjetljiv. Tako sam, u kolovozu 2001., uputila pismo gospodinu Sanaderu kao predsjedniku HDZ-a, te gospodinu Krpini, kao njegovu dopredsjedniku, ujedno i sudionikom tiskovne konferencije na kojoj je izrečen poziv nezavisnim stručnjacima, a koji me motivirao na reakciju:

«Nakon izjave na tiskovnoj konferenciji od 11. kolovoza u Splitu, kao nezavisni kandidat i kao onaj stručnjak koji se stavio na raspolaganje Hrvatskom narodu i 1991., tako i sada 2001., moram izreći da je ovo očajnički poziv na samoubojstvo svih iole nezavisnih i stručnih. Dakle, kako su prozvani nezavisni stručnjaci - smatram se prozvanom. Jedini sam stručan i nezavisan kandidat u ovoj Županiji i ovdje ste to došli reći! Dakle, kao da ste me osobno prozvali, a ne znajući ili pak upravo očekujući posljedice koje ću ja osobno imati kada se oglasim ili ne oglasim (kao da mi je ovo do sada nedostatan križ). Zato se javljam Vama u vodstvu HDZ-a direktno da mi kažete što ste to od mene htjeli. (Valjda niste samo lovili u mutnom?)

Svojim iskustvom poučena, mogla bih zaključiti da je izjava u novinama samo emocionalna reakcija bez promišljenosti. Ukoliko bih zaključila da je izjava promišljena, onda takva može imati nekoliko različitih, a od onoga tko ih je smislio značilo bi i očekivanih, reakcija nezavisnih stručnjaka.

Mogli bi iznešeno shvatiti kao:

- **Poziv nezavisnim stručnjacima da se oglase i stave na raspolaganje jer imate razrađenu taktiku što ćete s njima, kao**
 1. doista iskren poziv - a za to će biti nagrađeni upravo onako kako je prošao i jedini nezavisni koji se opredijelio staviti na listu stranke, a i dalje imao snage ostati vlastitih shvaćanja (on je izjavio da će se zapaliti kao Jan Palah *****).
 2. samo lažni poziv za stavljanje na raspolaganje da bi se javnosti reklo (i ponovno još malo zamaglilo oči) da su«nezavisni» oni koje će opet među sobom izabrati zavisni, koji biraju sebi podobne u omjerima koji vladaju u parlamentu (a ne samo iz redova šestorke ili petorke ili onih koji su dobili većinu).*****saborski zastupnik Lončar koji je kao nezavisni kandidat ušao u Sabor 2000. godine, tako što se stavio na listu HSS-a

Drugim riječima : Sada imamo u vladi «stručnjake» bez «stručnjaka» iz redova HDZ-a pa je to samo uvođenje HDZ-a u vladu dok će i njihovi stručnjaci biti opet samo oni koji su se opredijelili za upravo njihovu političku opciju bez obzira na znanje. Dakle, to bi bilo samo smjenjivanje par lijevih za par desnih, ali uvijek onih koji ni do sada nisu narodu znali dati stručna rješenja.

- **Poziv upomoć bez vizije što i kako**
 1. Iskreni poziv upomoć kao što je to bilo i 1990.: javite se svi koji možete jer treba hitno gasiti požar - a ako preživite svršit ćete u Haagu zbog naših krivih ili nestručnih političkih procjena i poteza .
 2. Lažni poziv upomoć izrečen samo zato što će svi intelektualci razumjeti što ih čeka kao nagrada pa će se, upravo tako, i oni koji su do sada djelovali nezavisno, zapravo morati definitivno

suzdržati od svakog javnog komentara da ne bi bili još i likvidirani.

Dakle, ukoliko se očekuje jedna od gore navedenih reakcija stručnjaka, onda je to doista očajnički pokušaj da se uhvati za bilo koju i bilo kakvu slamčicu, iako se i unaprijed očekuje da slamčica ne može izdržati teret koji se na nju objesio.

Politikantska bi bila ona druga varijanta u prvoj opciji iako bi svaka druga bila iskrenija i prihvatljivija nezavisnom stručnjaku. Dakle, svaka je neprihvatljiva. Sebi dajem za pravo da mogu najlakše prihvatiti opciju emotivnog istupa koji odgovara onom iskrenom pozivu upomoć bez promišljenosti.

Svaki pokret u živom blatu rezultira dubljim potonućem. Ovo je samoubojstvo HDZ-a jer se ovime definitivno javno distancira od svakog doista nezavisnog stručnjaka nakon što nisu osigurani uvjeti da nezavisni stručnjaci doista mogu djelovati i preživjeti. Dakle sve dosadašnje krive poteze upravo onih koji su politikantski izbjegli mogućnost da stručnjaci mogu djelovati nezavisno(ubrojivši doslovno sve iz doslovno svih stranačkih redova), a koji su samo željeli krojiti državu sebi po mjeri, zaboravivši narod gotovo u potpunosti (sjetivši ga se samo kada ga treba još malo opljačkati ili pritisnuti i iscijediti), treba pokušati još jednom manipulacijom masama izbrisati ili barem ublažiti kako bi se osigurao daljnji politički život makar i nekolicine iz tih redova, a koji bi tako omogućili opstanak krivih ideja na tržištu i pomogao daljnje propadanje i gospodarstva i države i naroda, jer je to jedini učinak (bilo čijih) nestručnih na vlasti.

Umjesto zaključka treba reći da su sada svi oni koji doista jesu stručni, na najgrublji način izbačeni iz svih mogućnosti konstruktivnog djelovanja. Ostavljena im je mogućnost da se ili batrgaju uz svoje iskreno domoljublje i ljubav prema čovjeku u neimaštini i bijedi, ili da se prodaju i postupaju po direktivama zanemarujući vlastitu stručnost i time svoje znanje prodaju za vlastitu egzistenciju izvrćući ga okretanju prema vjetrovima politike. O emigraciji ne želim govoriti.

Drugim riječima: oni koji su u poziciji da odlučuju se boje, k'o vrag od tamjana, nezavisnih stručnjaka, jer bi im mogli štetiti na vlastitom političkom putu razgolićujući njihovu nesposobnost što neminovno vodi do gubitka moći.

Ovaj začarani krug se, dakle, ne može prekinuti tako da se poziva stručnjake da budu nestranački i da rade nezavisno od stranačkih direktiva, već samo tako da se i dokaže da su kao takvi zaštićeni , nagrađeni , uvaženi i slušani. Kako sam uvažena, zaštićena, nagrađena i slušana najbolje znam sama! Ne dao dragi Bog nikome!

Zapravo se i ovom izjavom HDZ-a dodatno sasjeklo djelovanje nezavisnih stručnjaka, jer ih se prozvalo da u ime i ispred poziva HDZ-a dođu i jave se da bi ih postojeća staljinistička struktura likvidirala. Potpuno je nerealno da će pristati ti isti staljinisti da doista nezavisni dođu do pozicija moći, a što su uostalom i dokazali svojim «stručnjacima». Ukoliko se na prozivanje ti isti stručnjaci ne odazovu, jer vide ono što je gore navedeno, kako će sutra reći – mi smo tu. Pitati će ih se : Gdje ste bili kad je grmilo?

Dakle, ukoliko se ne izjasnim sada na ovaj «mamac», sutra ne mogu reći ni da sam nezavisna ni da sam stručnjak, a ukoliko se oglasim – evo vam je staljinistički vuci.

Tako razmišljajući, od prozivanih staljinističkih snaga može se očekivati i korištenje svega navedenoga protiv upravo HDZ-a. Dakle, ovaj je potez uvijek za HDZ samo s negativnim učinkom.

*Sve što ste izrekli u posljednje vrijeme dala sam naslutiti prijateljima iz HDZ-a već od '89, od kojih je većina već išla Bogu na istinu. Dala sam naslutiti i kako ćete reagirati kada se nađete u nemoći da doskočite pedesetogodišnjem treniranju staljinističke politike. Upozoravala sam i 92. da se ne čine gluposti u zdravlju, upozoravala sam i 94. da se ne bude bahat dok narod glada, upozoravala sam... i na izborima '99., a evo i sada i uvijek - **dobronamjerno.***

Nakon što ste sve moje dobronamjerne i ljubavljive prema vlastitom domu, ispunjene radnje obezvrjedili stavljajući me u poziciju gladovanja, jedva stojim na nogama i sada još na mene prstom upirete i prokazujete onima koje zovete staljinističkim vucima ukoliko se oglasim u javnosti, a javno linčujete ukoliko se ne oglasim u javnosti.

Sada, kada ste konačno shvatili što ste trebali činiti prije 11 godina i da ste pogriješili što niste slušali, niste u stanju shvatiti koliko je sada taj poziv poguban za one koje zovete upomoć. Čak i ne znate kako ih pozvati. Ne znate kako ih zaštititi. Gdje su Vam savjetnici i tko su Vam savjetnici? Zar je probuđeni zmaj u stanju progutati ono što smo deset stoljeća čekali samo zato što ništa niste naučili od pok. Predsjednika?

Ovo nije lamentacija branitelja bez posla iako sam i branitelj i bez posla. Ovo je još jedan dobronamjerni pokušaj da se spasi što se spasiti može. Hrvatska će opstati, opstala je i tusućljeće pod tuđinskom vlašću, ali kako i kada će se podići na noge?

S poštovanjem,

Đula Rušinović-Sunara

P.S.

Ukoliko o meni ne znate dovoljno, moram Vas razočarati da ne mogu sada i ovdje nabrojati sve što bi bilo relevantno da bi razumjeli da nije dovoljno nabrojati da sam bila odabrana za olimpijsku selekciju u plivanju još 1973.g., završila osnovnu glazbenu školu pored redovnog školovanja, završila medicinu s 23 godine u manje od pet godina studiranja, da imam znanje 4 svjetska jezika, znam raditi s računalom, magistrirala sam s 27 godina, majka sam četvero djece, dragovoljac domovinskog rata od kolovoza 1991., specijalistica kirurgije s četiri subspecijalnosti, osnivačica i predsjednica i Hrvatske udruge za promicanje prava pacijenata i Međunarodnog odbora Svjetske udruge za medicinsko pravo, inovator sa zlatnom diplomom za najbolju inovaciju koja se odnosi na prevenciju malignoma dojke, nezaposlena i gladna kruha, ali nepokolebljiva u tome da je stručno znanje samo i isključivo stranački nezavisno, a pod skutima strančarenja neiskoristivo.

U Splitu, 12. kolovoza 2001.»

Naravno da na pismo nitko nije odgovorio. Jedino mi je žao što neću doznati je li uopće i pročitano!

Ono što zabrinjava, prema mojem sudu, jest činjenica da se ne očekuje da nezavisni stručnjaci imaju gornji slijed logike, već slijedeći: sve su to samo predizborne floskule na koje se ne treba obazirati. Drugim riječima: od političara se niti ne očekuje da kažu išta od onoga što doista misle te reagiranje na njihove riječi može imati samo dva moguća razloga.

1. zgodan trenutak da se repliciranjem u medijima izazove nekakav učinak na javnost od osobne koristi, a koju je dotična osoba dobro premjerila i odvagala
2. javni dokaz da osoba ne razumije smisao politike pa u javnosti iznosi svoju iskrenu reakciju, čineći od sebe, rekli bi Splićani – ridikula, jer time ništa ne dobiva, eventualno i gubi dobar glas, pametnog čovjeka, a prozvani ništa ne gube.

Dakle, postignuta je kritična masa beznadnosti te se reakcije niti ne očekuju. Tome jedino može doskočiti poznati nam inat. On se postiže u trenutku spoznaje da ste prevareni, jer ste postupali onako kako su od vas prevarom i htjeli iskamčiti, upravo oni koji vam čine nepravdu.

Ovo je već moguć mehanizam za buđenje nacije.

Kako i za to vidim potrebu da netko ukazuje na drugačije činjenice, kao ona koja ih tako sagledava, moram ih tako i izgovoriti, odnosno barem ovako zapisati.

glava 2.

Ivica Račan nekad i sad

ili

Postolar i Vrag

subota, 06. srpnja, 2002.

Nakon što je jučer Premijer, Ivica Račan, službeno podnio ostavku, a nakon što je gotovo istočasno objavljeno u medijima da je već sebi osigurao preko 80 glasova podrške kao i budućeg mandataru predsjednika Vlade, naprosto ne mogu a da ne priupišem na ove stranice, mjesecima neotvarane na mom kompjuteru, kako je svaki novi dan samo materijalna potvrda mojih do sada stečenih uvjerenja i spoznaja, a koje su me navele da stvaram neku svoju sliku o društvenim zbivanjima.

Nepoznavanje bitnih društvenih preduvjeta za napredak i boljitak, čak i od strane onih koji su doista vjerovali da čine sve najbolje hrvatskom narodu te sklapali ugovore s Vragom, a onda se našli sami zatečeni što su prevareni, malom su hrvatskom čovjeku naprosto nepojmljivi.

Toliku političku neukost mnogi nisu u stanju prihvatiti od osoba koje su gotovo postale simbolom borbe za samostalnost i samosvojnost hrvatskog naroda, iako to one ni po čemu suštinski nisu, već su samo recentne žrtve tih stoljetnih težnji napaćenog naroda.

Ovdje, naravno, mislim na gospodina Dražena Budišu i njegov sporazum "s vragom" kada je ušao u koaliciju sa strankom SDP, njegovim vođom Ivicom Račanom i onima koji su, iz vlastita neznanja, mislili da podržavaju opciju koja je Hrvatima omogućila "slobodu" činom Ivica Račana, koji je "podržao" hrvatsku samostalnost na sjednici Centralnog komiteta Jugoslavije, a koja se krajem 1999. godine predstavila napaćenom narodu kao izbavitelj od "velikohrvatske, autoritatorne diktature" Franje Tuđmana.

Ove, poprilično teške, riječi optužbe doista nisu meni svojstvene, ali su možda jednostavniji način prikaza mojih osobnih viđenja sveukupne hrvatske stvarnosti.

A ta je stvarnost da smo se i mi u Hrvatskoj našli nemoćnima da uspostavimo vladavinu čovjeka, nakon što nam je Bog dao slobodu da odaberemo sve što nam na um padne. Međutim, dao je i napatuk da je gospodar On. On je gospodar i tome da može nama dati slobodu i pravo odabira čak i onda kada zna da odabrani put nije ispravan, jer isto tako zna da se jednog dana čovjek ipak mora opredijeliti za jedini put - istinu. On želi da to bude naša slobodna volja, a ne njegova naredba. Želi da sami shvatimo suštinu našeg postojanja i suštinu svega živoga.

Upoznati ljubav i prihvatiti svoju nepotpunost najviši je stupanj spoznaje i najviši vrhunac evolucije ljudskoga uma.

No, ne bih imala potrebu ovo pisati da je evolucija ljudskog uma završena. Stoga pišem i ove retke kako bih ostavila zapis o tome kako je moguće odabrati istinu i onda kada je sami nismo u mogućnosti spoznati. Dovoljno je vjerovati da je jedinka ne može dohvatiti u svojoj ranjivoj malenkosti, a time i sebe potpuno predati Onome koji uvijek zna što radi, ma koliko se to nama činilo besmislenim i/ili bezpredmetnim.

Vjerski, ili ma koji drugi, fanatizam meni je u potpunosti stran. Dakle, nisam iz vjerskih razloga našla za zgodno da "propovijedam". Dapače, ne mislim da propovijedam, već samo nastojim drugima približiti ono što me je približilo Kristovom osjećaju kada je razapet na križu zatražio oprost za one koji ne znaju što rade. Ni Isusu mnogi ne vjeruju da je iskreno zatražio taj oprost, a kamo li da se ja nadam da će moje riječi netko uzeti za ozbiljno! No, ipak je riječ ta koju prenosimo i jedina koja nam može prenijeti tuđe iskustvo na putu ka spoznaji. Nije na meni da sudim, na meni je da poslušam i pokušam prenijeti Njegovu riječ - riječ ljubavi.

Dakle, kako nam je svima dana sloboda da izabiremo, tako je i gospodin Budiša odabrao. No, pitanje je kakav je upit postavio pred sebe kada je davao odgovor i između čega je odabirao?

Vjerujem da je i potpunim političkim laicima jasno da je gospodin Budiša 1999. godine zaključio kako je potrebno odabrati "manje zlo", birajući između HDZ-a i SDP-a, kao dvije suprotstavljene strane u hrvatskoj političkoj stvarnosti, a onda to "manje zlo" naumio rušiti "iznutra".

Ne samo da je u cijelosti time razgolitio svoju malenkost kao potpunog političkog laika i nezalicu, nego je i dodatno unazadio malog hrvatskog čovjeka u procesu razumijevanja suštine Račanove politike, dajući mu viziju da je možda ipak moguće dobra opcija za Hrvatsku slijeđenje puta kojeg nam je Partija kroz 50 godina servirala negirajući i kršeći ljudska prava, gazeći znanje i potičući korupciju traženjem partijske podobnosti.

Od ove odgovornosti povijest neće moći osloboditi ni gospodina Budišu, ali ni hrvatske intelektualce koji su zatvorenih očiju prihvaćali svoju malobrojnost za dobru ispriku da nikoga ne poduče vlastitim spoznajama.

S ovim u svezi, držim da je inicijativa akademika Supeka i don Ivana Grubišića te oko njih okupljenih malobrojnih intelektualaca, zapravo pokušaj da se sami pred sobom operu odgovornosti za trenutnu poziciju hrvatskog naroda.

Dakako da je hvale vrijedan trud kojeg su akademik Supek i don Ivan Grubišić uložili u prosvjećivanje neosviještene inteligencije. No, pitam se čime su poduprli one osviještene?

Opet je pred nama pitanje koje je i gospodin Budiša imao pred sobom: što odabrati? Na odgovoru su pali svi hrvatski intelektualci koje poznaje aktualna hrvatska politička scena. Svi su se bezrezervno opredijelili, gotovo u glas izgovarajući: treba odabrati manje zlo.

Na ovom mjestu moram ispričati kako je moje najstarije dijete, Marcela, pohađajući glazbenu školu Josip Hatze u Splitu, od svog učitelja violine, nakon nedovoljno uvježbanog domaćeg uratka, u mojoj nazočnosti, dobilo poduku: "Nema velike i male greške. Greške ili ima ili nema."

Objašnjavajući svoje riječi profesor je stao srčano objašnjavati kako i najmanja pogreška kod sviranja violine ili nekog drugog instrumenta, a tako i kod svakog drugog zadatka, zapravo postaje velikom kada je u zadatak uključeno više ljudi, odnosno instrumenata. I najmanje nepoštivanje duljine stanke prilikom sviranja u orkestru rezultirati će velikom greškom!

Slušala sam njegovu nadahnutu pedagošku pouku i shvatila kako je jednostavno: nema malog i velikog zla. Zlo ili postoji ili ga nema. Kada mislimo

da biramo manje zlo, mi zapravo opet biramo zlo. Kada mislimo da je dovoljna utjeha što je ono što smo odabrali samo malo zlo, onda shvatimo da samim odabiranjem zla ono narasta i prerasta od manjeg u ono što smo htjeli izbjeći - u veće zlo. Igrajući se riječima, jednom sam kolegi u šali rekla: ali kada zlo rukom uhvatiš ono naraste baš kao i ona muška stvar.

Svidjelo mu se, ali i dalje u njemu živi nevjerica prema sveukupnoj teoriji neprihvatanja kompromisa.

I tu počinju, možda bi bilo bolje reći u taj ćorsokak upadaju, mnoge dileme moderne civilizacije. Kompromis je prihvaćen kao dobro, čak i najbolje, rješenje svih nedoumica. Drugim riječima: odaberite zlo koje se Vama osobno više sviđa, jer što god da birali to je ipak, uvijek i jedino, samo - zlo!

Nisam ni danas ni jučer prvi put čula za kompromis. O njemu slušam desetljećima svojeg života. Nisam mu pridavala dovoljno značaja da bih o njemu posebno promišljala, već i stoga što sam po svojoj osobnosti takva da sam poprilično jasno isključivala sve kompromise i bez izravnog razmišljanja o njima. Moja je osobnost naprosto dovoljno jasna u svojim željama da nisam postavljala peviše dilema ispred sebe. Kako kompromise nisam imala potrebe praviti, tako nisam o njima posebno razmišljala. A onda sam jednom naišla na definiciju kompromisa koju je dao Oscar Wilde: "Kompromis je to kada npr. ja volim večerati u 18 sati, a moja supruga u 20 sati, pa iz kompromisa večeramo oboje u 19 sati: tako nije dobro ni meni ni njoj!"

Ova mi se definicija jako svidjela, jer je suštinski pogodila moj osobni stav prema kompromisu - nije dobro nikome. Sve druge opcije u dogovoru dvoje ljudi su nekako po meni bolje od kompromisa. Npr. opcija da zbog toga što nekoga volimo učinimo onako kako je tome drugom draže, ili da zbog sebičnosti ne pristanemo da nam neko drugi bude prečniji od nas samih pa izričito inzistiramo da bude po našoj želji, kada nam već nije stalo do želja onog drugog.

Cijela je ova priča samo uvod u objašnjenje kako je iz vlastite političke neukosti gospodin Budiša pomislio da može odabrati zlo i pri tom biti dobar, kako može kalkulirati pa s Vragom tikve saditi, a žito požnjeti.

No, je li to samo politička neukost ili dio cjelovite ljudske nezrelosti i muške povrijeđene taštine?

Na ovo potonje ne želim davati komentara mada se većina političkih komentatora današnje hrvatske političke situacije usudila komentirati njegovu povrijeđenu taštinu, dok ni jednom riječju nisu pominjali njegov ugovor s Vragom.

Zar nitko nije pročitao Šenou? Zar nije i postolar mislio da je Vraga prevario? Ili je baš postolar odraz uvjerenja hrvatskog naroda da Vraga doista može prevariti?

glava 3.

Čovjek

Razmišljajući tako o hrvatskoj svakodnevnici, naviru mi i mnoga sjećanja na onaj period mojeg života kada sam tek počela shvaćati kako je moja dužnost, ali i dužnost svakoga tko je do neke spoznaje došao, da tu spoznaju nastoji prenijeti. Sve više uočavam kako nam životna zadaća nije u tome da što više sami naučimo, nego da što više druge poučimo.

Dakako da možemo druge više i bolje učiti ukoliko sami više znamo.

No, ako i znamo, a druge ne poučimo, činjenično smo sebično zadržali znanje i ono nije za društvo uporabivo.

Polako sam sve više uočavala suštinu ljudske sebičnosti i shvaćala zašto su upravo u crkvenim krugovima česti napadi na ljudsku sebičnost. Crkveni su ljudi stoljećima vladali najvećim ljudskim spoznajama i znanjima, često i sami sebično čuvali znanje unutar zidina samostana ili drugih vjerskih objekata. Mnoge vjerske institucije, počevši čak i od primitivnih vračeva, sve do Vatikana, svoje su znanje pridržavali za odabrane sljedbenike dotične vjere. Stoljećima je znanje bilo "opasno" ukoliko bi izašlo izvan provjerenih granica.

Današnjim stavom moderne civilizacije da treba sve ljude čim više poučavati znanju, kako bi znanjem čim bolje doprinosili razvoju i napretku, došli smo pred nova vrata povijesti. Time smo priznali da su ljudi jednaki, da imaju svi ista prava, da su svi jednako vrijedni. Iako su tvrdili da smo svi braća i sestre, ipak su vjerske zajednice najčešće pravile ograde prema znanjima drugih vjerskih skupina. Danas su gotovo sve granice umjetno postavljene postale upitne i sasvim običnim, malim, slabo školovanim ljudima širom svijeta i to postaje sve očitije.

Pobrkane jezike u biblijskoj priči o Kuli babilonskoj današnja civilizacija konačno sve bolje uspijeva prevesti. Komunikacija je sve jednostavnija, jer gotovo da nema prostornih barijera. Još malo pa neće postojati ni jezične. Ljudi su u poziciji da do informacija mogu doći sve jednostavnije i sve brže pa je monopol znanja sve besmisleniji. Još neko vrijeme mora proći, ali će svakako uslijediti doba u kojem će svako zdravo biće biti u mogućnosti slobodno raspolagati svojom voljom, a svako bolesno biće dobiti potporu prilikom preživljavanja uz održan ljudski dignitet.

Ne govorim o Utopiji, niti idealiziram ljudsku bit.

Ipak, držim očitim da se kroz milenije čovjek mijenjao i u svojoj ljudskosti, gradeći moralna načela koja bi mogla biti prihvaćena kao univerzalna pravila ljudskosti, bez obzira na različitosti i individualnosti.

Očito jest da na početku 21. stoljeća poslije Krista još uvijek nismo savladali njegovo učenje kojim nas poučava kako ljubiti i sebe i bližnjega. Očito je i da se potpuno drugim riječima i drugim načinima mogu izreći univerzalne vrednote i vrijednosti.

Jednostavno mislim da smo došli do faze u razvoju kada nam je potrebna univerzalna moralna vertikala po kojoj bi se dalje razvijali i uzdizali. Još je

gradimo i još smo poprilično daleko od njene definicije. Ipak, očito je da to više ne može biti ni vjera ni Zakon, iako to ničim ne isključuje ni jedno ni drugo.

Čovjek još nije dobio univerzalnu definiciju iako smo pojedinačno gotovo uvjereni da znamo što je to. Kada se malo zamislimo, spoznajemo da nije jednostavno obuhvatiti jednom definicijom sve ono što razumijevamo pod pojmom čovječnosti, a time upravo priznajemo i da nam pojam čovjeka nije najjasnije definiran.

Naime, vjerske, ali i sve ostale civilizacijske kulturološke različitosti, u nama su ostavile duboka traga. Tako su mnogi postali ateisti kako bi se "rasteretili" od promišljanja vjere. Doslovno i banalno uzevši pojedine vjerske izričaje, pojedinci su našli dovoljno opravdanja da sve to proglase, ili samo sebi samima predstave, kao nešto oko čega nije potrebno gubiti vrijeme u svojem kratkom životnom vijeku.

Mnogi nisu niti pokušali promišljati, a mnogi su bezuspješno pokušavali, tek - upoznala sam osobno mnogo izuzetno vrijednih, inteligentnih, nadarenih, općedruštveno priznatih ljudi s prekrasnim ljudskim osobinama koji su zaniijekali Boga. Susrela sam i mnoge koji mu služe zaređeni, a da sami priznaju svoju slabu vjeru.

Pokušala sam sebi otvoriti put istini vjerujući u to da je nevažno kako smo i pod kojim uvjetima došli do spoznaje. Vjerujući da nije važno kojim se jezikom govori, koju se vjeru ispovijeda ili ju se negira, tražila sam zajednički nazivnik za ono što različito zovemo, a jednako doživljavamo.

Čovjek nam je zajednički pojam kojem ne dajemo definiciju često držeći da je ta definicija nepotrebna, gotovo suvišna. No, promišljajući bolje, došla sam do zaključka da je to jedan od bitnih čimbenika za nerazumijevanje. Naime, ne uče nas suštini pojma čovjek pa ga kao djeca doživljavamo najrazličitije - od toga da je čovjek samo muškarac pa sve dotle da je "i žena" čovjek.

Jedinstvo cjeline muškarca i žene u izrazu čovjek nije zaživjelo u našim spoznajama. U tome nalazim mnoga objašnjenja krivih predstavki, poimanja i/ili doživljaja tijekom mnogih individualnih životnih iskustava. U našim mislima ne dobivamo asocijacije koje bi bile suštinski istoznačne barem u osnovnoj definiciji čovjeka pa nije niti očekivati da će nam biti drugi čovjek blizak kada smo u stanju sebe, jedinku, proglasiti za čovjeka i uzeti za mjerilo.

Prvi je korak shvatiti da jedna jedinka nije čovjek već njegov konstitutivni dio. Time se ne umanjuje vlastita osobnost, ali se ne umanjuje niti osobnost onog drugog konstitutivnog dijela. Ovakvim bi učenjem gotovo bezbolno i jednostavno premostili probleme s kompleksima i spolnim razlikama. Nikakva civilizacijska kulturološka tekovina ne bi tome davala nekog većeg otpora, a time gradimo otvorene umove za daljnju evoluciju.

Dakle, način na koji mislimo provoditi odgoj ključni je problem kojeg treba riješiti, ali pri tom cilj mora biti jasno definiran.

(Danas našu djecu učimo kako postati dobrim poslušnicima onih koji su rođeni da umnožavaju svoj kapital, najčešće stečen na moralno vrlo upitan način. Naime, ne učimo ih kako znanje upotrijebiti za čovjeka, već kako znanje upotrijebiti za umnažanje kapitala. Kapital ima samo jedan jedini zadatak: umnožiti se, a poznaje samo jednu jedinu vrijednost: samoga sebe. Čovjek tu nema mjesta, iako ga se često uz kapital pripominje kako bi se, valjda, zavaralo pojedince koji nejasno sagledavaju cjelinu materijalističkog svijeta. "Idite i množite se" danas se odnosi na kapital, a što bi nam moglo puno toga reći o nama. No, o ovome nekom drugom zgodom.)

Pojednostavnila sam prikaz onoga što se dešava posljednja dva stoljeća. Naime, upravo tome vode prihvatanja i shvaćanja ljudskih prava, od borbe protiv robovlasničkih odnosa do borbe za "ravnopravnost" spolova.

Moram tu riječ staviti u navodnike, jer bez njih dobivamo ono što smo imali mogućnosti do sada već jasno naučiti da bi spriječili daljnje krivo naučavanje.

Dominacija jednog spola nikako nije prirodna podjela spolova. To je samo naš doživljaj u kojem nam jedan spol po svojoj različitosti, a prema našem osobnom sudu, dobiva prednost pred drugim. Pri tome se gubi osnovni smisao - zajedništvo bez kojeg nema ni jednog ni drugog.

Zamka u koju je upao feministički pokret upravo se razvila iz nečije ideje da je dobar slogan za pokretanje potisnute ženske mase onaj koji kaže "I ŽENA JE ČOVJEK".

Ovo, po meni katastrofalno nespretno, učenje proizvelo je milijune krivih mišljenja u milijardama ljudskih glava.

Lako je povjerovati da se mnoge od tih glava nisu imale razloga niti zapitati zašto je važno definirati pojam čovjeka. Time su postali "plodno tlo" za rast i razvoj krivih presumpcija. Na njima su onda gradili, za njih osobno, mnogo važnije definicije i time skrenuli s puta istine toliko neprimjetno da je gotovo nemoguće dokazati im da je gotovo za sve njihove osobne životne pogreške kriva pogrešna, a olako prihvaćena, upravo definicija čovjeka.

Naime, iz teze izrečene u obliku: i žena je čovjek - priozilazi da ona to jest. No, ona to nije, jednako toliko koliko ni muškarac to nije. Odnosno, ona to jest isto toliko jednako koliko i muškarac jest. Oboje su ipak "samo" njegov dio.

Biti dijelom čovjeka za jedinku, bilo kojeg spola, čini se slabo prihvatljivom tezom, posebice ukoliko vidi razlike između dijelova i ne može ih izjednačiti nekim jednostavnim znakom jednakosti, a posebno nakon što se samim odgajanjem i prenosom znanja prenosilo učenje u kojem jedinstvo cjeline obaju spolova nije ničim posebno isticano.

Nedostatak učenja u kojem bi se jasno istakle razlike spolova bez presumpcije da je jedan od njih, bilo manje, bilo više važan od onog drugog, danas ima za rezultat još uvijek neshvaćenost jedinstva čovjeka u zajedništvu muškarca i žene. (Ili je prema bon-tonu bolje reći : žene i muškarca, a čime se također nastoji prikazati da je prvo mjesto i prilikom nabiranja zapravo pridavanje neke posebne važnosti, dok činjenično to jest upravo ono što jest - odraz kulture, odgoja, lijepog ponašanja - i to kao prihvaćanja općeprihvaćenih pravila u kojima se spolovi dijele na jači i slabiji, a time na vrijedan i vrijedniji.)

Naučavanje o jedinstvu cjeline muškog i ženskog načela kroz kinesku kulturu jest samo potvrda o tome kako je od davnina među ljudima shvaćana bitnost zajedništva, u kojem se ravnoteža može postići i onda kada se vrijednosti ne mogu izjednačiti u pojedinim mjernim jedinicama, već je sveukupnost vrijednosti cjeline izražena u raznim mjerilima kod jednog dijela naprosto upotpunjena do cjeline vrijednostima onog drugog.

Kao kada u posudu uljevamo dvije tekućine koje su u svojem kemijskom sastavu vrlo različite: Ono što se u novoj posudi nađe nakon ulijevanja obje tekućine ni po čemu nije izjednačivo sa jednom od njih, ni po čemu nije manje važan neki od sastojaka i nitko ne može više jednostavnim izljevanjem u dvije posude razdvojiti početne sastavne dijelove.

Rečenicu kojom se kaže: ono što Bog sastavi neka čovjek ne rastavi, doživljam da se zapravo opisuje upravo gore opisani proces ulijevanja dvije različitosti u novu cjelinu.

Od davnina imamo i druge predaje kojima u biti jest ovakvo naukovanje. Nedostaje nam suvremeni prikaz, suvremena metodologija i strategija kojom ćemo nastaviti davno započeti proces naukovanja, ili proces evolucije uma.

Nakon što se postavi za definiciju čovjeka kompetentnost muškarca i žene, možemo započeti tražiti primjereno mjerilo za vrednovanje tog istog čovjeka. Priroda nam je, najjednostavnije gledano, dala temelj za vrednovanje kroz život sam. Mada nije čovjek jedino živo biće, njegova mjerljivost jest prvenstveno kroz život. Stoga nije ni malo strano što su razne kulture u osnovnim vrednotama gajile zaštitu života.

Danas je razvidno da pored kulture koja promiče život ipak postoji i dio kulture koji promiče smrt, čak i terorizam. Kao liječnica naučila sam i to da se bolest jedinke može promatrati i kroz bolest društva. S druge je strane zdravlje jedinke bitno za zdravlje društva. Iz ovoga sam crpila ideje za nalaženje puta za ozdravljenje društva koje je danas u mnogim segmentima bolesno.

Sastavljanje ženskih nezavisnih lista na parlamentarnim izborima 1999. je samo jedan strateški korak ka cilju - zdravom društvu.

Na tim izborima jedini je promidžbeni materijal bio letak sa slijedećim tekstom:

*DOSTA PRIČE !
I POLITIKA JE ŽENSKI POSAO*

TKO SMO?

NEOVISNA LISTA KANDIDATKINJA je okupila stranački neovisne žene s ciljem uspostave prirodne ravnoteže unutar tijela odlučivanja smatrajući to preduvjetom društvenog dogovora odnosno demokracije.

*ZAŠTO NE DJELUJEMO
STRANAČKI?*

Ne želimo da se ponove dosadašnja iskustva prema kojima su žene uglavnom bile iskorištavane u politikantskim manipulacijama, te služile za ukras.

Naglo pridodavanje žena na stranačke liste ne želimo da završi na isti način.

*Držimo da svatko ima pravo na svoja uvjerenja, ali da stega nije potrebna za političko djelovanje već visoki moralni vrijednosni principi.
Stranačku stegu je moguće zloupotrijebiti te držimo da upravo to i jest osnovni problem u političkom trenutku Hrvatske.*

PO ČEMU SE RAZLIKUJEMO OD STRANAKA?

Različito spolova smatramo darom i držimo nužnim da se za skladno djelovanje različitosti moraju dogovarati. Dominacija jednoga je narušena ravnoteža te time i protuprirodno stanje.

Zato naglašavamo različito spolova i nužnost zajedništva oba spola.

Društvo ne čine stranke već ljudi, a ljude čine muškarci i žene u svom jedinstvu.

Kao što samo dogovor supružnika osigurava skladan brak, tako i dogovor spolova u društvu osigurava skladno društvo.

ZAŠTO SADA?

Naš je dom HRVATSKA i kada je ona u teškoćama onda smo mi te koje iznose teret na svojim leđima:

-iznijele smo teret rata i kao majke i kao supruge i kao ratnice na bojištima

-iznijele smo teret povratka i još teži teret nepovratka ratnika u svoje obitelji

SADA OČEKUJEMO da u ravnopravnom udjelu sudjelujemo u izgradnji svoje budućnosti tamo gdje se to demokratskim načinom i čini - U HRVATSKOM DRŽAVNOM SABORU.

NAŠ PROGRAM

HOĆEMO da u Hrvatskom državnom Saboru bude žena više nego do sada, jer one predstavljaju 52,8 % pučanstva Hrvatske prema službenom popisu iz 1991.g.

DEMOKRACIJU je moguće ostvariti samo dogovorom onih koji čine društvo, a društvo čine muškarci i žene, a ne stranke koje uglavnom imaju oko svega desetak posto žena u svojem članstvu.

NAPREDAK jest moguć samo kroz stručnost onih koji daju programe, a ne kroz njihovu stranačku opredjeljenost.

OBEĆAJEMO da prilikom odlučivanja u Saboru najvećom vrijednošću držimo ljudski život i dignitet svakog čovjeka - to su naša djeca, mi smo ih rodile.

ZAŠTITITI ćemo sve koji se sada u društvu osjećaju napušteno, gladno i bolesno svojim socijalnim programima.

PRAVNU DRŽAVU ćemo ostvariti reformom sudstva, jer neažurnim sudstvom se uči našu djecu da je kriminal isplativ i mi to nećemo više dozvoljavati.

Čini mi se ovdje primjerenim iznijeti i materijal koji je nastajao tijekom same pripreme kampanje za parlamentarne izbore 1999., a pretočen je u cjeloviti tekst u prosincu 2000., kada sam dobila poziv sudjelovati na skupu u organizaciji sljedbenika jedne sekte, tzv. Moonovaca.

Prenosim ovdje te tekstove u cjelosti pod nazivima koji su tada dani.

1.tekst:

Hrvatska žena i globalna politika

Na proteklim parlamentarnim izborima u svega dva mjeseca intenzivnih priprema u šest od deset izbornih jedinica uspjele smo oformiti neovisne ženske liste kojima sam bila nositelj.

Mada nismo nigdje prešle prag potreban za ulazak u Sabor, zadobile smo simpatije velikog broja građana, pa i mnogih stranačkih kandidata, a koji su ovog puta svoj glas odlučili pridodati odluci ZA ili PROTIV stranke na vlasti. Kako su naši rezultati bolji i od nekih stranaka koje već duže vrijeme djeluju na hrvatskoj političkoj sceni, a osim toga smo kampanju pripremile vrlo skromnim sredstvima vlastitog kućnog budžeta, uvjerenja sam da ideja CJELOVITOG ČOVJEKA mora dati rezultata ukoliko se osmišljeno u tom smjeru djeluje u razdoblju koje predstoji do slijedećih izbora. Ovo iskustvo želim predočiti i drugima koji su zainteresirani da se žena politički motivira i angažira.

Stoga želim ukratko ponoviti stavove oko kojih smo bile složne u ovim izborima .

Dakle, u uvjerenju da ni jedan pozitivan pomak u civilizacijskim okvirima nije postignut bez društvenog dogovora, a da je dogovor onih koji žive zajedno zapravo dogovor onih koji čine obitelj (da bi se onda obitelji međusobno dogovarale o suživotu), u našem predizbornom nastupu **postavljena je forma društvenog dogovora u oblik dogovora spolova te njihovu međusobnu podršku da bi napredak bio moguć.**

Time je dan odgovor zašto žene moraju ući u politički život, ali je ujedno i otvoreno pitanje kako to postići, koji put izabrati.

Na ta ću pitanja dati svoja viđenja i postavke temeljene na bogatom iskustvu i na osobnom daru ljubavi koju smatram Božjim darom i iskazom njegove ljubavi prema čovjeku.

Ravnoteža spolova - preduvjet društvenog dogovora

Različitost spolova smatram darom no da bi se različitosti uskladile u djelovanju potreban je dogovor, nipošto dominacija jednoga. Dominacija je poput bolesnog stanja i predstavlja narušavanje ravnoteže pa i dominaciju jednog spola možemo držati bilo neprirodnim bilo bolesnim stanjem.

Prema popisu stanovništva iz '91.g. u Hrvatskoj ima 52,8 % ženskog stanovništva (neslužbeni podaci govore o znatno većem broju žena nego li je to bilo '91.) te je neprihvatljivo da se bilo kakve društveno značajne odluke donose gotovo u odsutnosti žena.

Zašto smo odabrale nestranačke liste i nestranačku aktivnost u svijetu i dobu kada se jedinim svrsishodnim političkim djelovanjem drže stranački izričaji i djelovanja?

Uključivanje žena u politiku putem stranačkog rada držim za politikantsko manipuliranje ženama te da služi uglavnom kao zadovoljenje forme. Smatram ih pridodanima stranačkim listama na zahtjev i urgenciju međunarodnih čimbenika,

a nakon što je ženski dio stanovništva putem djelovanja u cijelom nizu nevladinih udruga jasno artikulirao da je nezadovoljan i da više neće samo šutke gledati.

Ženama status promatrača ipak više nije dovoljan.

Kada govorim o neslaganju sa stranačkim načinom djelovanja žena onda je to s toga što držim da je svojstveno svakoj ženi da, zahvaljujući prirodnom daru kojim ima zahtijevniju ulogu u reprodukciji, podizanju te očuvanju potomstva, bude i jest u svojoj ulozi potpomognuta i jače naznačenom individualnošću koja joj služi i kao obrana u slučaju da se nađe nepotpomognuta partnerom ili okolinom. Jednostavno rečeno – svaka majka je svom djetetu najbolja: niti bi je dijete mijenjalo niti bi ga ona dala.

Ovaj jednostavni čin priznavanja majčinske snage društveno je prerastao u nakaradnost izolirajući majku iz svih društveno relevantnih odluka umjesto upravo obrnuto: da joj je otvorio vrata tamo gdje se donose društveno najvažnije odluke kako bi imala uvida u ono što očekuje njezino potomstvo.

«Uguravanje» žena u stranački način djelovanja držim protuprirodnim naravi žene jer potire njezinu darovanu individualnost. Stranački način rada podrazumijeva autoritet (koji najčešće počiva na strahu) čime se u ženi mora «ubiti» njena prirodna samouvjerenost da je baš ona najbolja majka svom djetetu. Dakle, ono najbolje u ženi što je i majka priroda u njoj jačala milenijima, stranački način promišljanja naprosto potire. Ne želeći zadirati u psihologiju mase, psihologiju grupe i psihologiju spolova želim samo naglasiti da biološka uloga u održanju vrste ujedno stvara predispozicije za neke društvene uloge. Ukoliko jest društvu temelj obitelj onda je upravo ženi dano da o njemu najbolje skrbi.

Svakako želim pokušati čim jasnije prikazati svoje stavove i svoja viđenja današnje žene te uzroka njenih današnjih dilema.

Nikako ne mogu prihvatiti da je žena i majka u slobodnom izboru spremna prihvatiti da je netko drugi bolji zaštitnik njezinom djetetu. Time zapravo tvrdim da nije slobodan izbor niti ulazak u stranku te da je to samo, po prilikama usmjerenom razmišljanju, «jedini» izbor. Ukoliko promislimo da te prilike nisu slučajnost već čak smišljeni način sputavanja ženske emocionalne i seksualne dominacije, onda je to upravo ono što feministički pokret zove ratom protiv muškaraca.

Takav (feministički) stav je dakle, po mom mišljenju, odraz nedovoljnog razumijevanja i površnog prihvaćanja paušalne ocjene upravo nametnute od strane onih koji se silom bore protiv svojih slabosti ili prirodno «slabije» pozicije u obitelji. Držim da je problem što iskorištavanje svoje snage žena ne vidi kao društveno dobro te ona to i odbija na način na koji je to muški spol milenijima objeručke prihvaćao. Time je još jednom dokazala da je snažnija jer je netko stalno mora tlačiti da ne iskaže svu svoju moć. Ovo podrazumijeva i muško neshvaćanje da je ženska moć zapravo darovano dobro koje štiti obitelj i temeljnu vrednotu - ljudski život.

Dakle, žensku moć vidim kao moć majčinske ljubavi, najsnažnije sile na svijetu koju žena zbog svoje ugrađene majčinske milosti ne može i ne želi preusmjeriti na borbu, već želi isključivo koristiti za dobro. Time se ona daje i predaje onima koji u svojem neznanju nju i njenu ljubav iskorištavaju za niske ili pak zle ciljeve. Ovo je po meni temeljni razlog zašto feministički stavovi imaju najljuće neprijatelje upravo među ženama. Nedovoljno osviještene misle da mogu svoju žensku moć koristiti za dominaciju dok one koje se vladaju po svojim majčinskim

instiktima osjećaju da nadmoć i dominacija nisu materijalistički muški stavovi već duhovna jačina majčinske ljubavi koja ne dozvoljava da svoje dijete postavi u podčinjeni položaj. Majčinska ljubav nema ograničenja i nije uvjetovana. S toga je tri milenija majčinska poniznost omogućila najbrutalnija nasilja nad obitelji. To ne držim ni malo pohvalnim za ženski dio čovječanstva jer držim da je time poput noja zarila glavu u pijesak pred vlastitim odgovornostima. Možda je bolje rečeno: žena je bezuvjetno prihvatila u svojem predavanju svojoj majčinskoj ljubavi sve što joj se pružilo bez da prihvati osnovnu individualnu odgovornost za odgoj svojeg djeteta.

Ipak, civilizacijski pomoci su doveli do spoznaje u muškom svijetu da je dosta igrati se jačega jer je to zamorno, a na kraju nije ni produktivno u smislu dobra već samo zla. Oni muškarci koji prihvaćaju "jedinstvo" sa ženom prozivani su pogrđnim imenima, odbačeni iz mačo svijeta dok im upravo oni koji ih najviše javno grde potihom najviše zavide na njihovoj sreći cjeline čovjeka koju su postigli sa svojom «drugom polovinom». Žena se od tih dječjih igara naprosto odmice najblaže rečeno - da ne bi gubila vrijeme. No, zahvaljujući psihologiji grupe i mase time je izgubila mogućnost utjecaja i na vlastitog muškarca. Odjednom se našla zlostavljana u obitelji i u društvu. Najgore je, po osobnoj procjeni, što se nasilje vrši ne samo u već i **nad** obitelji jer se žena odmakla od mogućnosti da utječe na odnos društva prema obitelji.

Stoga je stranački način djelovanja za mene neprihvatljiv ženskoj naravi sve dok se on koristi odnosno iskorištava za promicanje dominacije vođe nad masom što uvelike potiče ono najgore u ljudima : zlo i nasilje. Naime, majka među svojom vlastitom djecom ne bira vođu i ne daje ljubav po zaslugama već nesputano i bezrezervno. Tamo gdje se dogodi da majka izdvoji ljubimca obavezno dolazi do ljubomore, zavisti i na kraju mržnje. Tako je i isticanje vođe, stranačkog predsjednika ili jedinke koja je «vrednija» uvijek samo fašistoidni oblik kompleksaških hitlerovskih ili napoleonskih frustracija koje su opet odraz nedovoljno primljene ljubavi, prvenstveno i opet majčinske, a za mene personifikacije Božje ljubavi prema čovjeku.

Moja je misao da su tzv. mane zapravo, i upravo, prirodni dar koji nam je s razlogom dan, odnosno – upravo su to naše prednosti i kao takve ih moramo najbolje moguće upotrijebiti. Jednostavnim rječnikom – ako je ženska ljubav, majčinska ljubav, i bila iskorištavana odnosno zloupotrebjavana u zle svrhe onda je sada samo treba upotrijebiti kao prednost i upotrijebiti kao sredstvo kojim ćemo uspostaviti vladavinu dobra – agatokraciju. Takva bi vladavina dobra bila doista istinska aristokracija.

Da bi se «stalo na kraj» manipulacijama kojima se služe moćnici da bi u pokornosti držali «slabe», moramo jasno djelom pokazati da nam je jedina vrijednost ljudski život i dignitet čovjeka.

S druge strane mora ostati jasno da time ne pozivam na revoluciju već ukazujem na evoluciju ljudskog uma.

Držim da svatko ima pravo na svoja uvjerenja, a da za političko djelovanje nije nužan uvjet stranačka stega već **osnovni moralni vrijednosni principi**. Stranačka stega može stručnjake učiniti sredstvom za jednostrano naturivanje interesa pojedinaca pod imenom "stranačkih interesa". Danas smo tome svjedoci: liječnici izražavaju vrijednost ljudskih organa, a državnici ljudskih života u novčanim iznosima. Užasom današnjice držim upravo da to smatramo normalnim. »Udari i ti njega« jest naputak kojeg djeca dobivaju čak i od učitelja u osnovnoj školi. Učimo djecu da je čovjek skup rezervnih dijelova a mržnja i osveta jedini način opstanka.

Čovjek koji se ne srodi s takvim užasnim tezama današnjice naprosto izjeda sam sebe, ukoliko ne iznađe dovoljno snage da se tome odupre svojom individualnošću. Kako je ta individualnost naglašenija u žena, čini mi se izglednijim da zlo današnjice savlada žena nego li muškarac. Naravno da ovdje ne želim trenutno ući u analizu činjenice da su muškarac i žena cjelina, već želim naglasiti njenu ulogu i odgovornost ne pretendirajući ni malo da je ona kao jedinka samodostatna.

Optimizam i nada ne smiju nestati iz srca ljudi i smatram da upravo žena ima zadatak da svjedoči svojim djelima kako je spremna uhvatiti se u koštac sa svakojakim preoblemima kad su u pitanju njezina djeca.

Danas politiku vode muškarci i očito je da griješe, inače ne bi bilo ni rata ni droge ni ubojstava ni bilo koje vrste nasilja.

Mi žene moramo sagledati da su sve to naši muževi i naša djeca i ako griješe trebaju pomoć. Tko da im pomogne bolje nego li njihove majke i supruge?

Trebamo stati uz bok svakome tko se bori za ljepše i bolje sutra naše djece, poduprijeti ih tamo gdje čine dobro, usmjeriti ih dobru kada ne znaju kuda da krenu, podignuti kada posrnu, ali i **povesti za ruku kada ne znaju što činiti**.

Majka se čeda ne odriče kada je zgriješilo. Možda je i zgriješilo jer nije imalo dovoljno majčinske ljubavi i zato ne smijemo bježati od odgovornosti upravo nas majki za sve loše što smo dozvolile da učine naša djeca.

I zato - moramo odgovorno preuzeti one društvene aktivnosti koje odlučuju o budućnosti naše djece i naših obitelji. Naša je domovina dom naših obitelji – zato moramo preuzeti i brigu o svom domu tamo gdje se ona vodi - u tijelima državne uprave, parlamentima, vladama, gradskim upravama, poduzećima.

Ne smijemo dozvoljavati da neodgovorni i beskrupulozni pojedinci zaluduju naše muževe, očeve naše djece i našu djecu.

Mi smo te koje mogu razotkriti globalnu laž da se ljudska vrijednost mjeri onim novcem kojeg su ubojice djece, koju smo mi pod srcem nosile, zaradili trgujući drogom i oružjem.

Upravo mi se moramo sramiti ružnih riječi koje naša djeca izgovaraju jedni protiv drugih, jer mi smo ih tome naučile ili barem to dozvolile i zato trebamo jasno dati na znanje kakvu djecu i kakve muževe hoćemo i zato moramo učiniti sve što je u našoj moći da jedni druge volimo i poštujemo onako kako želimo da naše vlastito dijete bude voljeno i poštovano.

Danas, na pragu trećeg milenija, kada je ljudska vrsta ugrozila samu sebe, počeli smo shvaćati svoju samorazornu snagu i počela se buditi odgovornost prema svijetu u kojem živimo. Budi se svijest o potrebi očuvanja okoline, prirodnog okruženja unutar čijeg kruga postojimo, ali i svijest o potrebi očuvanja temeljnih ljudskih vrednota.

I koliko god da nam se činilo da je “dobro za sve” samo daleki ideal, ljudsko društvo grabi velikim koracima prema globalnom pojmu dobra, jer u posljednjih svega stotinjak godina možemo opaziti ogroman napredak u priznavanju i poštivanju ljudskih prava u odnosu na milenije koji stoje iza ljudskog civiliziranog načina života.

Učimo svakodnevno koliko malo treba da čovjek bude sretan i koliko je sretniji kada su zadovoljni oni koji žive u njegovu okruženju.

Sve smo svjesniji:
Za sreću ne treba novac, za sreću treba čovjek!

Temeljna načela dobra znamo svi, a razlog zašto ih ne poštivamo nemojmo tražiti izvan nas samih. Čovjeka ne možemo tražiti izvan njega samoga pa ni ljudskost izvan čovjeka.

A što je to čovjek? Mislili smo da znamo što je. No, ne čujemo li danas gotovo svakodnevno retoričku formulaciju da je "i žena čovjek"?

Je li to istina?

Ne uči li nas priroda drugačije?
Nije li drugačije u Bibliji rečeno?

Čovjeka čine njih dvoje zajedno. Tome nas uči i priroda i biologija kažući da samo spajanjem u jedinstvo muškarca i žene može nastati novi život. Tome nas uči Biblija govoreći na samom početku Knjige postanka : "Na svoju sliku stvori Bog ČOVJEKA, na sliku svoju on ga stvori, MUŠKO I ŽENSKO stvori ih. Još nismo shvatili da **samo u jedinstvu cjeline čovjek jest** i samo takav može biti obdaren svim Božjim blagoslovima.

Zašto onda ne primjenjujemo ono što nas se pokušava naučiti tolike milenije?
Zašto ne donosimo društveno važne odluke samo onda kada je ostvaren uvjet da tu odluku donosi čovjek, a ne jedan njegov dio?

Ne želim ženski Parlament već Čovjeka u parlamentu!

Želim jednaki omjer muškaraca i žena u našem i svakom drugom Saboru da bi svaka odluka tamo donesena bila odraz misli i muškarca i žene = čovjeka samog.

Mnogi su me proglasili idealistom i utopistom kada sam obznanila svoje ideje, želje i htijenja. Znači li to da su ti isti odustali od svojih ideala? Znači li to da su prestali tražiti čovjeka?

Mi žene to naprosto ne smijemo prestati dokle god budemo rađale svoju djecu jer je već i sam čin porađanja zavjet da ćemo se boriti za taj život kojeg smo donijele na svijet u vlastitim mukama.

Mi se nećemo odreći svoje djece, a njihova je budućnost uvijek nastavak naše sadašnjosti. Zato tu sadašnjost sada i odmah treba učiniti ljepšom i boljom tako što ćemo sada i odmah učiniti sve što je u našoj moći da osiguramo našoj djeci ono što im i želimo dati.

Zar mi možemo mirno gledati kako se neažurnim pravosuđem uči našu djecu da je kriminal isplativ?

Zar mi možemo mirno gledati kako nam se humani principi zdravstva pretvaraju u nehumanu pozornicu za predstojeću privatizaciju po dosadašnjem modelu?

Zar mi možemo mirno gledati kako se državnim sredstvima saniraju najveći industrijski zagađivači i ubojice, a da se ne donose planovi prenamijene proizvodnje u ekološki prihvaljive?

Možemo li sjediti skrštenih ruku dok se rastaču stoljećima stjecana bogatstva?

Hoćemo li rađati i školovati djecu da žive i rade u tuđini, daleko od nas i rodne grude?

Sasvim sam sigurna da je vrijeme da pokažemo svoju žensku odlučnost u spremnosti da stvorimo bolje sutra.

Parafrazirala bih moto neovisne liste kandidatkinja s posljednjih parlamentarnih izbora u Hrvatskoj koji je glasio «za našu djecu hoćemo u Sabor» i poručila bih:

“za našu djecu moramo u sabor”.

Dok se ne budu u praksi postavili spolovi na ravnopravnu razinu dotle se ne može govoriti o društvenim već muškim odlukama. Naime, glas i razmišljanje mora biti, i jest, u nekim detaljima oformljen sukladno spolu te se zanemarivanjem tih razlika u mišljenju zapravo gubi djelić koji je sastavni dio ljudskoga bića. Zato sam uvjerenja da i tu različitost moramo uvažavati pri donošenju po društvo važnih odluka te da to nikako nije nešto što treba društveno zanemarivati. Dakako da ovo zahtijeva zapravo jasniji politički govor onog spola koji je do sada bio slabo ili nikako eksponiran u političkom životu. Činjenicu da najbolji socijalni status imaju države u kojima se i zakonski i praktično uvažava žensko mišljenje kao normalan put stvaranja društvenih odluka, ne smijemo više zanemarivati pa tako ni žene u političkom životu jedne države.

Žena je uvijek znala podmetnuti leđa tijekom milenijske povijesti i pomagala iznositi sve terete kad god je bilo potrebno. Sukladno globalnim smjernicama razvoja ljudskog društva moramo svjesno i odgovorno pokazati odlučnost da aktivno doprinosimo humanijem razvoju društva osiguravajući ljepše i bolje sutra vlastitoj djeci, odnosno vlastitoj obitelji .

Ovakav je pristup politici već dugo najavljivan kroz nevladine građanske udruge ističući pojedinca i njegove vrijednosti usmjeravajući ih društveno korisnom djelovanju. No, uvlačeći pojedince u udruge zapravo se omogućuje obrt kapitala i pranje novca te sve više udruga poprima karakter trgovačkih tvrtki sa složenom administracijom te poslovnim knjigama. Novac sam po sebi privlači na sebe one koji olako žele doći do njega te tako štete humanitarnim ciljevima pojedinih udruga kao što štete i ugledu časnih ljudi u njima. Zato imam veliku zadržku prema moći nevladinih udruga da doista ispune do kraja ulogu koja im je namijenjena te držim da je ipak sve na kvalitetnim pojedincima a koji nisu narcisoidno orjentirani na veličanje sebe te kojima uspjeh ne predstavlja samo vlastitu promociju već postignuto društveno dobro.

Kako smo mi žene i majke, tako je nama primjerenije jasnije sagledavati vrijednosti života u životu samom. Upravo zato nam je dužnost da ne prestanemo na to upozoravati sve one koji to povremeno smetnu s uma. Uzmemo li činjenicu da je snaga žene najveća u trenutku kada se suoči s neposrednom opasnošću po svoje dijete, onda je upravo sada trenutak da djelujući na jačanju moralnih principa i promovirajući zdravu obitelj započnemo

“rat” protiv onih koji prodaju drogu našoj djeci ne samo neposredno već i posredno potičući korupciju, uništavajući time moralna načela i vodeći u beznađe cijele generacije. Ovo je globalni “rat” kojeg se može dobiti samo ljubavlju i to onom najjačom koja je dana ljudskom biću – ljubavlju majke.

Danas više nije vrijeme za uzimanje. Danas je vrijeme za davanje, zato to i jest naše, žensko vrijeme.

Ukoliko vam se čini da ovom tekstu nedostaje kraj, to je zato što istinski vjerujem da je ovo tek početak.

2.tekst:

Život - Put - Istina ili Kako u budućnost?

U naslovu nabrojene pojmove: život-put-istina uzimam kao temelj za odgovor na upit: kako u budućnost? te ovim razmatranjem samo želim istaknuti svoja razmišljanja i viđenja tog odgovora.

Život, put i istinu mogu uzeti kao personifikaciju Gospodina Isusa Krista što će biti blisko onima koji ga prihvaćaju, ali to mogu i materijalistički prikazati kao pitanja koja ljudsko biće sebi postavlja da bi ostvarilo sreću vlastitog življenja.

Život kao nepobitni način postojanja jest ujedno i najosnovnija vrednota. Pokušaj da se on prikaže kao materijalna vrijednost doveo nas je u današnjoj civilizaciji do dehumanizacije stoga što ga se pokušalo definirati mjerilom materijalne vrijednosti - novcem.

Takvo definiranje života, koji ima svoju cijenu izraženu u dolarima ili nekoj drugoj novčanoj jedinici, ni jednom ljudskom biću nije doista, suštinski, blisko i svaki će se čovjek u svojoj nutrini iskreno pobuniti protiv toga da se cijena životu može izreći u nekoj valuti.

No, kada to postavimo za temelj rasprave, uočiti ćemo brzo da nečija ruka ili noga pa i život sam, imaju svoju cijenu kod osiguranja, poslodavca, zdravstvene zaštite, socijalne službe...drugim riječima mi smo ipak prihvatili da nas se može isplatiti za osnovnu vrednotu.

Kako se ne želim predugo zadržavati na ovom dijelu u svom razmatranju, postavila bih tezu da je ljudski život nemjerljiv novcem kao temeljnu činjenicu od koje polazim kao i tezu da smo tu vrednotu osakatili svakodnevnim životom, kada smo prihvatili da ipak ima cijenu nešto što je za sve nas sasvim nesporno najvrijednije.

Ovo osakaćivanje osnovne vrijednosti vidim kao osnovni uzrok svih negativnosti današnje civilizacije.

Slijedom toga postavljam rješenje za odgovor na pitanje kako u budućnost, na temeljni zadatak : usmjeriti današnju civilizaciju prema općem dobru tako da se temeljna vrednota života tako i postavi – život je najvrijedniji, njega ne možemo

izraziti novčanim vrijednostima, njega ne možemo kupiti ni prodati. (On nam je poklonjen i sa zahvalnošću ga moramo primati i prema njemu se odnositi.)

Kada sam pokušala razmišljati kako taj život kao zajednički interes predstaviti i onima koji su, slijedom civilizacijskih pomaka i zabluda, ogrezli u trgovanju ljudima i njihovim životima, nastojala sam biti praktična i pojednostavnila sam, koliko god je to meni bilo moguće, sama pitanja i moguće odgovore.

Kako postići da život ipak bude najjasnija vrednota današnje civilizacije?

U materijalističkom svijetu tržišne ekonomije jednom treba shvatiti da zajednički interes nije novac i tržište, odnosno zarada, već očuvanje i veličanje života.

Da bi današnja civilizacija to bila spremna prihvatiti treba to izreći na način da je najveći zajednički interes upravo život. Kako se život mjeri zapravo njegovim kvalitetom onda je moguće, u materijalističkom svijetu, predstaviti ga kao najkvalitetnijeg u prisustvu zdravlja. Zdravlje je definirano ne odsustvom bolesti, već kao opće fizičko, psihičko, materijalno i socijalno blagostanje. Zdravlje je u tom kontekstu najbolji materijalni interes koji povezuje sve ljude bez obzira na spol, dob, rasu, naciju ili bilo koju drugu neprirodnu podjelu ljudskih bića.

Dakle, postoji mogućnost “materijalizacije”, ali ne i novčanog iskaza, vrijednosti ljudskog života.

Temeljem ovoga postavila sam si pitanje: kako postići da svi ljudi zajedničkim snagama žele ostvariti zajednički interes? Time bi se postiglo ujedno i to da se proces globalizacije usmjeri na takvo povezivanje. Odmah bih napomenula da to vidim kao jednostavno rješenje svakog zla i negativnosti inicirane samim ljudima. Naime, povezivanje oko dobra može uroditi dobrim. Svako povezivanje oko zla mora uroditi zlim. Tako je povezivanje oko trgovine i tržišta upravo povezivanje oko zla i po meni ne može dugoročno dovesti do dobra već samo do zla. Ovo se svakodnevno potvrđuje brojnim ratovima koji se vode zbog novčanih interesa moćnika koji moć temelje na strašenju i iskorištavanju “slabih” pa čak i na njihovu trovanju i ubijanju poradi zarade pojedinaca.

Ovo ne bih željela dalje razmatrati i detaljizirati jer držim da se u našim srcima i kod najotrovanijih nalazi nada i vjera u dobro i ljubav. Ovu nadu u ljudsku dobrotu ne želim postaviti u sumnju, a i ovdje joj nije mjesto.

Time sam došla do druge riječi iz naslova – PUT. Zajednički put jest, i može biti, samo onaj koji je svima jednako prihvatljiv, jednako poželjan i jednako dan = ljubav prema vlastitom životu. Treba ga samo sagledati kroz onu – poželi drugome što želiš da ti drugi učini. Ljubeći druge kao sebe same najjednostavnije možemo ostvariti dobro.

Ostalo je još pitanje istine kao temeljne činjenice oko koje se svi sporimo.

Pokušaj stvaranja tolerancije na tuđa poimanja istine jest i izraz: Svakome njegova istina! Ovo je nazvano demokracijom u današnjem promišljanju života. Takav stav odmah uključuje toleranciju prema “drugim” istinama, ali ujedno potire svaku daljnju raspravu o istini. To što je svatko drugačije živi ne potire činjenicu da ona jest. No, često je “ispuštena” spoznaja istine kao centralne osi koju bez

obzira na individualno shaćanje i opisivanje ipak nismo promijenili. Dakle – istina je jedna ali su opisi različiti i brojni. Sporeći se oko različitosti opisa zapravo se sporimo oko toga da li je dan započeo, da li smo se rodili, da li ćemo umrijeti, da li ima zraka oko nas ili - čija je slika ljepša. Važno je prepoznati poruku te i takve, jedne istine. Stoga neću na ovom mjestu o istini govoriti.

Način bivstvovanja uzmimo kao put, a put uzmimo kao osnovnu definiciju – ljubav.

Kako postići da se ljubav prihvati danas, u materijalnom, tržišnom svijetu kao osnovica života?

Pokušala sam naći odgovor upravo temeljeći vrijednosti na životu i onome čime je on po našem shvaćanju mjerljiv – zdravlje. Najjednostavnije rečeno – put u budućnost vidim kao okupljanje ljudi oko zajedničke želje da budemo zdravi. To je bila osnovna postavka od koje sam krenula promišljajući kako tu zajedničku vrednotu osmisliti kao način ujedinjavanja.

Počela sam od toga da u pogledu zdravlja svi predstavljamo potencijalne pacijente (korisnike zdravstvene usluge). Dakle, pacijenti su svi ljudi na svijetu bez obzira na njihovu spolnu, dobnu, rasnu ili nacionalnu različitost. Ono što je osnovno ljudsko pravo jest ujedno i osnovno pravo pacijenata. No, dok se okupljamo oko ljudskih prava imamo mogućnosti razilaziti se u stavovima u pogledu spola, dobi, rase ili nacionalnosti. Kada je u pitanju zdravlje onda te razlike nestaju. Zato sam vidjela prava pacijenata kao najbolji vid ujedinjavanja svih ljudi oko zajedničkog interesa. Zajednički interes pacijenata jest pojam koji se na razini znanstvenika razmatra milenijima i on je u deklaracijama znanstveno uspostavljen.

Pokušajmo deklaracije uvesti u zakone i dajmo ljudima zajedničke ciljeve koji se postižu zajedničkim rješenjima. Tako razmišljajući došla sam do ideje da se prava pacijenata mogu uspostaviti (ali i ljude oko njih okupljati) ukoliko uspostavimo instituciju zastupnika pacijenata (ideja postoji preko stoljeća, a zastupnici u desetke zemalja već desetke godina) koja će biti međunarodno klasificirana i prihvaćena svojom definicijom, svojim funkcijama i načinom djelovanja.

Time sam došla na ideju da se svijetu predloži jedinstveni model uspostave rješavanja problema vezanih za prava pacijenata. Ovakva je ideja s oduševljenjem prihvaćena od Svjetske udruge za medicinsko pravo (WAML=World Association for Medical Law). Slijedom toga je oformljen i Odbor za zastupnike pacijenata pri toj svjetskoj udruzi u rujnu 2000.g. u Trogiru.

Ideja se sastoji u međunarodnoj definiciji i školovanju onih koji će predstavljati interese pacijenata.

Ukoliko se mnogo zemalja svijeta bavi istom istinom i istom vrednotom na isti način, stvorena je pretpostavka da se uspostavi komunikacija koju su ljudi izgubili još od doba kule babilonske.

Pojednostavljeno: komunikaciju su ljudi izgubili zahvaljujući pogrešnom zajedničkom cilju. Uspostavljanjem istinskog zajedničkog dobra kao cilja komunikacije ona će ponovno profunkcionirati. Komunikacija jest osnovni uvjet napretka te je ujedno i garancija opstanka.

Ovakve teze ne želim ovdje dalje razmatrati, već želim ponovno pojednostavniti sveukupni problem: definicija problema, definicija rješenja te definiranje metodologije kojom će se rješenje postići zahvaljujući definiranju strategije.

Pojam **strategije** je među osnovnim pojmovima u kojima se jedinke razilaze, te upravo vidim mogućnost u ponuđenoj opciji zato što se već desetljećima mnogi stručnjaci slažu da je zastupnik pacijenata jedna od velikih mogućnosti za iznalaženje kvalitetnog rješenja u pogledu prava pacijenata. Tada bi to bio i način rješavanja osnovnog pitanja puta zajedničkom dobru.

Znam vrlo dobro da sam ovakvim iznošenjem svoje vlastite vizije zadržala u najrazmatranija pitanja ljudskog postojanja i ne pretendiram tvrditi da je to jedini način da zajednički stvorimo vladavinu dobra, odnosno agatokraciju. Naprotiv, vidim to kao jedan od načina, koji mi se osobno čini najprihvatljivijim u sveopćem stavu da smo jedinke jednako vrijedne po sebi. Time kažem da ova vizija ima mogućnosti nadopune ili ispravaka te ne pretendiram biti niti prorok niti mesija više od koliko je dano svakome od nas da to bude.

Moram se nakratko osvrnuti i na prethodno izlaganje da je na svijet majka donijela život, put i istinu, odnosno Krista samoga kao personifikaciju Boga. Pojednostavljeno: majčinski instinkt i majčinska ljubav jest najosnovnija zemaljska snaga kojom se može pokretati svijet. Ukoliko se u strategiju postizanja zajedničkog cilja - dobra – uvrsti i ta darovana nam vrednota majčinske ljubavi, uvjerenja sam da pretpostavljena agatokracija nije nedostižni ideal već realna budućnost.

Ljubav postoji kao pojam kojeg ne možemo negirati ali možemo tvrditi da u komunikaciji nedostaje. Premisu ljubavi u komunikaciji ne bih željela ovdje raspravljati niti razlagati ali je moram jasno izreći kao postavku koju sam ugradila u svoja razmišljanja i na kojoj temeljim sve svoje životne stavove i principe duboko vjerujući u njenu istinsku moć.

Zaključno smatram da je postavljanje međuljudskih odnosa na premisi tržišne ekonomije globalna laž koja nas udaljuje od osnovne istine u kojoj ljubimo sebe i druge, na osnovi prirodnog (Božjeg) dara kojim težimo održanju vrste, ali i napretku, odnosno evoluciji promišljanja i bivstvovanja. Što dulje budemo u zabludi globalizacije na tržišnim osnovama to ćemo kasnije razumjeti jedni druge i to ćemo kasnije uspostaviti vladavinu dobra.

U današnjem političkom životu to bi izgledalo ovako: zašto prihvaćati tzv. "zapadnjačka" mjerila vrijednosti kada su izgrađena na zlu (genocid, grabež) kojem se u samoj svojoj biti svi opiremo? Zbog čega dozvoljavamo da nam šačica beskrupuloznih nameće vrijednosti kojih nema u našim srcima? Zbog čega dopuštamo da se mimo naših najiskrenijih težnji uspostavlja vladavina zla i mržnje?

Svoju slabost da se tome odupiremo s više žara također moramo prihvatiti kao činjenicu te je uračunati u metodologiju i strategiju za postizanje dobra. Jedino tako možemo postići evoluciju uma. Prihvatimo nadu bez upitnika i jasno izrecimo – dozvoljavamo da nam šačica beskrupuloznih nameće vrijednosti kojih nema u našim srcima. Dopuštamo da se mimo naših najiskrenijih težnji uspostavlja vladavina zla i mržnje.

Prihvatimo to kao našu realnost da bi bili u stanju prihvatiti da nam treba rješenje za takvu situaciju. Tek tada možemo razmotriti je li predloženo rješenje prihvaćanja zdravlja kao simbola ljudskog života moguć put u budućnost ili ne.

glava 4.

Strategija

Uvod

Za vrijeme pojavljivanja na parlamentarnim izborima, kroz Neovisnu žensku listu, predložena strategija za postizanje cilja, od strane onih kojima je bila nuđena, nije bila prihvaćana za strategiju, a stjecala sam dojam da je drže za doktrinu.

Kako bih bila jasnija: nudila sam put zajedničkom cilju - agatokraciji, kroz osiguranje kritične mase žena majki u hrvatskom Saboru kao dio strategije, pri čemu neovisni stručnjaci nude kvalitetne programe i projekte na temelju svoje vlastite stručnosti i znanja, a procjenu njihovih ponuda onda ocjenjuju oni koji su istinski zainteresirani za opću dobrobit, ne promišljajući o osobnoj koristi uviđajući da je naše okruženje dio nas samih, a naročito dio miljea, u kojem i iz kojeg izrastaju naša djeca u ljude.

Procjene i razjašnjenja nisu niti tražena od mene. Većina, koja je moje ideje i čula, radije je davala sebi odgovore sama, prema svojim mjernim jedinicama, a pri tom ne ostavljajući mnogo prostora za pretpostavku da možda postoji i nešto što u cijeloj toj priči ne poznaju ili ne prepoznaju. Ovaj je tekst djelomično i stoga pisan što sam u uvjerenju da je neprepoznavanje strategije u mojim djelima proisteklo iz datih okolnosti u kojima se Hrvatska, kako tada tako i danas, nalazi. Prije svega iz straha. Odnosi li se to na strah od novog ili na strah da će se povjerenje pretvoriti u opečenu pruženu ruku, za mene i nije posebno bitno niti oko toga želim polemizirati. Najočitiiji je pak strah zbog izgubljene vjere te se onome koji se već dokazao kao vođa, makar i kao vođa zla, lakše vidi opcija izlaženja na kraj s izazovima budućnosti nego li u eksperimentu s nekim novim opcijama. Prihvaćam da postoje i druge mogućnosti, uz navedene, za razlog strahu, ali držim to nebitnim za sprovođenje strategije. Ona jest provediva bez obzira na okolnosti, no okolnosti određuju brzinu provođenja. Dakako, nije zanemarivo, za uspjeh strategije, u kojem se vremenskom roku nešto, u datim zadanim uvjetima može i provesti.

Primjetila sam da se u teoretskim objašnjenjima, poprilično vremena baca u vjetar, te mi se činilo bržim načinom objašnjavanja ukazivanjem kroz djela.

Postignuto od trenutka kada sam odlučila boriti se za svoju Domovinu i otišla na ratište kao dragovoljac, u kolovozu 1991., započeti ću od trenutka kada sam odlučila "za svoju djecu otići u Sabor", a to znači nakon ljeta 1995. godine, jer bi to možda jednostavnije moglo predočiti cjelovitost strategije.

Opis vlastitog prijedrenoga puta

Dat ću samo u natuknicama što sam do sada od svog puta prešla, a kako bi mi bilo moguće u sažetku prezentirati cjelovito svoju strategiju:

uočavanje problema: pad vrijednosnih principa;

definiranje uzročnika: osakaćivanje obitelji kroz zanemarivanje aktivne uloge majke u društvu čime je društvo okrenulo leđa svojoj osnovnoj jedinici - obitelji;

nalaženje drugih pozitivnih iskustava u bližoj povijesti: najboljim poznatim pokazateljem da su politički aktivne žene osnov za uspostavu socijalnih visokih standarda držim skandinavske zemalje, koje u svojoj Vladi i Parlamentu imaju 50 % žena. Ovdje napominjem da nemaju ravnopravan, nego gotovo povlašten položaj, čime se nije uspjela uspostaviti ravnoteža te se nije omogućila sveopća blagodat obitelji kao osnovne jedinice društva;

definiranje mogućih rješenja za Hrvatsku: potreba za aktivnim javnim djelovanjem na prosvjećivanju žena kako bi se postigla kritična masa majčinske energije koja bi potom djelovala, a kako se, jednom postignuto, njihovo djelovanje ne bi našlo u zrakopraznom prostoru, treba zacrtati put kojim će se ta energija samo pridodati te treba utrti puteve ka agatokraciji kroz istovremeno već zacrtane aktivnosti;

definiranje potreba i aktivnosti:

1.potreba : aktivno javno djelovanje na unaprijeđenju ljudskih prava kroz prava pacijenata kao prepoznatljiv zajednički nazivnik za sve ljude

provedene aktivnosti:

a) lobiranje u stručnim krugovima i pronalaženje istomišljenika za utemeljenje nevladine udruge za promicanje prava pacijenata.

Pri tom je bilo od velike važnosti onemogućiti da se pojedina politička struktura ili struja indentificira kao nositelj ideje, kako bi se osigurao pristup svakom stanovniku RH. U svrhu toga sam tražila i zadobila podršku visoko uvaženih intelektualnih krugova, od predsjednika HAZU, akademika Ive Padovana, preko podrške vjerskih krugova, patera Valentina Pozaića, do podrške raznih stručnjaka (sociolozi, liječnici, etičari, psiholozi, pravnici) koji pripadaju raznim političkim opcijama (pripadnici tada vladajućeg HDZ-a, simpatizeri ili pripradnici tada oporbenih SDP-a , HSLS-a, HSP-a) i raznim narodnostima;

b) osnivanje udruge - pri čemu je bilo važno ne dozvoliti da se u nazivu ista krivo predstavi.

Npr.: od mnogih je dolazila sugestija da se udruga treba zvati samo Udruga za prava pacijenata, a od mnogih i da je to Udruga za zaštitu prava pacijenata. Bilo je važno da se u samom začetku ne pogriješi, jer se kroz oba predlagana naziva zapravo nudilo krivo predstavljanje. Ukoliko bi to bila Udruga za prava pacijenata, ne bi se jasno istaklo da tih prava u hrvatskom zakonodavstvu nema te bi se moglo podrazumijevati da je cilj udruge nešto drugo, a ne ono što doista jest: stvaranje zakonskih pretpostavki. Time bi se

moglo priječiti kasniji napor da se udruga bavi upravo onim čime se želi baviti čak i kroz javnu kampanju, onih kojima su mediji dostupni, na način da okreću javnost protiv onih koji "politiziraju s pacijentima i njihovim pravima", a što bi masa, kao i sve druge demagoške komunističke govore, vrlo lako "popila". Drugi prijedlog za naziv udruge "Udruga za zaštitu prava pacijenata" je također mogao podrazumijevati da prava mogu biti zaštićena putem djelovanja udruge, što je neistinito jer zaštitu može pružiti samo pravni sustav, a udruga može pripomoći u uspostavi pravnog sustava, dok ne može nikome pojedinačno pomoći direktno, jer za to ne postoje nikakve ovlasti. Pomoć dobrim objašnjenjem i savjetom jest upravo buđenje svijesti kod pojedinaca da moraju svojim aktivnostima doprinjeti uspostavi pravne države.

c) javni nastupi udruge: predstavljanja inicijative na HTV-u u emisiji Dobar dan, urednika Gorana Milića, predstavljanja udruge u emisijama Dobro jutro, Latinica, Forum, U krupnom planu; predstavljanje javnosti kroz tisak u kojem su popraćene javne tribine, okrugli stolovi te druge aktivnosti udruge, do komentara na aktualna zbivanja u zdravstvu; publiciranje vlastitog biltena u kojem se na edukativan način pristupa širokim masama o najvećim stručnim problemima i uz to pruža informaciju o aktivnostima udruge; osmišljavanja i vođenja TV kontakt emisija u vlastitoj produkciji na lokalnim TV postajama STV, ATV, Gradska TV-Zadar, CCN (ukupno do sada 13 jednosatnih emisija); osmišljavanje i emitiranje TV spota kao edukacija o pravima pacijenata;

d) sudjelovanje u radu drugih udruga, a posebice aktiviranje u stručnim krugovima kritične mase koja će prvotni otpor prema udruzi pretvoriti u motivaciju za zajedničkim djelovanjem struke i pacijenata.

Do sada je već ostvarena suradnja s udrugama kao što su Klub žena liječenih na dojci, Hrvatska liga protiv raka, Europa donna, Hrvatska udruga za hospicij, Građanska zajednica žena, Stoma klub, Senološko društvo Hrvatske, Hrvatski liječnički zbor, Hrvatska liječnička komora, Hrvatsko katoličko liječničko društvo, Udruga žena pravica, Hrvatska humanitarna mreža, Hrvatsko logopedsko društvo, CERANEO, MI, Mirta, Udruga zdravi grad, Udruga oboljelih od azbestoze, Udruga dijabetičara, dijaliziranih, bolesnika od multiple skleroze...i brojnim drugim asocijacijama, uključujući i Sveučilište u Splitu ;

e) prikupljanje međunarodnih komunikacija u podršku djelovanja Hrvatske udruge za promicanje prava pacijenata.

Na području zdravstvenog prava ostvaren je direktni kontakt s najvišim autoritetima kroz sudjelovanje na Svjetskom kongresu za medicinsko pravo. Uspostavljena je najuža suradnja s predsjednikom Svjetske udruge za medicinsko pravo i voditeljem Međunarodnog centra za zdravstvo pravo i etiku, prof. Amnon Carmi;

Oformljen je Međunarodni odbor za zastupnike pacijenata kao VII odbor Svjetske udruge za medicinsko pravo. Organizirana su dva sastanka tog odbora u Hrvatskoj; Ostvareno je povezivanje i s raznim udrugama koje se bave pravima pacijenata iz drugih zemalja: Estonije, Mađarske, Austrije, Italije, Izraela, Češke, Finske, Slovenije, Makedonije, Bugarske kao i s WHO;

f) ostvaren je zacrtani projekt Prepoznavanje i zaštita prava pacijenata u Hrvatskoj, u suradnji s Europskom komisijom, a koji provodi izradu prijedloga nacрта Zakona o pravima pacijenata .

Ovo je projekt koji je proveden na temeljima svih drugih provedenih aktivnosti i za kojeg je od presudne važnosti da uspostavi pretpostavke za partnerstvo u kreiranju politike zdravstva;

g) davanje savjeta i psihološke podrške svima koji se obrate putem telefona i/ili pisama i/ili osobnim kontaktom.

Za ovo je bilo potrebno dugotrajno afirmiranje u javnosti da se takav savjet i/ili pomoć može dobiti na mojoj kućnoj adresi/telefonu te je do sada ostvaren kontakt s nekoliko tisuća ljudi koji su se obratili na navedene načine;

definiranje aktivnosti koje tek treba provesti:

Uspostava partnerskih odnosa između pacijenata i onih koji zdravstvenu uslugu omogućuju i pružaju, u čemu vidim najvjerodostojnije provođenje demokratizacije društva, jer se time uspostavlja ispravan odnos između onih koji angažiraju zdravstveni sustav i onih koji ga provode. To je po mojem mišljenju sprovedivo kroz:

- a) rad na uspostavi institucije zastupnika pacijenata na tri nivoa uz izbjegavanje uspostave sustava koji štiti pacijente kroz viziju umnažanja privatnog kapitala (tzv. advocacy sustav u brojnim zapadnim zemljama);
- b) stvaranje modernog zdravstvenog sustava na zacrtanim temeljima onoga koji je i osnivao Svjetsku zdravstvenu organizaciju, Andije Štampara, s ciljem "zdravlje za sve" kao načinom osiguravanja vrednovanja života;
- c) omogućavanje ulaska zdravstvene politike u vanjsku politiku svih zemalja svijeta, a kako bi se onemogućilo proizvođače lijekova i medicinske opreme da dalje održavaju sustav u kojem je kapital s tržišnim odnosima preuzeo svrhu postojanja zdravstvenog sustava;

Ovo je zacrtano provesti time što će se, uz pomoć Svjetske udruge za medicinsko pravo i Međunarodnog centra za zdravstvo pravo i etiku, argumentirati potreba za međunarodnom edukacijom zastupnika pacijenata. U tom cilju pripremamo da u kolovozu 2002. na 14. Svjetskom kongresu za medicinsko pravo provedemo međunarodnu anketu među stručnjacima za zdravstveno pravo iz 88 zemalja svijeta;

2.potreba: buđenje svijesti žena o potrebitosti vlastitog sudjelovanja u kreiranju budućnosti za svoju obitelj;

provedene aktivnosti:

- a) širem krugu žena, koje su iskazale želju da političkim putem djeluju, dani su naputci kako je najvažnije ženu naučiti kako, a ne što treba, govoriti u svojem političkom djelovanju da bi se mogla al pari postaviti političkim muško-šovinističkim krugovima, što je preduvjet da se uspostavi ravnoteža spolova na političkoj sceni.

Oformljena je udruga Zastupnica koja je provela dvodnevni edukacijski tečaj retorike od strane priznatog stručnjaka na tom polju (doc.dr.sc. Ivan Ivas) obuhvativši 20 žena sa nestranačkim, ali i stranačkim političkim opredjeljenjem - HSS, HKDS, Stranka zelenih... a koje imaju zadatak ta znanja prenositi u svojem okruženju;

- b) političko angažiranje što više nestranačkih žena.

Oformljene neovisne liste u sedam izbornih jedinica na kojim su bili isključivo ženski kandidati (kako bi se dalo na znanje da je demagogija govoriti o tome da nema dovoljno žena spremnih da se politički angažiraju, ujedno kako bi se ohrabrilo sve majke da imaju mogućnosti za djelovanje, a posebice kako bi se istaklo da je stranačko djelovanje neprimjereno ženskoj individualnosti te joj se ponudilo onakvo političko djelovanje kakvo je njoj primjereno);

- c) sudjelovanje u radu udruga koje se bave isključivo pitanjima žena i majki te djece.

Ostvarena uska i plodonosna suradnja s udrugama Četiri plus, Građanska zajednica žena, Mirta, Zastupnica, SOS ... ;

- d) javno zagovaranje aktiviranja žena i kroz motivaciju u borbi protiv raka dojke putem nastupa na TV, radiju, brojnim objavljivanim člancima u tisku,

izdavanjem knjige "Vrata" u kojoj sam iznjela svje doživljaje za vrijeme liječenja od karcinoma, kao i prenijela svoje iskustvo o potrebi demistifikacije i detabuizacije malignih bolesti;

- e) povezivanje potrebe za političkim aktiviranjem i kroz borbu za vraćanje sistematskih pregleda žena, jer su oni i ukinuti političkom odlukom.

Mogućnosti za vraćanje sistematskih pregleda za žene osmislila sam i kroz rad na inovaciji koja je dobila i zlatnu plaketu društva inovatora i koji je u tijeku procedure natječaja za program TEST kojeg je objavilo Ministarstvo znanosti. Ova je inovacija jedna od mogućnosti za stvaranje pretpostavki da se ponovno stvori politička volja za vraćanjem sistematskih pregleda žena koja je izgubljena zbog njihove izuzetno visoke cijene kada je dojka u pitanju, jer do danas nije pronađen dobar skrining pregled. Laž o tome da je mamografski pregled skrining zamotana je od stručnih krugova u celofan od riječi - jedini dostupni skrining. Pri tom nije naglašeno da skriningom ne može biti zvan pregled koji isključuje u samom startu populaciju ispod 40 godina, a još manje onaj pregled koji daje uvida u 20 % od svih karcinoma dojki;

- f) svakodnevno lobiranje o potrebi uspostave zajedništva spolova kako bi se stvorile pretpostavke zaštite obitelji.

U ovu svrhu su ostvareni kontakti u gotovo svim Županijama ;

aktivnosti koje tek treba provesti:

- a) na svim slijedećim izborima aktivirati što širi broj žena da bude na neovisnim listama i da širi ideju u svojim krugovima u svakom razdoblju između izbora;
- b) oformiti što je moguće više neovisnih lista sa ženama na čelnim pozicijama za svake predstojeće izbore;
- c) vlastitim djelima žena istaknutih kao kandidatkinja pridavati medijsku pozornost između izbornih aktivnosti te time motivirati dodatno ostale žene;
- d) isticati rezultate djelovanja u predizborno vrijeme;
- e) postići da se na neovisnim listama nađu muški kandidati nakon trećeg mjesta u naizmjeničnom redosljedu spolova kako bi bilo jasno da se omjer spolova u društvu mora uvažavati i poštivati za što nam je sada potrebno dovesti dvostruki broj žena od dosadašnjeg u Sabor.

Vrijeme provođenja cjelokupnog projekta nije ograničeno, osim vremenom postizanja kritične mase.

Odrediti vrijeme jednom procesu evolucije vjerujem da ionako nema nikakva smisla.

Očekivani rezultati

Moguće predvidiv pozitivni rezultat bio bi, prema mojem gledanju, nakon još dva izlaska na parlamentarne izbore. Već nakon prvih slijedećih parlamentarnih izbora, a nakon što je proveden dio projekta izlaskom na parlamentarne izbore 1999. te na lokalne izbore 2001., vjerujem da će se dobiti jasni pokazatelji o uspješnosti dosadašnje strategije.

Željeni rezultat nakon slijedećih izbora jest prijeđen prag makar u jednoj izbornoj jedinici, a što bi dalo otvorena vrata za prelaženje praga u svim izbornim jedinicama. To bi značilo minimalno 50%tno povećanje broja ženskih saborskih zastupnika. U boljim prilikama već bi se moglo očekivati i po dva

predstavnik tih lista u Saboru, a što bi dovelo kritičnu masu ženskog spola u Sabor jer bi ukupan broj žena (uključivo stranački opredjeljene) bio oko 50 čime bi dobro obrazložen stav pro et contra bilo kojeg predloženog zakona ili odluke Sabora bio dobrim dijelom naslonjen i na majčinski instinkt.

Evaluacija aktivnosti: moguća je kroz sagledavanje do sada postignutog pri čemu je pokazatelj s jedne strane prihvaćanje partnerskih odnosa u zdravstvu, a s druge partnerskih odnosa među spolovima. Za potonje je pokazatelj broj žena koje će ući u Sabor na slijedećim parlamentarnim izborima, dok je za ono prvo pokazatelj izgled samog Zakona o pravima pacijenata (koliko će biti njime osigurana prava i partnerstvo pacijenata u kreiranju zdravstvene politike).

Dodatne napomene

Mnogo sam se puta osvjedočila da je, u širim krugovima, prihvaćena teza ili zamisao, prema kojoj na parlamentarnim izborima birači glasuju za programe. Dakako da je bilo izuzetno teško širem krugu ljudi i predstaviti svoje shvaćanje, prema kojemu nije program taj oko kojeg birači na biralištima donose sud svojim glasovima.

Ne samo da birači na biralištima ne glasuju za programe, nego to oni nikada nisu mogli, niti bi mogli. Oni jedino mogu glasovati za ljude.

No, stranački način vođenja politike isključio je značaj pojedinaca, veličajući stranačkog vođu, i to isključivo ga mjereći kroz to koliko je jedinki iz mase uspio privući. Pri tom se govorilo o programima stranaka kao nečem bitnom i različitom što diferencira i njihove birače.

Tako je u mislima najširih krugova došlo do nerazumijevanja da ih stranački vođe namjerno obmanjuju da se programski razlikuju, odnosno da se društvo može graditi na različitim temeljnim postavkama, koje nam onda baš oni nude kroz upravo svoj stranački program.

Ne samo da smatram kako se stranački programi ne razlikuju, nego i da se oni svode na program kako "izmanipulirati", mada neki vole reći privući, biračko tijelo i biti što uvjerljiviji kako se izgradnja budućnosti mora graditi baš na njihovom temelju. Pri tome su očigledno u cijelosti zapostavili temelje svakog društva.

Temelj društva jest obitelj. Temelj obitelji jest majka.

Zašto je stranački vođe nisu jasno naznačili kao temelj društva?

Vjerujem zato što je, još uvijek paternalistički svijet, svoje vizije gradio tako da nju, majku, a time i obitelj, nije doista uzeo, možda nije htio uzeti, za temelj. Moguće rasprave o razlozima ne želim ovdje voditi, ali nisu isključene jednom drugom zgodom ...

Kako je hrvatska mlada demokracija započela stasavati u doba kada je stranački način politike u svijetu već na zalazu, kao nešto što je uspjelo obaviti svoj povijesni zadatak i polako umire, tako je naša stvarnost poprilično depresivna za sve koji misle da raspadom stranačke politike nastupa neizvjesna budućnost.

No, kada se prihvati da je viši stupanj demokracije upravo nestranački pristup uz izdizanje stručnosti, odnosno znanja, onda se dobiva ružičasta slika i naše, hrvatske stvarnosti.

Stoga držim neophodnim stalno ponavljati osnovne činjenice: Majka je temelj obitelji. Obitelj je temelj društva.

Zašto gledam na budućnost s puno optimizma?

Upravo stoga što se na poljuljanim temeljima stranačkog načina vođenja politike rađa ono što zovemo hrvatska stvarnost. Time imamo na ovim prostorima šire mogućnosti za sagledavanje politike, na osnovama činjenja dobra, gradeći društvo na njegovim istinskim temeljima, uviđajući da se dosadašnji sustav već urušava i da na njemu ne treba graditi ništa. Uvjerenja sam da će u Hrvatskoj iz takvih razloga daleko lakše biti moguće jasno izdvojiti pravi temelj i na njemu graditi svoju budućnost.

Ovdje sam gotovo preskočila obrazloženja svojih uvjerenja da se stranački način vođenja politike privodi svom povjesnom kraju. Morala bih, dakako to potkrijepiti jasnim povijesnim pokazateljima i knjiga bi se pretvorila u osvrt na povijest i evoluciju ljudske vrste.

Osobno to vidim kao nešto što je civilizacijski došlo do takvog stupnja razvoja da se mora pretočiti u onakav način vođenja društva kakav je blizak idealistima.

Moj je prijatelj to izrekao riječima da se od davnina u narodu govorilo: ako nikako ne ide, a onda mora ići - pošteno.

Na svemu do sada navedenom, izgrađena je ova strategija puta u agatokraciju.

Osobno držim da bi to bio gotovo bezbolni način izrastanja društva u onakvo kakvim ga idealistički prikazuju u različitim religijama, predajama, filozofskim vizijama, sociološkim studijama. Vidim to kao našu realnost, a ne kao utopiju, jer se vezujem za povijesne pokazatelje jednako kao i za moralne principe, u uvjerenju da se jedno od drugog ne može dijeliti ma koliko dugotrajni bili procesi rasta i razvoja ljudske vrste, odnosno evolucije ljudskog uma. Ujedno vidim sve do sada negativno u ljudskoj povijesti samo kao dio puta edukacije svih nas te da smo stasavali dok smo na greškama učili.

Dva osnovna temeljna načela za postizanje cilja su vrednovanje čovjeka kroz zajedništvo muškog i ženskog spola - obitelj i vrednovanje svih društvenih vrijednosti kroz vrednovanje života.

Vjerujem da se tome danas svijet dovoljno približio te da bi bilo moguće u skoroj budućnosti očekivati značajnije preokrete u sagledavanju ometanja daljnjeg razvoja od strane paternalističkih ograda.

Ukratko bi se strategija bolje budućnosti trebala svesti na rušenje patrijarhata i uspostavi vrednovanja obaju čimbenika koji čine čovjeka na osnovama uzdizanja jedinstva spolova.

Zašto?

Jer je vrlo očito da zaštita obitelji podrazumijeva zaštitu društva, a da majka više ne može biti zaštićena na način da je se izolira od stvarnosti, makar ju se potavilo i na zlatan oltar.

Kada govorimo o strategiji, onda je, dakako, vrlo važno pitanje redoslijeda poduzimanja pojedinih koraka koji će dovesti do cilja.

Moju tezu da je prvi mogući korak dovođenje slobodnih - neovisnih žena u Sabor, odnosno na mjesto gdje se odlučuje politička stvarnost, nisu još prihvatili ni oni koji se slažu s većinom iznesenih postavki. Njihovi razlozi mogu

biti različiti, ali mi se čini da im je temelj uvijek na paternalističkim odnosima, čak i onda kada o tome govore same žene majke.

Pri tom iskazuju svoju jasnu pripadnost takvoj paternalističkoj tradiciji. Ipak, današnja mladež nije dovoljno paternalistički odgajana, a to mogu svakako potvrditi i svi oni koji pokušavaju tu i takvu mladež vratiti konzervativnim vrijednostima i vjerskim okvirima. Mladež je jednostavno odrasla u svijetu u kojem se razgovara jednim drugim jezikom - jezikom informatike.

Da smo odrastali u Francuskoj, govorili bi francuskim jezikom! Naša djeca odrastaju u svijetu koji govori jezikom kojega mi, odrasli, vrlo teško učimo pod stare dane, dok je njima vrlo jednostavno govoriti njime. Naime, činjenica je da kada bismo se kao odrasli doselili u Francusku, čak i pored našeg velikog talenta za učenje stranih jezika, naše bi dijete, tamo rođeno i odraslo, daleko bolje govorilo tim jezikom.

Razbijanje odnosa spolova, temeljeno na milenijskoj tradiciji, zasigurno nije jednostavan put, no jednostavnijega ne mogu naći. Svako lutanje u iznalaženju boljih i/ili drugačijih mogućnosti meni se čini odlaganjem provođenja već određene evolucijske putanje ili šetnjama po zaobilanicama. Tim više što je to mladost prepoznala, a ne naišavši na utrt put, već cijelo stoljeće luta po stranputicama u odnosu spolova.

Stoga sam potražila što bezbolniji put ka rušenju patrijarhalnih stupova.

Moje je uvjerenje da je u našem okruženju moguće, sa svim povijesnim pogodnostima koje netko naziva i povijesnim bremenima, mnogo lakše bezbolno graditi zajedništvo spolova. Ni ovo svoje uvjerenje neću ovdje obrazlagati, tek napominjem da sam se nebrojeno puta osvjedočila kako je muškarcu majka iznad svega, dok se ujedno osjeća povrijeđenim kada njegova supruga daje prednost djeci u odnosu na njega.

Još jednom vidim potrebitim navesti kako je pokušaj uspostave ravnoteže spolova u skandinavskim zemljama zapravo doveo do apsurdnih strahova muškaraca koji su rezultirali s urušavanjem obitelji, jer se zakonodavstvom dovelo ženu u poziciju da može iskorištavati svoju poziciju majke, ukoliko joj to iz nekog razloga padne na pamet. Time je ona dovodena u poziciju da gotovo ucjenjuje supružnika, koristeći se bržim i lakšim načinom da dođe do nekih materijalnih ciljeva. Ona to može zloupotrijebiti i daleko šire pa se strah muškaraca u tim zemljama jasno očituje i time da se ne žele vezivati institucijom braka, a to pak ne može dovesti do jačanja ljudske zajednice.

Naime, prihvaćanja kojima "obitelj" može biti sastavljena od ljudi istog spola, čak i da se zanemari neprirodnost takvih postavki, nisu plodonosna za razvoj društvene zajednice, jer su razmišljanja spolova različita u nekom određenom, možda vrlo malom, ali ne zanemarivom, dijelu čime se u stvaranju dogovora gubi prihvaćanje različitosti. Dakle, neprihvatanje različitosti, samo zato što se nije iznašlo dovoljno upornosti i/ili znanja za uspostavu dijaloga među njima, mene podsjeća samo na guranje prašine pod tepih: **problema nema jer ga mi pokrijemo tepihom.**

Sagledavam da su osnovne različitosti ljudskih bića u njihovom spolu, a nikako u njihovoj boji kože, jeziku, nacionalnosti, kulturološkim nasljeđima. Sve različitosti, osim spolnih, naliče mi na upravo one koje su proizišle iz Kule babilonske - posljedične su i nikada nisu suštinski ni postojale bez utjecaja samog čovjeka. Dakle, jednostavno su izmišljene i onda kada su **izmišljane kroz milenije**, s podlogom u neznanju i strahu.

Poželjela sam krajnje jednostavno sebi prikazati sve o čemu sam u ovom tekstu govorila te se rodila i ova misao: **Jedina istinska različitost nam nije**

od Boga dana kao kazna nego kao nagrada pa bi smo se prema njoj tako trebali i odnositi.

Moja iskustva i saznanja mi govore da agatokracija jest moguća. No, moguća je onda kada uspijemo dati zajednički smisao životu, za što vidim zajednički nazivnik u zdravlju, i dati jedinstven smisao društvu, što vidim kroz prihvaćanje različitosti spolova kao dara, čime bi se uspostavio dijalog onih koji društvo čine - dijalog spolova.

U tom pogledu se mnogo toga zbiva, ali i intenzivno djeluje na svim "svjetskim frontovima". U zdravstvu se to očituje i time što se cjelokupno svjetsko zdravstvo momentalno nalazi u krizi iznalaženja oslobađanja od dehumaniziranosti trenutne medicine, iako je temeljne odrednice zacrtao Andrija Štampar još 1911. u svojem studentskom radu. Što se prihvaćanja različitosti spolova tiče, kao velikog nam Njegova dara, posljednje stoljeće jest već kročilo na put rušenja dominacije jednog spola, a što se, ponegdje i ponekad, očituje i kroz lutanja putem pokušaja istospolnih zajednica.

Put je utr, njime kročimo, možda nam se čini sporo, ali budućnost nam je neminovno u dobru, a nipošto u zlu, pa i onda kada moramo opeći prste da shvatimo čemu vatra služi.

Sažetak

Cilj je definiran pojmom agatokracije - vladavine dobra.

Metode za postizanje cilja su **lobiranje u javnosti**, svim mogućim načinima, u dijalogu među spolovima te **učenju i osposobljavanju prvenstveno žena** kako politički govoriti kako bi i same lobirale o potrebi jačanja obitelji, čovjeka i moralnih vrijednosti. Istovremeno znanstveno pristupiti **edukaciji edukatora** kroz strukovne i znanstvene krugove. Neprihvaćati javna teoretiziranja, već isključivo **dokazivati djelima** da je put moguć kako bi se i drugi ohrabрили.

Strategija se sastoji u omogućavanju postizanja cilja kroz omogućavanje stručnog znanja da neovisno i slobodno iskaže svoje stavove i mišljenja te ih ponudi Saboru u kojem je kritična masa koja donosi odluke slobodna da te odluke donese po svojoj savjesti, za što su žene upravo najvjerodostojnije kroz svoju individualnost određenu majčinskom prirodom, a koja uvijek stavlja dobrobit djeteta ispred svih drugih dobrobiti, a da nikada nije ostala odvojena od spoznaje pripadnosti obitelji, odnosno društvu u cjelini. Ukratko, treba usmjeriti u općedruštvene pozitivne svrhe njenu gotovo nepresušnu energiju i nesagledivu moć koju je ona ljubomorno čuvala samo za vlastitu djecu, nakon što je izgubila povjerenje da im bilo tko drugi, osim nje same, želi dobro.

Dva su **težišta** za ovu strategiju:

- promicanje ljudskih prava kroz prava pacijenata gradeći ujedno bolji zdravstveni sustav
- promicanje vrijednosti obitelji kroz afirmaciju majke i djeteta.

Strategija je usmjerene buđenju političke svijesti sviju, a posebice žena, kao zapostavljenih političkih čimbenika u društvu, uz uspostavu jednakog omjera spolova u Saboru.

Aktivnosti kojima se trebaju doseći strateški ciljevi, naslonjene na dosadašnja postignuća, usmjerene su u budućnosti na političko djelovanje na svim predstojećim izborima kako bi se ideja širila dok se ne postigne kritična masa osvještenih pojedinaca, posebice ženskog dijela pučanstva koje u velikom dijelu ne glasuje ili glasuje prema naptcima koje dobije od dominirajućeg muškarca iz svojeg okruženja ili pak glasuje bez pristupa informacijama.

Na samom kraju ostalo mi je još jedino ustvrditi:

Žena nije uspavana ljepotica, već blago, toliko dobro skriveno u želji da se sačuva, da se zametnulo.

Stoga ovo nije literarno štivo, već prezentacija programa i projekata. Ovo nisu akademske rasprave.

Ovo su moja obrazloženja

kako vidim budućnost,

uz jasne upute

kako da ta budućnost bude osigurana
već mojoj, ali i Vašoj djeci!

mr.sc.Đula Rušinović-Sunara, dr.med.